

Број: 03/10-50-18-142-16/19
Сарајево, 04.12.2019.

Истраживање број: 304
Врста истраживања: **КОМП**

**FINANSIRANJE REDOVNIH I IZBORNIH AKTIVNOSTI
POLITIČKIH STRANAKA I DRUGIH POLITIČKIH SUBJEKATA
NA DRŽAVNOM NIVOU**

Припремили:
Сена Узуновић
Аида Османовић
Горан Масал

Истраживање је намијенјено посланицима и делегатима, који могу поставити додатна питања, сугестије и коментаре на email адресу: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Јавност Босне и Херцеговине може коментирати радове, али Истраживачки сектор нема могућност да одговара на коментаре и дискутира о истраживању.

Информације наведене у садржају истраживања важеће су у тренутку припреме истраживања и оне се не ажурирају након објаве истраживања.

Истраживање не одражава званичан став Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (PSBiH).

FINANSIRANJE REDOVNIH I IZBORNIH AKTIVNOSTI POLITIČKIH STRANAKA I DRUGIH POLITIČKIH SUBJEKATA NA DRŽAVNOM NIVOU

1. Uvod

Istraživački rad, u skladu sa zahtjevom naručioca, obrađuje zakone koji uređuju finansiranje redovnih i izbornih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata na državnom nivou u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Sjevernoj Makedoniji, Sloveniji i Srbiji. U poglavlju 2 ovog rada ukratko su obrađene međunarodne preporuke, prije svega Vijeća Evrope i Grupe država za borbu protiv korupcije (GRECO), kao sastavnog dijela Vijeća Evrope, upućene navedenim državama u vezi s finansiranjem političkih stranaka i drugih političkih subjekata. U poglavlju 3, koje je najobimnije, prikazan je pregled izvora finansiranja redovnih i izbornih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata kako su propisani zakonodavstvom navedenih šest država. U poglavlju 4 obrađeni su zabranjeni izvori finansiranja, dok peto poglavlje sadrži informacije o finansijskom izvještavanju političkih stranaka i drugih političkih subjekata. Na kraju, u šestom poglavlju date su informacije o načinu obavljanja nadzora i revizije nad finansiranjem političkih stranaka i drugih političkih subjekata, a u prilogu uz rad predstavljen je pregled odredbi o prekršajima, novčanim kaznama i administrativnim kaznama u propisima koji uređuju finansiranje političkih stranaka i drugih političkih subjekata u navedenim državama.

U uvodu izdvajamo nekoliko pojmova, s kratkim definicijama, koji se koriste u propisima, dokumentima i ovom radu:

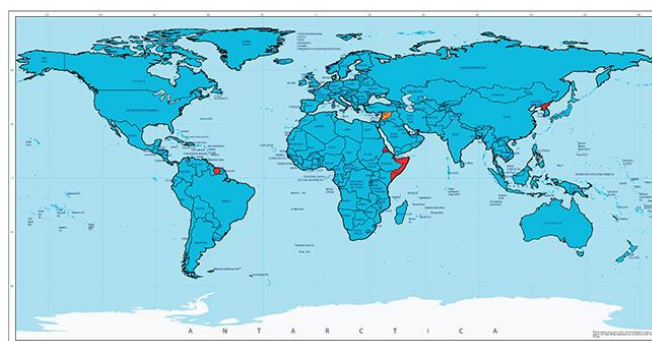
- političke stranke su organizacije u koje se građani slobodno i dobrovoljno organizuju radi učešća na izborima te se registruju kod nadležnog suda s ciljem prvođenja političkih aktivnosti i ostvarivanja političkih ciljeva,
- politički subjekti su političke stranke, koalicije, grupe birača te kandidati za izbor predsjednika ili zastupnika,
- finansiranje je sticanje finansijskih sredstava te primanje usluga ili proizvoda bez obaveze plaćanja, u svrhu podrške političkog djelovanja političkih stranaka (redovnog rada stranke, vođenja izborne kampanje i referendumskih aktivnosti) te njihovo trošenje i korištenje u skladu sa zakonom,
- javni izvori: državni budžet
- privatni izvori: članarine, dobrovoljni prilozi (donacije), prihodi od imovine, prihodi od djelovanja političkog subjekta, zaduživanje kod finansijskih institucija, legati
- dobrovoljni prilozi (donacije) su novčane i nenovčane povremene ili redovne uplate kojima fizička ili pravna lica dobrovoljno daju novac odnosno pružaju usluge ili daju proizvode bez naplate političkoj stranci ili nezavisnom zastupniku za njihov politički rad, za finansiranje izborne kampanje ili organizacijskom odboru za finansiranje referendumske aktivnosti,
- redovan rad je politička aktivnost političkog subjekta koji se ne odnosi na izbornu kampanju,
- članarina je redovni novčani iznos koji članovi političke stranke plaćaju političkoj stranci,
- revizija znači revizija finansijskog poslovanja i finansijskih izvještaja političkih stranaka i drugih političkih subjekata.

U šest posmatranih država finansiranje redovnih i izbornih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata uređeno je sljedećim zakonima:

<p>Bosna i Hercegovina</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o finansiranju političkih stranaka • Izborni zakon Bosne i Hercegovine (Poglavlje 15) 	<p>Sjeverna Makedonija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o finansiranju političkih partija • Izborni zakonik 	<p>Slovenija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o političkim strankama • Zakon o izornoj i referendumskoj kampanji
<p>Crna Gora</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja 	<p>Hrvatska</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referenduma 	<p>Srbija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakon o finansiranju političkih aktivnosti

2. Međunarodni standardi i preporuke

*Konvencijom Ujedinjenih nacija o borbi protiv korupcije*¹ iz 2003. godine predviđeno je da svaka država ugovornica dosljedno ciljevima Konvencije i u skladu s osnovnim načelima svog zakonodavstva razmotri poduzimanje odgovarajućih zakonodavnih i upravnih mjera s ciljem poboljšanja transparentnosti u finansiranju kandidatura za izborne javne funkcije i gdje je primjenljivo transparentnosti u finansiranju političkih stranaka. Konvenciju su između ostalih ratificirale i Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Slovenija i Srbija.

- States Parties
- Signatories
- Countries that have not signed or ratified the UNCAC

Ratifikacije označene plavom bojom.

Izvor: <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html> (26.11.2019.)

¹ Član 7. Stav 3 Konvencije Ujedinjenih nacija o borbi protiv korupcije iz 2003.godine, internetska stranica: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf (datum pristupa 26.11.2019.)

*Preporuka (2003)4 Komiteta ministara Vijeća Evrope o zajedničkim pravilima protiv korupcije u finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja*² iz 2003. godine usvojena je na osnovu ranijih akata i Preporuke 1516 Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope³ iz 2001. godine i uzela je u obzir mnoge prijedloge iz te preporuke, a utvrđuje zajednička pravila protiv korupcije u finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja, odnosno opće principe u vezi s donacijama političkim strankama, troškovima, knjigovodstvom, transparentnosti, te preporučuje da na osnovu njih države članice u svojim pravnim sistemima usvoje pravila protiv korupcije u finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja, i nalaže „Grupi država za borbu protiv korupcije Vijeća Evrope - GRECO“ da prati provođenje preporuke Komiteta ministara (2003)4.

Evaluacije i preporuke GRECO-a u vezi s finansiranjem političkih stranaka

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Bosnu i Hercegovinu: u Evaluacijskom izvještaju o Bosni i Hercegovini od 27. maja 2011. godine,⁴ koji se odnosi na transparentnost u finansiranju političkih stranaka, GRECO je uputio Bosni i Hercegovini sljedeće preporuke:

- I. ponovno ispitati odredbe koje se primjenjuju na političke stranke, posebno vezano za finansiranje stranaka i izbornih kampanja, koje se trenutno nalaze u različitim zakonodavnim tekstovima, s ciljem da se osigura da budu dosljedne, sveobuhvatne i izvodljive za praktičare i političke stranke, konkretno na način da se razmotri objedinjavanje tih odredbi u jedan propis,
- II. (i) promovirati korištenje bankovnog sistema, od strane političkih stranaka i izbornih kandidata, za prijem donacija i drugih izvora prihoda, kao i za plaćanje troškova, kako bi se mogli pratiti, i (ii) uvesti princip jednog posebnog računa za finansiranje izborne kampanje,
- III. (i) poduzeti mjere da se spriječi zaobilaženje pravila o maksimalnim troškovima tokom izbornih kampanja tako što se ti troškovi realiziraju izvan perioda izvještavanja o finansiranju kampanje i (ii) dati Centralnoj izbornoj komisiji mandat da vrši nadzor troškova političkih stranaka i izvan perioda izbornih kampanja,
- IV. povećati transparentnost računa i aktivnosti subjekata koji su direktno ili indirektno vezani za političke stranke - ili su na drugi način pod njihovom kontrolom – i uključiti i njihove račune u račune političkih stranaka,
- V. poduzeti mjere da se značajnije informacije iz godišnjih računa stranaka i računa izbornih kampanja, uključujući informacije o privatnim donacijama iznad određenog praga i informacije o identitetu donatora, objavljuju na način koji javnosti omogućava jednostavan i pravovremen pristup tim informacijama,
- VI. (i) ojačati mehanizme interne finansijske kontrole političkih stranaka, u bliskoj saradnji s lokalnim i regionalnim ograncima stranaka; (ii) uspostaviti jasna, dosljedna i konkretna pravila o uslovima koje političke stranke moraju ispuniti u smislu provođenja revizije svog finansijskog poslovanja i (iii) osigurati neophodnu nezavisnost profesionalaca koji će obavljati reviziju računa političkih stranaka,
- VII. povećati finansijske i ljudske resurse dodijeljene Službi za reviziju Centralne izborne komisije kako bi bila bolje opremljena za efikasno izvršavanje nadzora i zadataka provođenja zakona u vezi s finansiranjem političkih stranaka, što podrazumijeva i osiguranje bržeg i značajnijeg nadzora finansijskih izvještaja političkih partija i izbornih kampanja,
- VIII. (i) uvesti obavezu da Centralna izborna komisija izvještava organe za provođenje zakona o sumnjama na krivična djela i (ii) ojačati saradnju i koordinaciju na operativnom i izvršnom nivou između Centralne izborne komisije i poreskih organa i organa za provođenje zakona,
- IX. jasno definirati prekršaje koji predstavljaju kršenje pravila finansiranja političkih stranaka i uvesti efikasne, proporcionalne i odvraćajuće sankcije za te prekršaje, prije svega povećanjem raspona kazni i

² Preporuka Rec (2003)4 Komiteta ministara zemljama članicama o zajedničkim pravilima protiv korupcije u finansiranju političkih partija i izbornih kampanja, internetska stranica Agencije BiH za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije: <http://apik.ba/zakoni-i-drugi-akti/medjunarodni-dokumenti-i-konvencije/default.aspx?id=168&langTag=bs-BA> (datum pristupa 26.11.2019.)

³ Preporuka 1516 Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en> (datum pristupa 26.11.2019.)

⁴ Evaluacijski izvještaj za Bosnu i Hercegovinu na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“ od 27. maja 2011. god, str. 24, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c4694> (datum pristupa 26.11.2019.)

povećanjem obuhvata odredbi o kaznama na način da obuhvate sve osobe i subjekte (uključujući donatore) koji imaju obaveze po Zakonu o finansiranju političkih stranaka i Izbornom zakonu.

U Četvrtom privremenom izvještaju o usklađenosti,⁵ koji je GRECO usvojio na 76. plenarnom sastanku održanom u Strazburu od 19. do 23. juna 2017. godine, navedeno je da je Bosna i Hercegovina zadovoljavajuće realizirala preporuku br. V i djelimično preporuke br. II, IV, VI, VIII, IX, a da preporuke I, III, i VII nisu realizirane. U Drugom izvještaju o usklađenosti,⁶ koji je GRECO usvojio na 81. plenarnom sastanku u Strazburu od 03. do 07. decembra 2018. godine, navodi se da u oblasti transparentnosti finansiranja političkih stranaka nije došlo do napretka od Četvrtog privremenog izvještaja o usklađenosti Bosne i Hercegovine i da je situacija ostala nepromijenjena. Navedeno je razočarenje zbog nepostizanja napretka od četvrtog privremenog izvještaja iz 2017. godine, te da je potrebno učiniti puno više kako bi se, između ostalog, uskladio složeni pravni okvir, promoviralo korištenje bankovnog sistema za donacije političkim strankama i povećali finansijski i kadrovski resursi dodijeljeni Centralnoj izbornoj komisiji u svrhu nadzora nad finansiranjem političkih stranaka. GRECO traži od šefa delegacije BiH u GRECO-u da dodatne informacije o provođenju preporuka I – IV i VI – IX dostavi do 30. septembra 2019.

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Crnu Goru: GRECO je u svom Evaluacijskom izvještaju iz 2010. godine⁷ Crnoj Gori uputio sljedeće preporuke:

I. da se iznađu načini da se konsoliduju knjige i računi političkih stranaka, tako da, kada je to prikladno, obuhvate račune subjekata koji su direktno ili indirektno povezani s političkim strankama ili su na neki drugi način pod njihovom kontrolom;

II. da se revidiraju gornje granice za prikupljanje/trošenje sredstava, uključujući i razmatranjem da postojeća pravila za finansiranje iz privatnih izvora prestanu da budu vezana za ukupna sredstva za predizborne kampanje koja se daju iz javnih izvora;

III. da se uspostave precizna pravila za utvrđivanje, uračunavanje i izvještavanje o nenovčanim donacijama, uključujući i opraštanje kredita, kao i pružanje roba i usluga (osim dobrovoljnog rada lica koja nisu profesionalno zaposlena u toj oblasti) ispod tržišne vrijednosti;

IV. da se uvedu jasna pravila i smjernice za korišćenje javnih resursa za aktivnosti političke stranke i predizborne kampanje;

V. da svaki vladin organ zadužen za slanje traženih evidencija o finansiranju kampanja/partija dobije dovoljno finansijskih i ljudskih kapaciteta da može tu svoju dužnost da obavlja blagovremeno i tačno; i (ii) da svaki takav organ ima obavezu da obavijesti odgovorni organ za sprovođenje zakona kada ne dobije izvještaje, kada su izvještaji nepotpuni (nakon što se ne postupi po zahtjevu da se dokumentacija dopuni) i o jasnim kršenjima svakog drugog zakona ili propisa za koji saznaju;

VI. da instituciji, postojećoj ili novoj, budu data odgovarajuća nezavisna ovlašćenja i resursi da može da prati finansiranje političkih partija i predizbornih kampanja (i iz privatnih i iz javnih izvora), i (ii) dok do toga ne dođe, da postojeće institucije sa sadašnjim zaduženjima (a) pripreme praktične radne aranžmane kojima će se obezbijediti djelotvorno sprovođenje pravila za finansiranje stranaka/kampanja; (b) opišu te aranžmane javno na internetskim stranicama Ministarstva finansija i Državne izborne komisije (i lokalnih komisija kada je to prikladno) i (c) uključe jasne informacije građanima o tome kako i kada mogu da predaju svoje pritužbe;

⁵ Četvrti privremeni izvještaj o usklađenosti, usvojen 23. juna 2017. godine, tema II „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 14, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/treci-krug-evaluacije-cetvrti-privremeni-izvjestaj-o-uskla-enosti-bosn/1680735d5a> (datum pristupa 26.11.2019.)

⁶ Drugi izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine, usvojen 7. decembra 2018, tema II „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 10, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/third-evaluation-round-second-compliance-report-on-bosnia-and-herzegov/1680930c98> (datum pristupa 26.11.2019.)

⁷ Evaluacijski izvještaj za Crnu Goru na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“ od 03. decembra 2010. godine, str. 21, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c97b6> (datum pristupa 26.11.2019.)

VII. da se u značajnoj mjeri osnaži revizija političkih stranaka, naročito putem (i) procjene potrebe da se sadašnja pravila prilagode da bi se političkim partijama postavile dosljedne i jasne obaveze revizije, uključujući procjenu postojećeg graničnog iznosa za reviziju računa za kampanje (ukupni iznos sakupljenih i utrošenih sredstava iz privatnih izvora tokom jedne izborne kampanje premašuje 50.000 EUR); (ii) uvođenja odredaba kojima će se osigurati nezavisnost revizora koji vrše reviziju političkih stranaka;

VIII. da se bolje prilagode postojeće sankcije koje se odnose na povrede pravila o finansiranju u oblasti politike da bi se obezbijedilo da su efikasne, srazmjerne i odvraćajuće, uključujući i širenje skale i spektra mogućih kazni; (ii) da se pokriju sva moguća kršenja zakona;

IX. da se poveća period za zastaru povreda Zakona o finansiranju političkih partija i Zakona o finansiranju predizbornih kampanja za izbor predsjednika Crne Gore, gradonačelnika i predsjednika opština.

U Drugom izvještaju o usklađenosti za Crnu Goru, koji je GRECO usvojio u decembru 2014. godine, navedeno je da su, na temu „transparentnost finansiranja političkih stranaka“, preporuke I, III, V, VIII i IX zadovoljavajuće primijenjene; u odnosu na preporuke II i VII postupljeno je na zadovoljavajući način; a preporuke IV i VI su djelimično primijenjene. GRECO je u ovom izvještaju pozitivno ocijenio trud uložen s ciljem poboljšanja transparentnosti finansiranja političkih stranaka, identificiranja izvora finansiranja, jačanja finansijske discipline političkih stranaka putem strožijih računovodstvenih i revizorskih obaveza, i propisivanja širokog raspona sankcija kada dođe do njihovog kršenja.⁸

Ostale preporuke za Crnu Goru: u konačnom izvještaju Misije ODIHR za posmatranje izbora iz 2018. godine u jednoj od preporuka koja se odnosi na finansiranje izborne kampanje navedeno je da je potrebno „razmotriti propuste i nejasnoće u zakonu u vezi s korištenjem kredita i sredstava stranke za finansiranje izborne kampanje. Vremenski okvir za otvaranje bankovnog računa kampanje također bi trebalo da ima mjesto u zakonu.“⁹

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Hrvatsku: GRECO je u Evaluacijskom izvještaju iz 2009. godine Republici Hrvatskoj uputio sljedećih šest preporuka:

I. osigurati da godišnji računi/finansijski izvještaji političkih stranaka sadrže i račune/finansijske izvještaje subjekata koji su direktno ili indirektno povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom, uključujući i podatke o podršci koju su ti subjekti pružili političkoj stranci i podatke o donacijama pojedinačnim kandidatima političke stranke,

II. da se u zakonu jasno propišu rokovi za objavu godišnjih izvještaja političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata,

III. da se međusobno usklade odredbe o finansiranju izborne kampanje, koje se nalaze u nekoliko izbornih zakona, i da se te odredbe usklade sa standardima koji su propisani Zakonom o finansiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata iz 2006, koji, između ostalog, propisuju detalje, učestalost i objavu izvještaja o donacijama koje su dobile stranke, liste i kandidati, uključujući i period tokom izborne kampanje,

IV. da se, osim nadzora nad godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata, obavlja i nadzor nad finansiranjem njihovih kampanja, tokom ili odmah nakon predsjedničkih, parlamentarnih i lokalnih izbora,

V. osigurati postojanje i funkcioniranje nezavisnog mehanizma/nezavisnih tijela za nadzor nad finansiranjem političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata i nad finansiranjem njihovih izbornih kampanja, te osigurati da se tom mehanizmu/tijelima daju mandat, ovlaštenja i finansijski i kadrovski resursi za obavljanje efikasnog i proaktivnog nadzora nad finansiranjem političkih subjekata, za provođenje istraga o navodima o kršenjima propisa o finansiranju političkih subjekata i za izricanje administrativnih kazni kad je potrebno,

VI. uz postojeće krivične kazne, propisati i: a) fleksibilnije kazne za kršenje odredbi o finansiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata, uključujući administrativne kazne, i b) efikasne, srazmjerne i

⁸ Drugi izvještaj o usklađenosti za Crnu Goru od 12. decembra 2014. godine, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c97db> (datum pristupa 26.11.2019.)

⁹ Konačni izvještaj Misije ODIHR za posmatranje izbora održanih 2018. godine, str. 21, internetska stranica: <https://www.osce.org/me/odihr/elections/montenegro/387317?download=true> (datum pristupa 26.11.2019.)

odvraćajuće kazne za kršenje postojećih odredbi o finansiranju izborne kampanje koje se nalaze u nekoliko izbornih zakona i odredbi koje će tek biti usvojene.¹⁰

U Izvještaju o usklađenosti iz 2011. godine¹¹ GRECO je naveo da je Hrvatska provela sve preporuke koje se odnose na temu „transparentnost finansiranja političkih stranaka“. U Izvještaju o usklađenosti iz 2013. godine¹² GRECO je posebno pohvalio uloženi trud da se u periodu od samo dvije godine temeljito izmijene i dopune propisi i institucionalna organizacija koji se odnose na transparentnost u finansiranju političkih stranaka i ocijenio da ta impresivna postignuća mogu poslužiti kao inspiracija drugim članicama GRECO-a.

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Sjevernu Makedoniju: GRECO je u Evaluacijskom izvještaju iz 2010. godine¹³ Sjevernoj Makedoniji uputio šest preporuka:

I. (i) uvesti jasne odredbe koje utvrđuju početak izborne kampanje s obzirom na obavezu da se ima poseban račun za izbornu kampanju i obavezu dostavljanja finansijskog izvještaja o izornoj kampanji, i (ii) produžiti period finansijskog referiranja koji se primjenjuje na izborne kampanje kako bi se finansijska aktivnost tokom tog perioda precizno i sveobuhvatno evidentirala,

II. izmijeniti i dopuniti Izborni zakonik s ciljem da se osigura da se proizvodi i usluge pruženi organizatorima izborne kampanje po povoljnijim cijenama propisno identificiraju i obračunaju po tržišnoj cijeni, kao donacije, kako bi se spriječilo zaobilaženje pravila o najvišoj dozvoljenoj visini donacija,

III. da se poveća transparentnost računa i aktivnosti subjekata koji su direktno ili indirektno povezani s političkim strankama ili su pod njihovom kontrolom i da se računi tih subjekata uključe u račune političkih stranaka,

IV. osigurati da sve političke stranke budu adekvatno informirane i da dobiju upute (npr. putem obuka/uputstava) o važećim propisima koji uređuju finansiranje političkih stranaka, posebno odredbe koje se odnose na računovodstvo,

V. dati visokom nezavisnom tijelu mandat te adekvatna ovlaštenja i resurse da obavlja proaktivan i efikasan nadzor, istrage i provođenje propisa o finansiranju političkih stranaka i osigurati da mu pomažu i drugi organi ako je potrebno,

VI. (i) osigurati da u praksi efikasno funkcioniše mehanizam izricanja kazni za kršenje pravila o finansiranju političkih stranaka i (ii) posebno osigurati da se kazna gubitka sredstava iz javnih izvora može primijeniti prema političkim strankama i organizatorima izborne kampanje u praksi.

GRECO je u Drugom izvještaju o usklađenosti, koji je objavljen 2014. godine,¹⁴ naveo da je preporuka II u potpunosti provedena, da su preporuke I, III i IV djelimično provedene, a da preporuke V i VI nisu provedene te da je postignut napredak u informiranju političkih stranaka o njihovim finansijskim obavezama i u transparentnosti učestovanja trećih strana u izbornim kampanjama.

¹⁰ Evaluacijski izvještaj za Hrvatsku od 4.12.2009. godine o transparentnosti finansiranja političkih stranaka, str. 23, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e8f> (datum pristupa 26.11.2019.)

¹¹ Izvještaj o usklađenosti za Hrvatsku od 9.12.2011. godine, str. 24, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e91> (datum pristupa 26.11.2019.)

¹² Izvještaj o usklađenosti za Hrvatsku od 6.12.2013. godine, str. 5, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e93> (datum pristupa 26.11.2019.)

¹³ Evaluacijski izvještaj za Makedoniju od 26.3.2010. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c99af> (datum pristupa 26.11.2019.)

¹⁴ Drugi izvještaj o usklađenosti za Makedoniju od 28.3.2014. godine, str. 10 i 11, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c99e8> (datum pristupa 26.11.2019.)

Također je navedeno da je poboljšanja saradnja između Državnog ureda za reviziju i drugih organa uključenih u nadzor nad finansiranjem političkih stranaka.

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Sloveniju: GRECO je u svom Evaluacijskom izvještaju iz 2007. godine¹⁵ na temu „transparentnost finansiranja političkih stranaka“ Sloveniji uputio sljedeće preporuke:

- I. zahtijevati od političkih stranaka i organizatora izborne kampanje da daju detaljnije podatke o svojim prihodima i troškovima, uključujući vrstu i iznos pojedinačnih donacija (u gotovini ili u naturi) i vrstu i iznos pojedinačnih pozajmica,
- II. (i) zahtijevati od političkih stranaka da kao dio svojih godišnjih izvještaja i izvještaja o izornoj kampanji odvojeno navedu finansijske podatke o organizacijama unutar strukture stranke i (ii) adekvatno urediti učešće subjekata koji su izvan strukture stranke, a direktno ili indirektno su povezani sa strankom, u izbornim kampanjama,
- III. osigurati da javnost ima pristup kompletnim godišnjim izvještajima političkih stranaka,
- IV. ocijeniti da li je potrebno prilagoditi trenutno dozvoljene iznose troškova izbornih kampanja, s ciljem da se potakne transparentnost stvarnih troškova izbornih kampanja,
- V. ispitati mogućnosti da se poveća transparentnost velikih donacija preduzeća političkim strankama i transparentnost akata i odluka koje bi mogle pogodovati tim donatorima,
- VI. (i) obaviti iscrpnu reviziju finansijskog poslovanja političkih stranaka zastupljenih u državnom parlamentu, u pogledu finansiranja sredstvima iz državnog budžeta i iz privatnih izvora, a u skladu sa međunarodnim standardima revizije, (ii) Računskom sudu osigurati više resursa za obavljanje navedene revizije i revizije finansijskog poslovanja organizatora izbornih kampanja i (iii) Računskom sudu dati nadležnosti i resurse za provjeru redovnog finansijskog poslovanja političkih stranaka te povećati njegove kapacitete za provjeru finansiranja iz bornih kampanja,
- VII. objasniti obim nadležnosti i djelokrug svih organa kojima su povjereni zadaci nadzora nad finansiranjem političkih stranaka i izbornih kampanja,
- VIII. (i) povećati maksimalne kazne u Zakonu o političkim strankama i Zakonu o izornoj i referendumskoj kampanji kako bi se osiguralo da u praksi budu efikasne, srazmjerne i odvraćajuće i (ii) osigurati da politička stranka ne zadrži sredstva koja je dobila u suprotnosti s navedenim zakonima,
- IX. propisati kazne za sve vrste prekršaja protiv Zakona o izornoj i referendumskoj kampanji, posebno za primanje sredstava iz nedozvoljenih izvora i u nedozvoljenim iznosima, za namjerno podnošenje lažnog, netačnog ili nekompletnog izvještaja i za aktivnosti izborne kampanje koje se provode izvan perioda propisanog za kampanju, a nastave se u periodu propisanom za kampanju,
- X. podizati svjesnost o mogućnosti izricanja kazni za prekršaje protiv odredbi o finansiranju izborne kampanje i nakon što organizator izborne kampanje prestane da postoji kao takav,
- XI. razmotriti mogućnost da se nadležnost za izricanje kazni za prekršaje protiv odredbi o finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja dodijeli nezavisnom organu,
- XII. podizati svjesnost javnosti o značaju finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja i o šteti koju uzrokuje upitna praksa tog finansiranja,
- XIII. ispitati da li bi bilo primjereno da se mandat i resursi za obavljanje efikasnog nadzora, istraga i provođenja zakona koji uređuju finansiranje političkih stranaka povjeri jednom, nezavisnom organu (postojećem ili novom).

U Dodatku drugom izvještaju o Sloveniji iz 2014. godine¹⁶ navedeno je da su preporuke koje se odnose na transparentnost finansiranja političkih stranaka provedene ili da su rješavanje na zadovoljavajući način. Ocjenjuje se da usvojene izmjene i dopune relevantnih zakona omogućavaju više transparentnosti u finansiranju političkih stranaka, pod uslovom da se primijene kako je

¹⁵ Evaluacijski izvještaj za Sloveniju od 7.12.2007. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 33, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca781>
(datum pristupa 26.11.2019.)

¹⁶ Dodatak drugom izvještaju o Sloveniji od 28.3.2014. godine, str. 11, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca7f0>
(datum pristupa 26.11.2019.)

propisano. GRECO je pozvao organe vlasti Slovenije da dodijele dodatne resurse kako bi se osiguralo da se izmjene i dopune provedu u praksi kako je predviđeno.

Evaluacije i preporuke GRECO-a za Srbiju: GRECO je u Evaluacijskom izvještaju iz 2010. godine¹⁷ na temu „transparentnost finansiranja političkih stranaka“ Srbiji uputio deset preporuka:

I. fiksno utvrditi određeni period izborne kampanje, (ii) preispitati postojeće gornje granice za prikupljena sredstva i troškove, između ostalog i razmatranjem mogućnosti da se maksimalni iznos koji se može za izbornu kampanju prikupiti iz privatnih izvora odvoji od ukupnog iznosa sredstava dodijeljenih iz državnog budžeta za izbornu kampanju, (iii) produžiti rok za podnošenje izvještaja o finansiranju izborne kampanje, koji je trenutno 10 dana nakon dana glasanja, kako bi se osigurao pravilan finansijski obračun prihoda i troškova nastalih tokom izbornih kampanja,

II. zakonom propisati rok za podnošenje godišnjih finansijskih izvještaja političkih stranaka Agenciji za borbu protiv korupcije;

III. (i) utvrditi precizna pravila za evaluaciju i prijavu nenovčanih donacija (osim volonterskog rada), (ii) propisati jasne kriterije za korištenje javnih objekata za aktivnosti političkih stranaka i izborne kampanje, (iii) uključiti u Zakon o finansiranju političkih stranaka precizne odredbe o pozajmicama/kreditima, posebno na način da se zahtijeva njihova ispravna identifikacija u finansijskim izvještajima i da se na njih odnose relevantna pravila/ograničenja o privatnim donacijama kad god uslovi pozajmice/kredita odstupaju od uobičajenih tržišnih uslova,

IV. uvesti uslov da se sve donacije političkim strankama iznad određene granice i troškovi političkih stranaka iznad određene granice uplaćuju putem bankovnog transfera,

V. tražiti načine povećanja transparentnosti računa i aktivnosti subjekata koji su direktno ili indirektno povezani s političkim strankama ili su pod njihovom kontrolom,

VI. osigurati dosljedno objavljivanje finansijskih izvještaja političkih stranaka, posebno jasno precizirajući ko je nadležan za objavljivanje finansijskih izvještaja o finansiranju redovnih aktivnosti političkih stranaka i o finansiranju izbornih kampanja, i jasno precizirajući rokove za objavljivanje izvještaja,

VII. (i) uvesti jasna i konzistentna pravila o obavezama obavljanja revizije koja se odnose na političke stranke, (ii) osigurati neophodnu nezavisnost revizora koji će ovjeravati račune političkih stranaka,

VIII. (i) objasniti mandat i ovlasti Agencije za borbu protiv korupcije u pogledu nadzora nad finansiranjem političkih stranaka i izbornih kampanja, (ii) nedvosmisleno povjeriti Agenciji za borbu protiv korupcije vodeću ulogu u tom pogledu, (iii) povećati finansijske i kadrovske resurse Agencije kako bi bila bolje opremljena za obavljanje iscrpnog, proaktivnog i brzog nadzora nad finansiranjem političkih stranaka i izbornih kampanja,

IX. (i) preispitati postojeće kazne za prekršaje protiv pravila o finansiranju političkih stranaka, kako bi se osiguralo da budu efikasne, srazmjerne i odvraćajuće, (ii) jasno definirati kršenja pravila finansiranja političkih stranaka koja mogu uzrokovati gubitak prava na sredstva iz državnog budžeta i utvrditi tačan postupak pokretanja i izricanja takvih kazni, i (iii) osigurati da donatori budu odgovorni za kršenje zakona kada je to potrebno,

X. povećati rok zastare procesuiranja kršenja Zakona o finansiranju političkih stranaka.

GRECO je u Drugom izvještaju o usklađenosti iz 2014. godine naveo da su provedene sve preporuke koje se odnose na temu „transparentnost finansiranja političkih stranaka“. Također je navedeno da je usvajanjem Zakona o finansiranju političkih aktivnosti uspostavljen detaljan i sveobuhvatan pravni okvir koji je većinom u skladu s principima iz Preporuke (2003)⁴ o zajedničkim pravilima protiv korupcije u finansiranju političkih stranaka i izbornih kampanja.¹⁸

OSCE ODIHR

¹⁷ Evaluacijski izvještaj za Srbiju od 1.10.2010. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka, str. 22, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca355> (datum pristupa 26.11.2019.)

¹⁸ Drugi izvještaj o usklađenosti za Srbiju od 10.10.2014. godine, str. 7, internetska stranica GRECO:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca35b> (datum pristupa 26.11.2019.)

OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Venecijanska komisija - Evropska komisija za demokratiju putem zakona Vijeća Evrope objavili su 2011. godine smjernice koje se odnose na reguliranje rada političkih stranaka i relevantne propise iz te oblasti, uključujući pravila finansiranja <https://www.osce.org/odihr/77812?download=true>.¹⁹

3. Izvori finansiranja redovnih i izbornih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata

Zakoni posmatranih država propisuju da se prihodi političkih stranaka odnosno političkih subjekata moraju koristiti isključivo za obavljanje aktivnosti u skladu sa zakonom i aktima stranke. Ta sredstva se ne smiju koristiti s ciljem ostvarivanja profita niti za ličnu upotrebu.

Ta sredstva se, u skladu sa zakonom i aktima političkih stranaka i drugih političkih subjekata, smiju koristiti *isključivo*:

- za finansiranje **redovnih političkih aktivnosti** tokom godine, te
- za finansiranje **izborne kampanje** i **referendumskih aktivnosti**.

U svrhu ostvarivanja svojih političkih ciljeva političke stranke i drugi politički subjekti mogu sticati sredstva iz državnog budžeta ("javni izvori") te iz članarina, dobrovoljnih priloga (donacija) i drugih zakonom predviđenih privatnih izvora. U skladu s navedenim, zakoni šest posmatranih država uređuju finansiranje redovnih političkih aktivnosti iz državnog budžeta i privatnih izvora i finansiranje izborne kampanje iz državnog budžeta i privatnih izvora, te su na taj način raspoređeni i naredni dijelovi ovog poglavlja:

- 3.1. Izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti
 - 3.1.1. Javni izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti
 - 3.1.2. Privatni izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti
- 3.2. Izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje
 - 3.2.1. Javni izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje
 - 3.2.2. Privatni izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje

3.1. Izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti

U jednom od posmatranih zakona, u **Crnoj Gori**, troškovi redovnih političkih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata definirani su kao troškovi zarada zaposlenih i troškovi angažovanja stručnjaka i saradnika; porezi i doprinosi; administrativni i kancelarijski troškovi, troškovi zakupa prostorija za rad, režija, prevoza, organizacije sastanaka i događaja, promocije rada i ciljeva političkih subjekata između izbora, međunarodnih aktivnosti političkih subjekata, organizovanja obuka za članove i aktiviste političkih subjekata, istraživanja javnog mnjenja, troškovi za nabavku i održavanje opreme, provizije banaka i slično.

Političke stranke i drugi politički subjekti mogu svoje redovne političke aktivnosti finansirati iz javnih izvora (državnog budžeta) i privatnih izvora.

¹⁹ Guidelines on Political Party Regulation, internetska stranica: <https://www.osce.org/odihr/77812?download=true> (datum pristupa 26.11.2019.)

Tabela 1. Pregled izvora finansiranja redovnih političkih aktivnosti političkih stranaka i drugih političkih subjekata

Izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti		BiH	Crna Gora	Hrvatska	Sj. Makedonija	Slovenija	Srbija
		političke stranke	politički subjekti	politički subjekti	političke stranke	političke stranke	politički subjekti
<i>Javni izvori</i>	državni budžet	•	•	•	•	•	•
	usluge i dobra	/	/	/	/	/	•
<i>Privatni izvori</i>	članarina	•	•	•	•	•	•
	prilozi						
	- fizičkih lica	• *	•	•	•	•	•
	- pravnih lica	• *	•	•	•	/	•
	prihod od izdavaštva i organizovanja stranačkih manifestacija	•	•	•	•	/	/
	prodaja propagandnog materijala	•	•	•	•	/	/
	prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke	•	•	•	•	•	•
	dobiti preduzeća koja su u vlasništvu političke stranke	•	/	/	/	/	/
	legati	/	•	/	•	/	•
	zaduživanje kod banaka	/	•	/	•	•	•
	kamate na depozite u banci	/	/	/	•	/	•
	sponzorstva	/	/	/	•	/	/

*Odnosi se i na liste nezavisnih kandidata i nezavisne kandidate

3.1.1. Javni izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti

Javni izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti, u smislu zakona o finansiranju političkih stranaka i drugih političkih subjekata, su sredstva koja se redovno izdvajaju iz državnog budžeta za finansiranje redovnog rada političkih stranaka i drugih političkih subjekata, a u **Srbiji** se i davanje usluge i dobra koje političkim subjektima daju državni organi, u skladu sa zakonom, također smatraju javnim izvorom finansiranja.

U tabeli niže dat je pregled procentualnog iznosa sredstava koja se izdvajaju iz državnog budžeta za finansiranje redovnog rada političkih stranaka i drugih političkih subjekata, zatim pregled političkih subjekata koji imaju pravo na ta budžetska sredstava, te način raspoređivanja sredstava u posmatranim državama.

Tabela 2. Javni izvori finansiranja redovnih aktivnosti (iznosi iz državnog budžeta, politički subjekti koji imaju pravo na sredstva, način raspoređivanja sredstava)

	<i>Iznosi iz javnih izvora finansiranja</i>		<i>Političke stranke/subjekti koji imaju pravo na sredstva iz javnih izvora za finansiranje redovne aktivnosti</i>	<i>Raspoređivanje sredstava</i>
	državni budžet	davanje usluga i dobra		
BiH	maksimalno 0,2% budžeta u kalendarskoj godini – „ za finansiranje političkih stranaka , koalicija i nezavisnih kandidata zastupljenih u PSBiH” (član 3. i član 7. Zakona o finans. pol. str.)* ²⁰	/	zastupljeni u PSBiH: - političke stranke - koalicije pol. stranaka - nezavisni kandidati - klubovi zastupnika/delegata	- 30% sredstava u jednakim iznosima svim političkim strankama/koalicijama političkih stranaka koje su osvojile mandate, - 60% sredstava prema broju poslaničkih/delegatskih mandata za sve političke stranke, koalicije političkih stranaka i nezavisne kandidate - 10% sredstava parlamentarnim grupama srazmjerno broju poslaničkih/delegatskih mjesta koja pripadaju manje zastupljenom spolu
Crna Gora	maksimalno 0,5% planiranih budžetskih sredstava umanjnih za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova za godinu za koju se budžet donosi	/	zastupljeni u Skupštini Crne Gore: - politički subjekti	- 20% u jednakim iznosima političkim subjektima u Skupštini - 80% srazmjerno ukupnom broju poslaničkih mandata koja imaju u trenutku raspodjele
Hrvatska	0,075% ostvarenih poreskih prihoda iz prethodnog godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog budžeta	/	zastupljeni u Hrvatskom saboru: - političke stranke - nezavisni zastupnici	- jednak iznos sredstava za svakog zastupnika u Saboru (sve političke stranke dobivaju sredstva srazmjerno broju dobivenih zastupničkih mjesta u Saboru) - 10% od iznosa predviđenog za svakog zastupnika dobivaju političke stranke i nezavisni zastupnici za svakog zastupnika podzastupljenog spola
Sjeverna Makedonija	- 0,15% ukupnih prihoda državnog budžeta - 280.000 eura za finansiranje stranačkih istraživačko-analitičkih centara	/	zastupljeni u državnom parlamentu: - političke stranke	- 30% sredstava jednakim iznosima svim političkim strankama koje su osvojile najmanje 1% od ukupnog broja glasova birača koji su glasali na izborima za državni parlament - 70% sredstava političkim strankama čiji kandidati su izabrani za zastupnike u državni parlament, srazmjerno broju izabranih zastupnika
Slovenija	- maksimalno 0,017% BDP iz godine prije usvajanja državnog budžeta - 50% sredstava (predviđenih nacrtom budžeta državnog parlamenta) za stručnu pomoć poslaničkim klubovima - sredstva za sufinansiranje omladinskog sektora političke stranke prema posebnom propisu - sredstva za sufinansiranje ženske organizacije političke stranke prema posebnom propisu	/	- politička stranka s najmanje 1% glasova birača na nivou države - dvije političke stranke sa zajedničkom listom kandidata s najmanje 1,2% glasova birača na nivou države - tri ili više političkih stranaka sa zajedničkom listom kandidata s najmanje 1,5% glasova birača na nivou države	- 25% sredstava u jednakim dijelovima svim strankama - 75% sredstava srazmjerno broju glasova birača koje su dobile političke stranke u svim izbornim jedinicama
Srbija	0,105% poreskih prihoda budžeta	državni organi	zastupljeni u državnom parlamentu: - politički subjekti	srazmjerno broju glasova – broj glasova koji služi kao osnovica za raspodjelu sredstava obračunava se na sljedeći način: - broj glasova do 5% važećih glasova svih birača koji su glasali množi se koeficijentom 1,5,

²⁰ Iste odredbe člana 3. i člana 7. odnose se i na javne izvore finansiranja izborne kampanje (tabela 4.)

		samostalno uređuju		-broj glasova preko 5% važećih glasova svih birača koji su glasali množi se koeficijentom 1
--	--	-----------------------	--	--

U **Bosni i Hercegovini** političke stranke se mogu finansirati iz budžeta Bosne i Hercegovine, entitetskih budžeta, kantonalnih budžeta i budžeta Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, te budžeta drugih jedinica lokalne uprave i samouprave u skladu sa zakonom.

Za finansiranje političkih stranaka odnosno koalicija političkih stranaka, nezavisnih kandidata i parlamentarnih grupa, odnosno klubova poslanika i delegata zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine (PSBiH) obezbjeđuju se budžetska sredstva u iznosu od najviše *0,2% budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine* u kalendarskoj godini. Navedena ukupna sredstva raspoređuju se na sljedeći način:

- a) 30% jednako svim političkim strankama/koalicijama političkih stranaka koje su osvojile mandate,
- b) 60% prema broju poslaničkih, odnosno delegatskih mandata, koje svaka politička stranka, koalicija političkih stranaka, odnosno nezavisni kandidat ima u trenutku dodjele mandata,
- c) 10% parlamentarnim grupama srazmjerno broju poslaničkih, odnosno delegatskih mjesta koja pripadaju manje zastupljenom spolu.

Članovi koalicije političkih stranaka pripadajuća sredstava međusobno raspoređuju na osnovu sporazuma za raspodjelu novčanih sredstava, koji je deponiran u Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine, a u slučaju da sporazum nije napravljen, sredstva se raspoređuju između članica koalicije prema broju dobivenih mandata. Klubovima poslanika i delegata i nezavisnih kandidata u PSBiH ova sredstva se raspoređuju prema broju poslaničkih, odnosno delegatskih mandata u domovima PSBiH. Zajednička komisija za administrativne poslove PSBiH svojim aktima detaljnije reguliše raspodjelu sredstava klubova, kontrolu trošenja i druga finansijska pitanja u vezi s provođenjem zakona o finansiranju političkih stranaka.

Politički subjekti koji učestvuju na izborima u **Crnoj Gori** i osvoje najmanje jedan poslanički mandat imaju, u svrhu finansiranja redovnog rada u Skupštini Crne Gore (Skupština), pravo na dio ukupnih budžetskih sredstava u iznosu od *0,5% planiranih budžetskih sredstava*, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet) za godinu za koju se budžet donosi. Ova budžetska sredstva nisu namijenjena za finansiranje zaposlenih u poslaničkim klubovima i obezbjeđenje poslovnih prostorija za potrebe političkih subjekata, jer ta sredstva obezbjeđuje Skupština.

Budžetska sredstva raspoređuju se na sljedeći način:

- 20% u jednakim iznosima političkim subjektima u Skupštini,
- 80% srazmjerno ukupnom broju poslaničkih mandata koje imaju u trenutku raspodjele.

Članovi koalicija odnosno grupa birača ova sredstva raspodjeljuju u skladu sa sporazumom, odnosno aktom o osnivanju tih političkih subjekata. Ukoliko poslanik ili poslanici nakon konstituisanja skupštine u koju su izabrani napuste ili promijene članstvo u političkom subjektu, prethodno raspoređena finansijska sredstva ostaju političkom subjektu kojem je poslanik pripadao u trenutku konstituisanja Skupštine. Ministarstvo finansija Crne Gore ova sredstva mjesečno prenosi političkom subjektu, do petog u mjesecu za prethodni mjesec. U slučaju da politički subjekt ne podnese godišnji konsolidovani finansijski izvještaj za prethodnu godinu u zakonskom roku – do 31. marta tekuće za prethodnu godinu, Ministarstvo će mu obustaviti uplatu sredstava.

U državnom budžetu **Hrvatske** obezbjeđuju se sredstva u iznosu od *0,075 % ostvarenih poreznih prihoda* iz prethodno objavljenog godišnjeg izvještaja o izvršenju budžeta, za redovno

godišnje finansiranje političkih stranaka i nezavisnih zastupnika koji su dobili zastupničko mjesto u Hrvatskom saboru.

Budžetska sredstva raspoređuju se na sljedeći način:

- jednak iznos sredstava za svakog zastupnika u Hrvatskom saboru tako da pojedinoj političkoj stranci koja je bila predlagač liste pripadaju sredstva srazmjerna broju dobivenih zastupničkih mjesta u Saboru,
- 10% iznosa predviđenog po svakom zastupniku imaju političke stranke i nezavisni zastupnici za svakog zastupnika podzastupljenog spola. Podzastupljenost spola postoji ako je zastupljenost jednog spola u Hrvatskom saboru niža od 40 %.

Ako je sa zajedničke liste koju su predložile dvije ili više političkih stranaka izabran zastupnik koji nije član niti jedne od političkih stranaka koje su predložile zajedničku listu, sredstva za tog zastupnika raspoređuju se političkim strankama koje su predložile zajedničku listu u skladu s njihovim sporazumom, a ako sporazum nije zaključen, srazmjerno broju osvojenih zastupničkih mjesta. Ovaj sporazum dostavlja se Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

U slučaju udruživanja dvije ili više političkih stranaka ova finansijska sredstva pripadaju političkoj stranci koja je pravni nasljednik političkih stranaka koje su udruživanjem prestale postojati, koja o toj statusnoj promjeni obavještava Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora najkasnije u roku od 15 dana od dana nastale promjene.

Ako nezavisni zastupnik postane član političke stranke koja učestvuje u Hrvatskom saboru, sredstva za tog zastupnika pripadaju političkoj stranci čiji je on postao član i uplaćuju se na račun te političke stranke u periodu do isteka njegovog mandata, nezavisno o njegovom eventualnom istupanju iz te stranke u tom periodu. Nezavisni zastupnik dužan je o tome pisano izvijestiti Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora najkasnije u roku od 15 dana od dana stupanja u članstvo političke stranke, a u roku od 60 dana od dana stupanja u članstvo političke stranke zatvoriti poseban račun, a preostala sredstva s tog računa uplatiti na račun političke stranke čiji je postao član. Izuzetno, ako se nezavisni zastupnik prije stupanja u članstvo političke stranke odrekao prava na redovno godišnje finansiranje iz državnog budžeta, političkoj stranci čiji je on postao član neće se isplatiti sredstva za tog nezavisnog zastupnika u budžetskoj godini u kojoj taj nezavisni zastupnik nema pravo na finansiranje iz budžeta.

Nezavisni zastupnici mogu se *odreći prava na redovno godišnje finansiranje* iz državnog budžeta pisanom izjavom koju dostavljaju Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora i Državnom izbornom povjerenstvu i Državnom uredu za reviziju. Također, dužni su u roku od 60 dana od dana podnošenja ove izjave zatvoriti poseban račun za redovno finansiranje svoje djelatnosti, ukoliko ne ostvaruju prihode za redovno godišnje finansiranje iz drugih zakonom dopuštenih izvora, a preostala sredstva odnosno vrijednost imovine ili imovinu nabavljenu iz tih sredstava vratiti u državni budžet odnosno vratiti na raspolaganje Vladi Republike Hrvatske. Do isteka budžetske godine u kojoj je ovu izjavu podnio nezavisni zastupnik nema pravo na finansiranje iz budžeta niti je može povući za tu budžetsku godinu, a finansijska sredstva koja mu pripadaju za tu budžetsku godinu ostaju u državnom budžetu. U slučaju mirovanja mandata ili prestanka mandata prije isteka vremena na koje je izabran ova izjava nezavisnog zastupnika ne obavezuje njegovog zamjenika.

Sredstva iz državnog budžeta isplaćuju se na centralni račun političke stranke odnosno na poseban račun nezavisnog zastupnika tromjesečno u jednakim iznosima odnosno ako se početak ili završetak mandata ne poklapaju s početkom ili završetkom tromjesečja, u tom se

tromjesečju isplaćuje iznos srazmjeran broju dana trajanja mandata, na osnovu Odluke koju donosi Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora. Ako nezavisni zastupnik nije otvorio poseban račun za redovno godišnje finansiranje ili nije dostavio pisanu obavijest s podacima o broju računa, nadležno državno tijelo nije dužno isplatiti sredstva za taj period.

Izveštaj o iznosu raspoređenih i isplaćenih sredstava iz državnog budžeta za redovno godišnje finansiranje svake političke stranke zastupljene u Hrvatskom saboru i svakog nezavisnog zastupnika za prethodnu godinu Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora dužan je objaviti na internetskoj stranici Hrvatskog sabora nakon završetka poslovne godine, a najkasnije do 1. marta tekuće godine. Ministarstvo finansija dužno je dostaviti podatke o ovim isplaćenim sredstvima iz državnog budžeta najkasnije do 15. februara tekuće godine za prethodnu godinu.

Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referenduma detaljno utvrđuje i način otvaranja, uplate, korištenja, zatvaranja posebnog računa nezavisnih zastupnika te raspoređivanja preostalih sredstava na tom računu. Ove odredbe se nalaze u Prilogu 1.

U **Sjevernoj Makedoniji** iz državnog budžeta obezbjeđuju se ukupna sredstva u visini od *0,15% ukupnih izvornih prihoda državnog budžeta*, godišnje, koja se planiraju u budžetu Ministarstva pravde svake fiskalne godine za političke stranke čiji kandidati su izabrani za zastupnike u državni parlament. Osim toga, u državnom budžetu se obezbjeđuju i *sredstva u visini od 280.000 eura* u dinarskoj protuvrijednosti, također u budžetu Ministarstva pravde, za godišnje finansiranje stranačkih istraživačko-analitičkih centara formiranih u skladu sa zakonom kao dio unutrašnje organizacije političke stranke.

Nakon što Državna izborna komisija dostavi Ministarstvu pravde listu s brojem izabranih zastupnika po strankama na posljednjim izborima za državni parlament na nivou cijele Republike, ministar pravde donosi rješenje o raspoređivanju budžetskih sredstava političkim strankama na sljedeći način:

- 30% sredstava se raspoređuje u jednakim iznosima svim političkim strankama koje su osvojile najmanje 1% od ukupnog broja glasova birača koji su glasali na posljednjim održanim izborima za državni parlament,
- 70% sredstava raspoređuje se političkim strankama čiji kandidati su izabrani za zastupnike u državni parlament i to srazmjerno broju izabranih zastupnika.

Ako je zastupnik izabran kao kandidat dviju ili više političkih stranaka, sredstva im se raspoređuju u jednakim iznosima, osim ako se stranke drugačije dogovore.

Pravo na sredstva iz državnog budžeta **Slovenije** imaju:

- politička stranka koja je na posljednjim izborima kandidirala svoje kandidate za državni parlament i dobila najmanje 1% glasova birača na nivou države,
- dvije stranke - ako su imale zajedničku listu kandidata i ako su dobile najmanje 1,2% glasova birača na nivou države,
- tri ili više stranaka – ako su imale zajedničku listu kandidata i ako su dobile najmanje 1,5% glasova birača na nivou države.

Sredstva koja su u državnom budžetu namijenjena finansiranju političkih stranaka propisuju se državnim budžetom, a ne *smiju prelaziti 0,017% bruto društvenog proizvoda iz godine prije usvajanja budžeta*. Visina sredstava koja pripadaju pojedinačnoj stranici određuje se u nacrtu budžeta državnog parlamenta, a sredstva se strankama isplaćuju u dvanaest dijelova godišnje.

Osim gore navedenih sredstava, politička stranka može dobiti do *50% sredstava iz državnog budžeta* koja su u nacrtu budžeta državnog parlamenta, a po zakonu o poslanicima državnog parlamenta, namijenjena za dodatnu stručnu pomoć u radu poslaničkih klubova. Da bi politička stranka dobila ta sredstva, ona na prijedlog predsjedavajućeg njenog poslaničkog kluba zaključuje s državnim parlamentom ugovor kojim se utvrđuje visina tih sredstava, a navedeni ugovor nije predmet javnih nabavki. Ta sredstva se političkoj stranci isplaćuju u skladu s propisima o izvršenju budžeta.

Ako stranka ima *omladinsku organizaciju*, omladinska organizacija političke stranke koja ima status organizacije u javnom interesu u omladinskom sektoru može dobiti javna sredstva za sufinansiranje programa u omladinskom sektoru u skladu s propisima koji uređuju javni interes u omladinskom sektoru.

Ženska organizacija stranke koja ima status organizacije u javnom interesu u oblasti ravnopravnosti spolova može dobiti javna sredstva za sufinansiranje projekata i programa u skladu s propisima koji uređuju javni interes u oblasti ravnopravnosti spolova.

Političkim strankama koje imaju pravo na sredstva iz državnog budžeta sredstva se raspoređuju na sljedeći način:

- 25% tih sredstava u jednakim dijelovima svim strankama
- 75% tih sredstava srazmjerno broju glasova birača koji su dobile političke stranke u svim izbornim jedinicama. Ova sredstva, stranke koje su imale zajedničku listu kandidata, dijele u skladu s međusobnim sporazumom, a ako sporazum nije zaključen, dijele na jednake dijelove.

Pravo na novčana sredstva za finansiranje redovnog rada u **Srbiji** imaju politički subjekti čiji kandidati su izabrani za narodne poslanike u državni parlament. Ta sredstva se određuju na nivou od *0,105% poreskih prihoda državnog budžeta*. Javnim izvorima finansiranja političkih subjekata smatraju se i *usluge i dobra* koje organi Srbije, pod jednakim uslovima, daju svim političkim subjektima. Sami organi bliže uređuju davanje ovih usluga i dobara.

Javna sredstva raspoređuju se političkim subjektima srazmjerno broju glasova na sljedeći način: broj subjekata koji se uzima kao osnovica za raspodjelu sredstava obračunava se tako što se broj glasova do 5% važećih glasova svih birača koji su glasali množi koeficijentom 1,5, a broj glasova preko 5% važećih glasova svih birača koji su glasali množi se koeficijentom 1.

Koalicioni partneri ova sredstva dijele u skladu s koalicionim ugovorom. Politički subjekti u Srbiji dužni su sredstva u iznosu od najmanje 5% ukupno dobivenih sredstava iz javnih izvora koristiti za stručno usavršavanje, međunarodnu saradnju i rad sa članstvom.

Ministarstvo finansija ova sredstva prenosi političkim subjektima svakog mjeseca, do desetog dana u mjesecu za prethodni mjesec. Politička stranka može imati više računa, ali sa istim poreskim identifikacionim brojem, te devizni račun, preko kojih vrši promet sredstava za finansiranje redovnog rada. Koalicionim ugovorom se određuje račun preko kojeg se uplaćuju sredstva za koaliciju.

3.1.2. Privatni izvori finansiranja redovnih političkih aktivnosti

Privatni izvori finansiranja redovnog rada političkih stranaka i drugih političkih subjekata su:

- članarine,
- dobrovoljni prilozi (donacije) fizičkih i pravnih lica, te, u nekim državama:
 - prihod od izdavačke djelatnosti i organizovanja stranačkih manifestacija,
 - prihod od prodaje propagandnog materijala,
 - prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke,
 - dobiti preduzeća koja su u vlasništvu stranke,
 - zaduživanje kod banaka i drugih finansijskih institucija,
 - legati,
 - kamate na depozite u banci,
 - sponzorstva.

Ukupna visina sredstava koja političke stranke odnosno politički subjekti prikupljaju iz privatnih izvora za svoje redovne političke aktivnosti, na odgovarajući žiro-račun, nije zakonski ograničena ni u jednoj posmatranoj državi osim u Crnoj Gori, gdje iznosi do 100% sredstava koja političkoj stranci ili drugom političkom subjektu pripadaju iz budžetskih sredstava Crne Gore. Za političku stranku ili drugi politički subjekt koji nema pravo na budžetska sredstva ona iznosi do 10% od 0,5% planiranih ukupnih budžetskih sredstava umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova za godinu za koju se budžet donosi.

Članarine

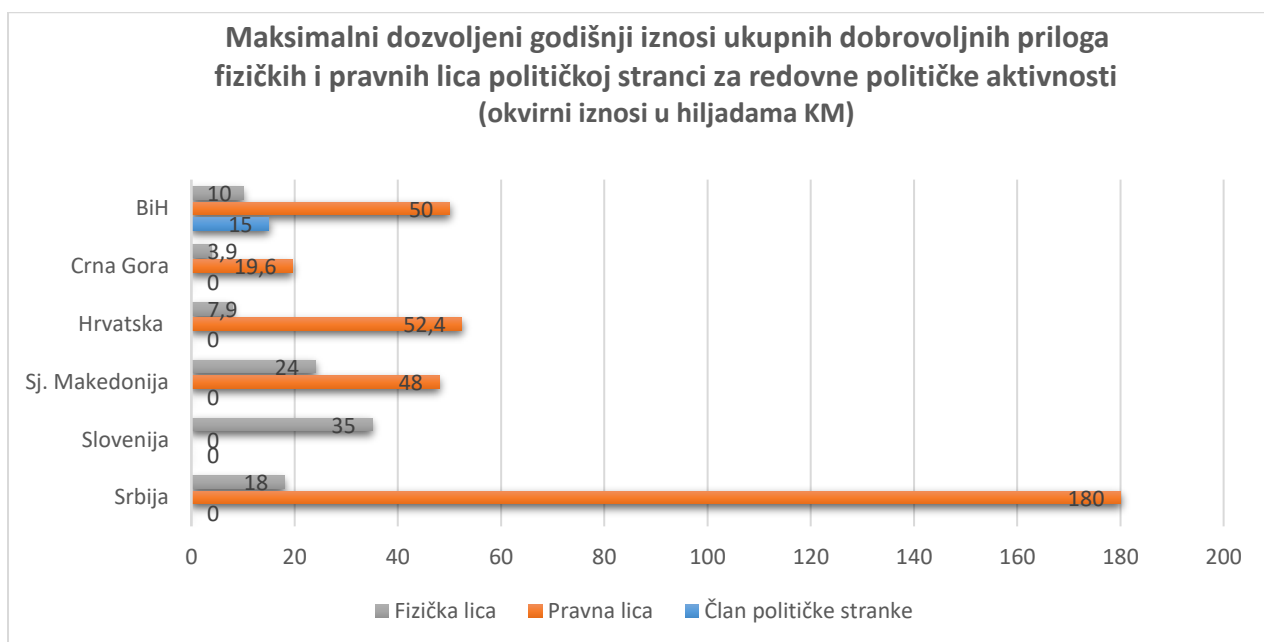
U **svim posmatranim državama** visinu članarine utvrđuju političke stranke svojim statutom ili drugim aktom, osim u **Crnoj Gori** i **Sjevernoj Makedoniji**, gdje je maksimalni iznos članarine zakonski utvrđen, te u Crnoj Gori na mjesečnom nivou ne može preći iznos od 10% prosječne mjesečne neto plate za prethodnu godinu, a u Sjevernoj Makedoniji na godišnjem nivou ne smije biti veći od jedne prosječne isplaćene neto plate u prethodnoj godini. Svi politički subjekti dužni su voditi evidenciju o prijemu članarine te izdavati potvrde o primljenom iznosu. Način vođenja obavezne evidencije o članstvu i članskim doprinosima te izdavanje potvrde o prijemu članarina u **Hrvatskoj** propisuje ministar finansija pravilnikom. U **Crnoj Gori** informacija o iznosu članarine se dostavlja Agenciji za sprječavanje korupcije, koja je objavljuje na svojoj internetskoj stranici, dok je u **Srbiji** obavezna uplata članarine preko tekućeg računa ako njen godišnji iznos prelazi 1.000 din (16,57KM)²¹.

Dobrovoljni prilozi (donacije) fizičkih i pravnih lica

Novčani i nenovčani dobrovoljni prilozi pravnih i fizičkih lica dozvoljeni su, do određenog iznosa, u **svim posmatranim državama**, s izuzetkom pravnih lica u **Sloveniji**. Pod nenovčanim priložima podrazumijeva se davanje proizvoda ili pružanje usluga bez naknade, s tim da se rad volontera ne smatra uslugom. Odredbe relevantnog zakona u Bosni i Hercegovini koje se odnose na dobrovoljne priloge političkim strankama odgovarajuće se primjenjuju i na liste nezavisnih kandidata i nezavisne kandidate.

²¹ Za konverziju svih inostranih valuta u BAM u radu je korišten konvektor valuta OANDA u periodu 5.11.2019.-3.12.2019: <https://www1.oanda.com/currency/converter/>

U grafikonu su prikazani maksimalni iznosi ukupnih dobrovoljnih priloga koje fizička i pravna lica mogu dati političkoj stranci za redovne političke aktivnosti na godišnjem nivou u posmatranim državama:

Napomena:

* BiH: ukupan iznos priloga člana političke stranke uključuje i iznos članarine za političku stranku.

* Hrv: iznos ukupnog priloga za finansiranje redovnih aktivnosti nezavisnog zastupnika je oko 26.200KM.

* Sj.Mak: ukupan iznos priloga je 30 prosječnih plata za fizička lica/60 prosječnih plata za pravna lica isplaćenih u prethodnom mjesecu²²

* Slo: ukupan iznos priloga za fizička lica je 10 prosječnih bruto plata za prethodnu godinu; pravnim licima zabranjeno davanje donacija²³

* Srb: ukupan iznos priloga je 20 prosječnih mjesečnih neto plata za fizička lica, odnosno 200 za pravna lica²⁴

Dobrovoljni prilozima u **Bosni i Hercegovini** koji su u većem iznosu od članarine mogu se davati političkim strankama jednokratno ili više puta tokom godine, a stranka ima obavezu izdati račun na kojem je naznačena tržišna vrijednost darovanog proizvoda ili usluge te naznačiti da prilog glasi na političku stranku i da ne podliježe naplati. Zakon u Bosni i Hercegovini, jedini od zakona posmatranih država, propisuje i ukupan iznos koji član političke stranke može maksimalno uplatiti kao dobrovoljni prilog i on je 50% viši nego dozvoljeni iznos priloga za fizička lica koja nisu članovi. Prilozima se uplaćuju na transakcijski račun centrale političke stranke. Obavezno je vođenje evidencije o prijemu priloga te izdavanje potvrde o njihovom prijemu.

²² U svrhu okvirnog izračuna korišten je iznos prosječne mjesečne plate za mjesec avgust 2018. godine u iznosu od 25.127 denara (oko 800KM), internetska stranica Državnog zavoda za statistiku Sjeverne Makedonije: <http://www.stat.gov.mk/> (datum pristupa 4.11.2019.)

²³ U svrhu okvirnog izračuna korišten je iznos prosječne bruto plate za decembar 2018. godine u iznosu od 1.782,12 eura (oko 3.500KM), internetska stranica Zavoda za statistiku Republike Slovenije: <https://www.stat.si/StatWeb/en> (datum pristupa 4.11.2019.)

²⁴ U svrhu okvirnog izračuna korišten je iznos prosječne neto plate za avgust 2019. godine u iznosu od 54.115 din (oko 900KM), internetska stranica Zavoda za statistiku Republike Srbije: <http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/pdf/G20191286.pdf> (datum pristupa 4.11.2019.)

U **Crnoj Gori** se, uz ostale vrste novčanih i nenovčanih dobrovoljnih priloga pravnih i fizičkih lica, *nenovčanim priložima* smatraju i *zaduživanje kod banaka i drugih finansijskih institucija i organizacija pod uslovima koji odstupaju od tržišnih*, kao i *otpis dijela dugova*. Pravno lice je o davanju priloga političkoj stranci dužno donijeti odluku i dostaviti je primaocu priloga. Nenovčani prilozi se obračunavaju prema tržišnoj vrijednosti i prijavljuju se kao prihod. Način obračunavanja i izvještavanja o nenovčanim priložima utvrđuje se pravilima Agencije za sprječavanje korupcije.

Novčani prilozi u **Hrvatskoj** se političkim strankama uplaćuju na njihov centralni račun, a nezavisnim zastupnicima na poseban račun. Pitanje nenovčanih priloga je vrlo detaljno uređeno zakonom. Donatori izdaju potvrdu s naznačenom tržišnom vrijednosti (poklona ili usluge) i nazivom stranke/nezavisnog zastupnika na koju se odnosi te dostavljaju izjavu da se protiv njih ne vodi postupak naplate dospjelih nepodmirenih obaveza prema državnom budžetu/jedinici lokalne samouprave/zaposlenicima. Za donacije veće od 5.000kn (oko 1.300KM) mora se sklopiti ugovor, jer ju je u suprotnom primalac donacije dužan prijaviti Državnom uredu za reviziju i Državnom izbornom povjerenstvu te cjelokupan iznos donacije uplatiti u korist državnog budžeta u roku od 15 dana. U slučaju da donaciju ne želi zadržati, politička stranka/nezavisni zastupnik je može odbiti tako da iznos takve donacije uplati u državni budžet u roku od osam dana od dana uplate te donacije. Obavezno je vođenje evidencije o primitku svih donacija te izdavanje potvrde o primitku donacija, koje propisuje ministar finansija. Osim toga, politički subjekti koji su u prvih šest mjeseci tekuće godine primili donacije dužni su najkasnije do 15. jula tekuće godine dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, polugodišnji izvještaj o tim donacijama. Obrazac izvještaja, koji propisuje ministar finansija, sadrži specificirane podatke o donatoru (osobno ime odnosno naziv i adresa te osobni identifikacijski broj), datumu uplate donacije odnosno davanja proizvoda ili pružanja usluga bez naplate, o uplaćenom iznosu donacije odnosno o tržišnoj vrijednosti darovanog proizvoda ili usluge naznačenoj na potvrdi te o vrsti svake pojedine donacije. Ukoliko politički subjekti u prvih šest mjeseci tekuće godine nisu primili donacije, dužni su u istom roku dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, obavijest da u navedenom razdoblju nisu primili donacije. Ove izvještaje i obavijesti Državno izborno povjerenstvo objavljuje na svojim internetskim stranicama prvog radnog dana nakon njihove dostave, s tim da se ne objavljuju podaci o adresi donatora fizičke osobe. Ova objava traje do objave godišnjeg finansijskog izvještaja za kalendarsku godinu na koju se odnosi polugodišnji izvještaj o donacijama.

U nenovčane donacije u **Sjevernoj Makedoniji** ubraja se pružanje besplatnih usluga političkoj stranci i usluga koje plaća treće lice, prodaja dionica i pružanje usluga po cijenama nižim od tržišnih s tim da davalac usluge odnosno prodavac dionica mora informisati političku stranku o tržišnoj vrijednosti prodane dionice odnosno pružene usluge i dostaviti fakturu (razlika između tržišne vrijednosti i fakturirane cijene smatra se donacijom). Ukoliko je iznos donacije veći od zakonski utvrđenog maksimuma (30 prosječnih plata za fizička lica, a 60 prosječnih plata za pravna lica isplaćenih u prethodnom mjesecu), politička stranka je ne smije koristiti i mora u roku od 15 dana od dana prijema vratiti donatoru razliku između dozvoljene i donirane vrijednosti. Ukoliko je porijeklo donacije nepoznato, politička stranka je dužna u roku od 15 dana proslijediti doniranu vrijednost u državni budžet. Političke stranke su obavezne voditi registar donacija koji sadrži ime i naziv svakog pojedinačnog donatora, vrstu i vrijednost donacije, datum prijema donacije i podatke o uplaćenim donacijama subjekata koji su direktno ili indirektno povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom. Ovaj registar se vodi na obrascu, u obliku, sadržaju i na način koji je pravilnikom propisao ministar finansija, a političke stranke su dužne da ga objave svakih šest mjeseci za prethodni šestomjesečni period,

u roku od 15 dana od dana isteka šestomjesečnog perioda, na svojoj internetskoj stranici, ili da registar na drugi odgovarajući način učine dostupnim javnosti.

U **Sloveniji** pravnim licima nije dozvoljeno davanje dobrovoljnih priloga (donacija) političkim strankama, dok je donacija fizičkog lica za političku stranku, osim donacije u novcu, i svaki poklon ili druga nenovčana donacija, besplatna usluga za stranku, preuzimanje obaveza stranke, obavljanje usluga za stranku, prodaja proizvoda stranci po uslovima koji stranku stavljaju u povoljniji položaj u odnosu na druge korisnike usluga ili kupce proizvoda tih osoba. Donacijom političkoj stranci ne smatra se rad koji za stranku obavlja fizička osoba ako za taj rad nije dužna izdati račun. Između političke stranke i fizičke osobe koja će za stranku obaviti uslugu ili joj prodati proizvod mora se zaključiti odgovarajući ugovor u pismenom obliku. Ukupne donacije pojedinačne fizičke osobe u godini za koju se priprema godišnji izvještaj stranke ne smiju u ukupnom iznosu preći *deset prosječnih bruto mjesečnih plata* prema podacima Statističke službe za prethodnu godinu.

Donacije fizičke osobe u gotovini, u godini za koju se priprema godišnji izvještaj stranke, dozvoljene su najviše do iznosa koji je propisan zakonom koji uređuje postupak oporezivanja (zbog obaveze uplaćivanja donacija i obavljanja plaćanja na transakcijske račune). Donacije u novcu koje prelaze taj iznos moraju se uplatiti kreditnim karticama ili direktnim terećenjem na teret računa platioca preko banaka, štedionica ili drugih pravnih osoba koje obavljaju usluge plaćanja (zbog obaveze da se donacije i plaćanja uplaćuju na transakcijske račune). Fizička osoba mora prilikom doniranja donacije političkoj stranci navesti svoje ime, prezime, datum rođenja, adresu i iznos donacije, kako bi se osigurala zakonitost finansijskog poslovanja stranke po Zakonu o političkim strankama.

One donacije koje je politička stranka dobila u suprotnosti sa zakonom dužna ih je u roku od 30 dana od dana prijema proslijediti u humanitarne svrhe propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije. U tu svrhu politička stranka može na propisanom obrascu dobiti od Centralnog registra prebivališta u roku od pet dana od prijema zahtjeva podatak da li je fizička osoba koja nije član te stranke, a uplatila je donaciju stranci, državljanin Slovenije te ime, prezime, datum rođenja i adresu te fizičke osobe. Navedeni obrazac za pružaoce usluga plaćanja propisuje ministar unutrašnjih poslova.

Banke i druge pravne osobe koje obavljaju usluge plaćanja i platne transakcije dužne su prilikom uplata donacija političkoj stranci informirati političku stranku o iznosu donacije i o podacima koji omogućavaju identifikaciju osobe koja je dala donaciju: ime, prezime, broj računa fizičke osobe ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, ili naziv i broj računa pravne osobe – firme ili privatnog poduzetnika, kao i druge informacije koje su navedene prilikom platne transakcije.

U **Srbiji** se prilogom smatraju *krediti, zajmovi* i druge usluge banaka i drugih finansijskih institucija, dati *pod uslovima koji odstupaju od tržišnih*, te *otpis dugova*. Davalac priloga je dužan dostaviti svoju izjavu ili potvrdu nadležnog organa da je izmirio sve obaveze po osnovu javnih prihoda i izjavu da ne vrši niti da je u posljenje dvije godine vršio djelatnost od opšteg interesa po osnovu ugovora, najkasnije narednog dana od dana davanja priloga. Također je dužan dostaviti i podatke o vlasničkoj strukturi, a tri dana nakon davanja priloga svoju izjavu da nije prekoračio maksimalnu vrijednost priloga utvrđenu zakonom. Prilozi se primaju isključivo putem tekućeg računa davaoca priloga, dok je primalac dužan voditi evidenciju priloga. Zabranjeno je vršenje pritiska, prijetnji, diskriminacije ili drugih oblika stavljanja u nepovoljniji položaj fizičkog ili pravnog lica koje daje prilog političkom subjektu. Ukoliko je

iznos priloga na godišnjem nivou veći od jedne prosječne mjesečne plate, politički subjekt ga je dužan objaviti na svojoj internetskoj stranici u roku od osam dana.

Prihod od izdavačke djelatnosti i organizovanja stranačkih manifestacija

Sticanje ove vrste prihoda dozvoljeno je političkim strankama u **Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji** te političkim strankama i nezavisnim zastupnicima u **Hrvatskoj**.

Prihod od prodaje propagandnog materijala

Političkim strankama u **Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji** te političkim strankama i nezavisnim zastupnicima u **Hrvatskoj** dozvoljeno je sticanje ove vrste prihoda.

Prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke

Političkim strankama u **svim posmatranim državama** dozvoljeno je sticanje prihoda od prodaje ili davanja u zakup imovine koju imaju u svom vlasništvu. U **Crnoj Gori** pod ovim prihodom se podrazumijeva i prihod po osnovu svojinskog udjela u drugim privrednim društvima. Zakoni **Bosne i Hercegovine** i **Slovenije** ograničavaju godišnji prihod političke stranke iz ovog izvora na 20% iznosa ukupnog godišnjeg prihoda stranke. Ukoliko je prihod veći od ovog procenta, iznos koji prelazi procenat stranka daje u dobrotvorne svrhe jednoj ili više humanitarnih organizacija koje su registrovane u Bosni i Hercegovini, odnosno u humanitarne svrhe propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije u Sloveniji u roku od 30 dana.

Dobiti preduzeća koja su u vlasništvu političke stranke

Jedino zakon u **Bosni i Hercegovini** političkoj stranci dozvoljava privrednu djelatnost, ali je ograničava na kulturnu i izdavačku djelatnost. Također, godišnji prihod iz ovog izvora ne smije preći 20% iznosa ukupnog godišnjeg prihoda stranke. Ukoliko je prihod veći, stranka ga daje u dobrotvorne svrhe jednoj ili više humanitarnih organizacija koje su registrovane u Bosni i Hercegovini.

Zaduživanje kod banaka i drugih finansijskih institucija

Ova vrsta sticanja prihoda dozvoljena je u **Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Sloveniji i Srbiji**. Političke stranke u **Sloveniji** mogu dobiti kredite samo kod banaka i zajmodavaca, pod jednakim uslovima kao druge pravne osobe. Politička stranka može dobiti pozajmicu i od fizičke osobe pod uslovom da je ugovor o pozajmici zaključen u pismenom obliku. U ugovoru moraju biti navedeni ime, prezime, iznos, kamatna stopa, rok otplate, datum rođenja i adresa fizičke osobe, u svrhu osiguranja zakonitosti finansijskog poslovanja stranke po Zakonu o političkim strankama. Iznos pozajmice pojedinačne fizičke osobe ne smije prelaziti iznos deset prosječnih bruto mjesečnih plata godišnje, a navedene pozajmice se ne smatraju finansiranjem stranaka, po Zakonu o političkim strankama.

Legati

Ovu vrstu prihoda zakonski su uredile tri države: Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija. U **Crnoj Gori** legat je poklon koji se sastoji od novca ili pokretnih dobara umjetničke, kulturne ili istorijske vrijednosti ili nepokretnosti koji se političkom subjektu stavlja na raspolaganje i

korištenje, dok u **Sjevernoj Makedoniji** političke stranke od legata mogu steći samo sljedeća sredstva: poslovni prostor, zemljište, opremu, kancelarijski materijal, prevozna sredstva i drugu pokretnu imovinu potrebnu za ostvarivanje ciljeva i vršenje aktivnosti utvrđenih statutom stranke i zakonom. Ako se stranci upute neka drugačija sredstva od navedenih ona se prodaju putem sudske licitacije, a novčana vrijednost ostvarena od licitacije prenosi se na žiro-račun političke stranke. U **Srbiji** politička stranka svoju imovinu, osim legatom, može steći i nasljedstvom.

Kamate na depozite deponirane u banci

Zakoni u **Sjevernoj Makedoniji** i **Srbiji** dozvoljavaju sticanje prihoda na ovaj način.

Sponzorstva

Jedino u **Sjevernoj Makedoniji** zakon dozvoljava sponzorstvo kao dozvoljenu vrstu prihoda iz privatnog izvora.

3.2 Izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje

Troškovi izborne kampanje su troškovi nastali u svrhu javnog predstavljanja političkih subjekata i njihovih izbornih programa i ostali troškovi neposredno povezani s izbornom kampanjom, a u Sloveniji je precizirano da su to:

1. troškovi dizajniranja, štampanja, postavljanja i uklanjanja plakata,
 2. troškovi dizajniranja i objavljivanja predizbornih promotivnih sadržaja u medijima,
 3. troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova,
 4. troškovi dizajniranja, štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog promotivnog materijala,
 5. troškovi otvaranja, vođenja i zatvaranja posebnog transakcijskog računa,
 6. troškovi savjetovanja za izradu strategije ili pojedinih dijelova izborne kampanje i njihove primjene te izborne taktike,
 7. drugi srodni troškovi nastali za potrebe provođenja izborne kampanje,
- a u Crnoj Gori još i troškovi istraživanja javnog mnjenja, angažovanja opunomoćenih predstavnika političkog subjekta u prošireni sastav organa za sprovođenje izbora, režijski troškovi, troškovi za opću administraciju i troškovi prevoza u periodu izborne kampanje. Period u kojem su nastali troškovi izborne kampanje u Hrvatskoj je preciziran kao period od dana otvaranja do dana zatvaranja posebnog računa za finansiranje izborne kampanje, dok se u Sloveniji navedeni troškovi smatraju troškovima izborne kampanje ako se ti troškovi i poslovi odnose na period od 30 dana do 24 sata prije dana glasanja, bez obzira kada su nastali i kada su plaćeni, i kada su zaključeni poslovi u vezi s pojedinim aktivnostima izborne kampanje.

U Crnoj Gori politički subjekt je dužan dostaviti Agenciji za sprječavanje korupcije i objaviti iznos cijene i eventualno ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje, a pružaoci usluga medijskog oglašavanja dužni su istoj Agenciji dostaviti cjenovnik izbornog oglašavanja u roku od deset dana od dana raspisivanja izbora. Agencija objavljuje cjenovnik na svojoj internetskoj stranici.

U Sloveniji u troškove izborne kampanje ne ubrajaju se troškovi prikupljanja potpisa koji se prikupljaju za podnošenje kandidature kandidata ili liste kandidata, te troškovi nastali nakon izborne kampanje, osim troškova uklanjanja plakata i troškova vođenja i zatvaranja posebnog

transakcijskog računa. Ako politička stranka koja je organizator izborne kampanje ima unutrašnje organizacione jedinice, i njihovi troškovi za potrebe provođenja izborne kampanje smatraju se troškovima izborne kampanje.

U **pet država** propisan je dozvoljeni ukupni iznos koji jedan politički subjekt može potrošiti na izbornu kampanju, na način kako je prikazano u **tabeli 3**:

Najviši dozvoljeni <u>ukupni iznos troškova</u> izborne kampanje	
Bosna i Hercegovina	- 30 feninga po biraču u izbornoj jedinici za izbore za članove Predsjedništva BiH, PSBiH, NSRS, PD Parlamenta Federacije BiH, predsjednika i potpredsjednika RS - 20 feninga po biraču u izbornoj jedinici za izbore za članove kantonalne skupštine
Crna Gora	- nije propisano za izbornu kampanju za izbor predsjednika; - izborna kampanja za izbor poslanika i odbornika: troškovi ne smiju preći iznos koji za izbornu kampanju političkom subjektu pripada iz 0,25% planiranih ukupnih <i>sredstava državnog budžeta</i> , umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi (od čega se 20% raspodjeljuje političkim subjektima u jednakim iznosima, a 80% raspodjeljuje se srazmjerno broju osvojenih mandata), i ne smiju preći, iz <i>privatnih izvora</i> , tridesetostruki iznos sredstava koja političkom subjektu pripadaju iz 20% od 0,25% planiranih ukupnih sredstava državnog budžeta
Hrvatska	- 8.000.000,00 kuna (2.102.310 KM) na izborima za predsjednika Republike Hrvatske, u drugom krugu još do 20% od tog iznosa - 1.500.000,00 kuna (394.183 KM) u jednoj izbornoj jedinici na izborima za zastupnike u Hrvatski sabor - 4.000.000,00 kuna (1.051.160 KM) na izborima za članove za Evropski parlament
Sjeverna Makedonija	- iz <i>državnog budžeta</i> zabranjeno finansiranje izborne kampanje - iz <i>privatnih izvora</i> najviše 110 dinara (3,47 KM) po biraču u izbornoj jedinici
Slovenija	- 0,40 eura (0.78KM) po biraču u izbornoj jedinici na izborima za državni parlament - 0,40 eura (0.78KM) po biraču u državi na izborima za Evropski parlament - 0,25 eura (0.49KM) po biraču u državi u prvom krugu predsjedničkih izbora, u drugom krugu još 0,15 eura po biraču u državi Ako bi po navedenim iznosima dozvoljeni troškovi kampanje bili niži od iznosa minimalne plate, tada mogu dostići iznos minimalne plate koliko je iznosila trideseti dan prije dana glasanja.
Srbija	nije određen najviši ukupni iznos troškova

U **Hrvatskoj** ako je ukupna vrijednost primljenih donacija za finansiranje troškova izborne kampanje veća od dozvoljenog iznosa troškova izborne kampanje, politički subjekti su dužni ukupnu vrijednost donacija koja prelazi dozvoljeni iznos troškova vratiti uplatiocima, najkasnije do roka propisanog za dostavu finansijskog izvještaja o finansiranju izborne kampanje. U **Crnoj Gori** u slučaju izbora za poslanike i odbornike, ako sredstva za izbornu kampanju prikupljena iz privatnih izvora pređu propisani iznos, politički subjekt mora razliku prebaciti na svoj stalni račun, a u slučaju predsjedničkih izbora, kandidat mora razliku prebaciti (*povraćaj sredstava*) u državni budžet. U **Sjevernoj Makedoniji** kad je grupa birača učesnik izborne kampanje, ona višak prikupljenih sredstava poklanja u dobrotvorne svrhe.

U **Sloveniji** ukupan iznos svih donacija jednom organizatoru izborne kampanje ne smije preći dozvoljeni iznos troškova po biraču. Ministarstvo nadležno za evidenciju biračkog prava, na

dan koji je propisan za početak izbornih zadataka, na svojoj internetskoj stranici objavljuje broj birača u državi, izornoj jedinici i izornoj oblasti.

Poseban transakcijski račun

U **svih šest država** politički subjekt mora otvoriti poseban transakcijski račun za finansiranje izborne kampanje, nakon potvrđivanja izborne liste (u Hrvatskoj najkasnije s danom podnošenja kandidature, a najranije šest mjeseci prije roka predviđenog za održavanje izbora, u Sloveniji najkasnije 45 dana prije dana glasanja na izborima ili najkasnije 25 dana prije dana glasanja na referendumu, u Srbiji nakon raspisivanja izbora, a prije proglašenja izborne liste), koji se ne može koristiti u druge svrhe, a o čijem otvaranju obavještava izbornu komisiju/agenciju za sprječavanje korupcije. Sva sredstva za finansiranje izborne kampanje moraju se uplaćivati na taj račun i sva plaćanja troškova politički subjekt vrši s tog računa (u Hrvatskoj su ova sredstva izuzeta od zapljene, osim zapljene za naplatu troškova izborne kampanje). Račun se mora zatvoriti u Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji u roku od 90 dana nakon objavljivanja konačnih rezultata izbora, u Hrvatskoj u roku od 60 dana od isteka roka za isplatu naknade troškova izborne kampanje iz državnog budžeta, a u Sloveniji najkasnije četiri mjeseca od dana glasanja (dan dospelosti kredita koje dobije ne smije biti kasniji od 30 dana prije roka za zatvaranje računa), a o zatvaranju obavijestiti izbornu komisiju odnosno agenciju za sprječavanje korupcije/dostaviti potvrdu banke, dok u Bosni i Hercegovini i Srbiji nije propisan rok za zatvaranje računa. U Hrvatskoj je propisano da politička stranka za svake pojedine izbore mora otvoriti poseban transakcijski račun za finansiranje izborne kampanje: za parlamentarne izbore, za lokalne izbore – po jedan račun za izbore u svakoj lokalnoj jedinici, za izbore u Evropski parlament.

U **Hrvatskoj** kada dvije ili više političkih stranaka predlože zajedničku listu, poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje dužna je otvoriti jedna od političkih stranaka koje su predložile zajedničku listu, što se uređuje međusobnim sporazumom političkih stranaka, a sredstva koja je pojedina politička stranka obavezna uplatiti na poseban račun u skladu s tim sporazumom ne smatraju se donacijom ni prihodom političke stranke koja je otvorila poseban račun. Također, ako su predložile zajedničku listu, i na osnovu međusobnog sporazuma, politička stranka može drugoj političkoj stranci dati pozajmicu za finansiranje izborne kampanje uplatom na poseban račun, a takva pozajmica i povrat ne smatraju se donacijom.

U **Sloveniji**, po Zakonu o političkim strankama, za finansiranje izborne kampanje stranke mogu na osnovu pismenog sporazuma prenijeti sredstva sa svog transakcijskog računa na transakcijski račun stranke koja je organizator izborne kampanje za zajedničku listu kandidata ili zajedničkog kandidata, ako te stranke predlažu zajedničku listu kandidata ili zajedničkog kandidata. Stranka koja je organizator izborne kampanje mora cijeli primljeni iznos proslijediti na poseban transakcijski račun za izbornu kampanju. Stranka koja je primila djelimični povrat troškova za izbornu kampanju može sa svog transakcijskog računa, u skladu s pismenim sporazumom, prenijeti ta sredstva na transakcijski račun drugih stranaka s kojima imaju zajedničku listu kandidata ili zajedničkog kandidata.

U **Hrvatskoj**, u slučaju nepodnošenja, nepravremenosti ili nepravovaljanosti kandidature ili liste kandidata, osobe koje su otvorile poseban račun za finansiranje izborne kampanje dužne su neutrošena sredstva koja preostanu na posebnom račun u vratiti uplatiocima (kao i u **Sjevernoj Makedoniji**) ili donirati za opće društvene potrebe, a Državnom izbornom povjerenstvu dostaviti izvještaj o finansiranju kampanje i potvrdu banke o zatvaranju računa.

U **Hrvatskoj** ako na posebnom računu *preostanu neutrošena sredstva*, politička stranka je dužna do dana zatvaranja računa prebaciti sredstva na glavni račun, a osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati dužni su preostali iznos vlastitih sredstava vratiti uplatiocima vlastitih sredstava, a preostali iznos donacija i sredstava naknade troškova iz državnog budžeta:

- kandidati za predsjednika Republike Hrvatske, kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina, kandidati za općinskog načelnika, gradonačelnika i župana te kandidati za zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika i župana koji se biraju iz reda nacionalnih manjina, koje je kandidirala politička stranka, dužni su uplatiti na glavni račun političke stranke koja ih je kandidirala,

- osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača koje su dobile zastupnika u Hrvatskom saboru odnosno člana u predstavničkom tijelu jedinice samouprave, dužne su uplatiti u jednakim dijelovima na posebne račune za redovno godišnje finansiranje nezavisnih zastupnika odnosno nezavisnih vijećnika koji su izabrani s tih lista,

- osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača koje nisu dobile zastupnika u Hrvatskom saboru odnosno člana u predstavničkom tijelu jedinice samouprave i kandidati za predsjednika Republike Hrvatske koje su kandidirali birači, kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koje su kandidirali birači i udruge nacionalnih manjina, kandidati za općinske načelnike, gradonačelnike i župane te kandidati za zamjenika općinskih načelnika, gradonačelnika i župana koji se biraju iz reda nacionalnih manjina, koje su kandidirali birači, mogu navedena preostala neutrošena sredstva donirati za opće društvene potrebe, a ako sredstva nisu donirana, vraćaju se uplatiocima srazmjerno uplaćenom iznosu.

U **Srbiji** sva sredstva iz javnih izvora *koja nije potrošio* u toku izborne kampanje, politički subjekt je dužan da uplati u državni budžet, do dana podnošenja izvještaja o finansiranju izborne kampanje, a sva sredstva iz privatnih izvora koja nije potrošio u toku izborne kampanje politički subjekt je dužan da prenese na račun koji koristi za redovan rad.

U **Sjevernoj Makedoniji**, osim otvaranja posebnog transakcijskog računa, politički subjekt mora imati i jedinstveni porezni broj s naznakom „za izbornu kampanju“, najkasnije 48 sati nakon potvrđivanja liste kandidata, a najranije 48 sati nakon raspisivanja izbora, u suprotnom potvrđena lista kandidata se odbija rješenjem nadležne izborne komisije. Ako su jedinstveni porezni broj i transakcijski račun otvoreni prije zaključivanja sporazuma o koaliciji za nastup na izborima, taj porezni broj mora se zatvoriti kod nadležnog organa, a otvoreni transakcijski račun zatvoriti, uz prenošenje sredstava, prava i obaveza na onaj transakcijski račun i jedinstveni porezni broj koji se otvori u skladu sa sporazumom o koaliciji.

U Sjevernoj Makedoniji također je propisano da se donacije za finansiranje izborne kampanje mogu uplaćivati najkasnije do roka utvrđenog za dostavljanje ukupnog finansijskog izvještaja, koji se dostavlja najkasnije u roku od 30 dana od dana zatvaranja transakcijskog računa za izbornu kampanju.

3.2.1 Javni izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje

Javni izvori finansiranja izborne kampanje su sredstva koja se izdvajaju iz **državnog budžeta** za (djelimičnu) naknadu troškova izborne kampanje političkih stranaka i drugih političkih subjekata.

U Sjevernoj Makedoniji zabranjeno je finansiranje izborne kampanje sredstvima iz državnog budžeta, dok je u ostalih pet država propisana (djelimična) naknada troškova izborne kampanje političkim subjektima iz državnog budžeta u određenom procentu iz budžeta, a prema broju dobivenih glasova birača.

U **tabeli 4.** dat je pregled iznosa sredstava koja se izdvajaju iz državnog budžeta *za finansiranje izbornih kampanja* političkih subjekata, te pregled političkih subjekata koji imaju pravo na ta budžetska sredstva i način raspoređivanja ovih sredstava u posmatranim državama.

	<i>Iznosi iz državnog budžeta</i>	<i>Političke stranke/subjekti koji imaju pravo na javna sredstva</i>	<i>Raspoređivanje sredstava</i>
<i>BiH</i>	* vidjeti podatke u tabeli 2.	* vidjeti podatke u tabeli 2.	* vidjeti podatke u tabeli 2.
<i>Crna Gora</i>	<p><u><i>izbor poslanika i odbornika:</i></u> 0,25% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova, za godinu za koju se budžet donosi</p> <p>za vanredne izbore potrebna sredstva se određuju i raspodjeljuju iz tekuće budžetske rezerve</p> <p>-----</p> <p><u><i>izbor predsjednika Crne Gore:</i></u> 0,07% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova, za godinu za koju se budžet donosi</p> <p>za vanredne izbore potrebna sredstva određuju se i raspodjeljuju u skladu s ovim odredbama</p>	<p>- politički subjekti koji podnesu izborne liste</p> <p>-----</p> <p>- kandidati kojima je utvrđena kandidatura</p>	<p><u><i>izbor poslanika i odbornika:</i></u> - 20% u jednakim iznosima političkim subjektima u roku od osam dana od isteka roka za dostavljanje izbornih lista, - 80% političkim subjektima koji su osvojili mandate, srazmjerno broju osvojenih mandata, deset dana nakon dostavljanja izvještaja i dokumentacije o prikupljenim i potrošenim sredstvima za kampanju</p> <p>-----</p> <p><u><i>izbor predsjednika Crne Gore:</i></u> U slučaju <i>jednog</i> izbornog kruga: - 20% svim kandidatima kojima je utvrđena kandidatura, u jednakim iznosima, - 80% kandidatima koji su osvojili preko 3% glasova, srazmjerno procentu osvojenih glasova</p> <p>U slučaju <i>dva</i> izborna kruga: - 20% svim kandidatima kojima je utvrđena kandidatura, u jednakim iznosima, - 40% kandidatima koji su osvojili preko 3% glasova, srazmjerno procentu osvojenih glasova, - 40% obojici kandidata proporcionalno procentu osvojenih glasova, a nakon objavljivanja konačnih rezultata izbora, nakon dostavljanja, u roku, izvještaja i dokumentacije o prikupljenim i utrošenim sredstvima za kampanju</p>
<i>Hrvatska</i>	<p>Visinu naknade utvrđuje Vlada RH odlukom.</p> <p><u><i>izbor predsjednika RH (2019.):</i></u> prvi izborni krug</p>	<p><u><i>izbor predsjednika RH -</i></u> kandidati koji dobiju najmanje 10% važećih glasova birača</p>	<p><u><i>izbor predsjednika Republike Hrvatske:</i></u> srazmjerno dobivenim glasovima prema konačnim rezultatima izbora</p>

	<p>- 1.000.000,00 kuna (262.789KM), za najveći broj dobivenih glasova naredni krug: - 20% tog iznosa za veći broj dobivenih glasova kandidata</p> <p><u>izbor članova u EP iz RH (2019.):</u> - 86.000,00 kuna (22.599,80KM) po osvojenom mjestu u EP, - 50.000,00 kuna (13.139,40KM) političkim strankama i listama grupa birača koje nisu osvojile mjesto u EP, a dobile su najmanje 5% važećih glasova birača</p> <p><u>izbor zastupnika u Hrvatski sabor (2016.):</u> -135.000,00 kuna (35.476,50KM) po osvojenom zastupničkom mjestu - 22.500,00 kuna (5.912,75KM) političke stranke i nezavisne liste koje nisu osvojile zastupničko mjesto, a dobile su više od 5% važećih glasova birača izborne jedinice</p>	<p><u>izbor članova u EP iz RH</u> – političke stranke i liste grupe birača koje dobiju najmanje 5% važećih glasova birača</p> <p><u>izbor zastupnika u Sabor</u> – pol. stranke i nez. liste koje dobiju više od 5 % važećih glasova birača izborne jedinice, – pol. stranke koje su predložile kandidate za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koji su postali zastupnici u HS te kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koje su kandidirali birači i udruge nac. manjina, a koji su postali zastupnici u HS, – kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina zastupljenih u stanovništvu RH s manje od 1,5% stanovnika koji na izborima nisu postali zastupnici u HS, a dobili su više od 15% važećih glasova birača izborne jedinice, imaju pravo na naknadu u visini od 15% iznosa naknade koja pripada zastupniku</p>	<p><u>izbor članova u Evropski parlament iz Republike Hrvatske:</u> srazmjerno broju osvojenih mjesta političkih stranaka i lista grupe birača za članove u Evropskom parlamentu iz RH, prema konačnim rezultatima izbora</p> <p><u>izbor zastupnika u Hrvatski sabor:</u> srazmjerno broju osvojenih zastupničkih mjesta prema konačnim rezultatima izbora - političkim strankama, nezavisnim listama i kandidatima za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koje su kandidirali birači i udruge nacionalnih manjina</p> <p style="text-align: center;">Naknada troškova izborne kampanje ne smije se isplatiti političkim subjektima u iznosu većem od ostvarenih troškova izborne kampanje.</p>
<p>Sjeverna Makedonija</p>	<p>zabranjeno finansiranje sredstvima iz državnog budžeta</p>		

<p>Slovenija</p>	<p>zakonom utvrđeni novčani iznos po dobivenom glasu u zavisnosti od vrste izbora (vidjeti kolonu 3 Tabele)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - politička stranka čijoj listi su pripali mandati u državnom parlamentu ili EP - političkoj stranci čija lista kandidata je dobila najmanje 6% glasova ukupnog broja datih glasova u izbornoj jedinici ili najmanje 2% ukupnog broja datih glasova u cijeloj državi - političkim strankama za poslanike italijanske i mađarske narodne zajednice 	<p><u>izbori za državni parlament ili Evropski parlament</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 0,33 eura (0,65KM) po dobivenom glasu – političkim strankama čijim listama su pripali poslanički mandati u državnom parlamentu ili EP, - 0,17 eura (0,33KM) po dobivenom glasu u izbornoj jedinici ili u državi – političkoj stranci čija je lista kandidata dobila najmanje 6% glasova ukupnog broja datih glasova u izbornoj jedinici ili najmanje 2% ukupnog broja datih glasova u cijeloj državi, - 0,33 eura (0,65KM) po dobivenom glasu – političkim strankama za poslanike italijanske i mađarske narodne zajednice čiji kandidat je dobio mandat ili najmanje 25% ukupnog broja izračunatih tačaka²⁵ za sve kandidate pripadnike italijanske ili mađarske narodne zajednice. Broj dobivenih glasova koje je dobio pojedinačni kandidat izračunava se tako što se njegov broj tačaka dijeli ukupnim brojem tačaka koje su dobili svi kandidati, a tako dobiveni iznos pomnoži se brojem svih važećih glasova. <p><u>izbori za predsjednika Republike</u></p> <p>0,12 eura (0,23KM) po dobivenom glasu – političkim strankama za čije kandidate je glasalo najmanje 10% ukupnog broja birača koji su glasali</p> <p>Kandidati koji učestvuju u drugom krugu glasanja imaju pravo na naknadu troškova samo na osnovu glasova dobivenih u tom krugu.</p> <p style="text-align: center;">Ukupni iznos nadoknađenih troškova ne smije preći iznos utrošenih sredstava naveden u izvještaju Računskog suda o reviziji.</p> <p><u>referendumske kampanje</u></p> <p>organizatori <i>nemaju pravo</i> na naknadu troškova kampanje, a donacije mogu donirati javne osobe privatnog prava koje nisu osnovane radi sticanja profita</p>
<p>Srbija</p>	<p>0,07% poreskih prihoda državnog budžeta za godinu za koju se budžet donosi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - politički subjekti čije su izborne liste proglašene i koji su dali izjavu da će koristiti sredstva iz državnog budžeta za finansiranje izborne kampanje - politički subjekti koji su osvojili mandate 	<ul style="list-style-type: none"> - 20% sredstava u jednakim iznosima podnosiocima proglašanih izbornih lista koji su prilikom podnošenja izborne liste dali izjavu* da će koristiti sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje, - 80% sredstava podnosiocima izbornih lista koje su osvojile mandate, srazmjerno broju osvojenih mandata, <u>bez obzira</u> da li su koristili sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje

²⁵ Prema članu 95. Zakona o izborima u državni parlament Slovenije, stav 2, kandidatima za izbor zastupnika italijanske ili mađarske narodne zajednice dodjeljuju se tačke prema redoslijedu prema uspješnosti. Za svako prvo mjesto kandidatu se dodjeljuje onoliko tačaka koliko je kandidata na glasačkom listiću. Za svako sljedeće mjesto dodjeljuje se jedna tačka manje. Tačke koje je dobio svaki pojedinačni kandidat se sabiraju.

			<p>* Politički subjekt koji je dao izjavu da namjerava koristiti sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje dužan je položiti izbornu jemstvo²⁶ u visini sredstava raspoređenih tom političkom subjektu iz 20% od 0,07% poreskih prihoda državnog budžeta. Izbornu jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, bankarske garancije, državnih hartija od vrijednosti ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretnoj imovini lica koje daje jemstvo, koja se dostavljaju ili polažu kod ministarstva finansija. Više detalja u tekstu ispod.</p>
--	--	--	--

²⁶ „Izbornu jemstvo“ je garancija političkog subjekta koji učestvuje na izborima da će vratiti iznos sredstava dobijenih iz javnih izvora za finansiranje izborne kampanje ukoliko ne osvoji 1% važećih glasova, odnosno u slučaju političkog subjekta koji predstavlja i zastupa interese nacionalnih manjina ukoliko ne osvoji 0,2 % važećih glasova.

Bosna i Hercegovina

Vidjeti poglavlje 3.1.1. rada. Iste odredbe odnose se na izvore finansiranja izborne kampanje.

U **Crnoj Gori** budžetska sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje, za izbor poslanika i odbornika, obezbjeđuju se u godini u kojoj se održavaju redovni izbori i to u iznosu od 0,25% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi. Ova sredstva raspodjeljuju se u visini od 20% u jednakim iznosima političkim subjektima, u roku od osam dana od isteka roka za dostavljanje izbornih lista, a u visini od 80% - političkim subjektima koji su osvojili mandate, srazmjerno broju osvojenih mandata, u roku od deset dana od dana kad politički subjekti dostave Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaje o sredstvima prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju s prapatnom dokumentacijom, a Ministarstvo finansija im ta sredstva prenosi nakon dobijanja obavještenja od nadležne izborne komisije o broju osvojenih mandata i obavještenja Agencije za sprječavanje korupcije o dostavljenim izvještajima, te objavljuje akt o prenosu sredstava na svojoj internetskoj stranici. U slučaju održavanja vanrednih izbora potrebna sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje se određuju i raspodjeljuju iz tekuće budžetske rezerve.

Budžetska sredstva za finansiranje dijela troškova izborne kampanje kandidata za izbor predsjednika Crne Gore obezbjeđuju se u iznosu od 0,07% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi. U slučaju održavanja samo jednog izbornog kruga, navedena sredstva se raspodjeljuju 20% svim kandidatima kojima je utvrđena kandidatura, u jednakim iznosima, u roku od 10 dana od dana utvrđivanja liste kandidata, a 80% kandidatima koji su osvojili preko 3% glasova, srazmjerno procentu osvojenih glasova. U slučaju održavanja dva izborna kruga, sredstva se raspodjeljuju 20% svim kandidatima kojima je utvrđena kandidatura, u jednakim iznosima, u roku od 10 dana od dana utvrđivanja liste kandidata, 40% kandidatima koji su osvojili preko 3% glasova, proporcionalno procentu osvojenih glasova, i 40% obojici kandidata proporcionalno procentu osvojenih glasova, a nakon objavljivanja konačnih rezultata izbora, u roku od sedam dana od dana dostavljanja Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaja o sredstvima prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju s prapatnom dokumentacijom. U slučaju održavanja vanrednih izbora, potrebna sredstva za pokriće troškova izborne kampanje određuju se i raspodjeljuju u skladu s navedenim odredbama.

U **Hrvatskoj** političke stranke, kandidati i nezavisne liste odnosno liste grupe birača imaju pravo na naknadu troškova izborne kampanje iz državnog budžeta prema procentu glasova birača:

- kandidati koji na izborima za predsjednika Republike Hrvatske dobiju najmanje 10 % važećih glasova birača,
- političke stranke i liste grupe birača koje na izborima za Evropski parlament dobiju najmanje 5 % važećih glasova birača,
- političke stranke i nezavisne liste koje na izborima za zastupnike u Hrvatski sabor dobiju više od 5 % važećih glasova birača izborne jedinice,
- političke stranke koje su predložile kandidate za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koji su postali zastupnici u Hrvatskom saboru te kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koje su kandidirali birači i udruge nacionalnih manjina, a koji su postali zastupnici u Hrvatskom saboru,
- kandidati za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina zastupljenih u stanovništvu Republike Hrvatske s manje od 1,5 % stanovnika koji na izborima nisu postali zastupnici u Hrvatskom saboru,

a dobili su više od 15% važećih glasova birača izborne jedinice, imaju pravo na naknadu u visini od 15% iznosa naknade koja pripada zastupniku.

Visinu naknade troškova utvrđuje Vlada Republike Hrvatske odlukom, najkasnije sedam dana od dana objave odluke o raspisivanju izbora. U novembru 2019. Vlada je donijela odluku o visini naknade troškova izborne kampanje za izbor predsjednika, po kojoj je za prvi izborni krug visina naknade za najveći broj dobivenih glasova 1.000.000,00 kuna (262.789KM), a 20% tog iznosa u narednom krugu za veći broj dobivenih glasova kandidata.²⁷ U martu 2019. odlukom Vlade određena je naknada troškova izborne kampanje za izbore u Evropski parlament u iznosu od 86.000,00 kuna (22.599,80KM) po osvojenom mjestu u Evropskom parlamentu, a političkim strankama i listama grupa birača koje nisu osvojile mjesto u Evropskom parlamentu a dobile su najmanje 5% važećih glasova birača – naknada troškova izborne kampanje u iznosu od 50.000,00 kuna (13.139,40KM).²⁸ U 2016. godini naknada troškova izborne kampanje za izbor zastupnika u Hrvatski sabor iznosila je 135.000,00 kuna (35.476,50KM) po osvojenom zastupničkom mjestu, dok su političke stranke i nezavisne liste koje nisu osvojile zastupničko mjesto a dobile su više od 5% važećih glasova birača izborne jedinice imale pravo na naknadu troškova izborne kampanje u iznosu od 22.500,00 kuna (5.912,75KM).²⁹

Sredstva za naknadu troškova izborne kampanje raspoređuju se srazmjerno broju osvojenih zastupničkih mjesta, odnosno broju dobivenih glasova, prema konačnim rezultatima izbora, a isplaćuju se u roku od 15 dana od dana objave izvještaja Državnog izbornog povjerenstva o nadzoru poštivanja odredbi koje se odnose na izbornu kampanju. **Naknada troškova izborne kampanje ne smije se isplatiti političkim subjektima u iznosu većem od ostvarenih troškova izborne kampanje.** Kada dvije ili više političkih stranaka predlože zajedničku listu, sredstva se raspoređuju među tim političkim strankama prema njihovom sporazumu, a ako sporazum nije zaključen, sredstva ostaju političkoj stranci koja je otvorila poseban račun.

U **Sloveniji** politički subjekti (*organizatori izborne kampanje*) moraju podnijeti zahtjev za naknadu troškova izborne kampanje iz državnog budžeta, a troškovi se nadoknađuju najkasnije u roku od 30 dana od dana objave konačnog izvještaja Računskog suda u glasilu državnog parlamenta. Organizatori izborne kampanje čijim listama su pripali poslanički mandati u državnom parlamentu ili Evropskom parlamentu imaju pravo na naknadu troškova izborne kampanje u iznosu 0,33 eura po dobivenom glasu, pri čemu **ukupan iznos naknade troškova ne smije preći iznos utrošenih sredstava, koji je naveden u izvještaju Računskog suda o reviziji.** Bez obzira na prethodno navedene odredbe, organizator izborne kampanje ima pravo na naknadu *dijela* troškova ako je njegova lista kandidata dobila najmanje 6% glasova ukupnog broja datih glasova u izbornoj jedinici ili najmanje 2% ukupnog broja datih glasova u cijeloj državi, i to u iznosu 0,17 eura po dobivenom glasu u toj izbornoj jedinici ili u državi.

²⁷ Narodne novine 112/2019 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_11_112_2244.html (datum pristupa 22.11.2019.)

²⁸ Narodne novine 32/2019 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_32_670.html (datum pristupa 22.11.2019.)

²⁹ Narodne novine 72/2016 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_08_72_1707.html (datum pristupa 22.11.2019.)

Organizatori izborne kampanje za poslanike italijanske i mađarske narodne zajednice čiji kandidat je dobio mandat ili najmanje 25% ukupnog broja izračunatih tačaka³⁰ za sve kandidate pripadnike italijanske ili mađarske narodne zajednice imaju pravo na djelimičnu naknadu troškova izborne kampanje u iznosu 0,33 eura po svakom dobivenom glasu. Za potrebe izračuna iznosa djelimične naknade, broj dobivenih glasova koje je dobio pojedinačni kandidat izračunava se tako što se njegov broj tačaka dijeli ukupnim brojem tačaka koje su dobili svi kandidati, a tako dobiveni iznos pomnoži se brojem svih važećih glasova.

Organizatori izborne kampanje za predsjednika republike za čije kandidate je glasalo najmanje 10% ukupnog broja birača koji su glasali, također imaju pravo na djelimičnu naknadu troškova izborne kampanje, u iznosu od 0,12 eura za svaki dobiveni glas, pri čemu ukupni iznos nadoknađenih troškova ne smije preći iznos utrošenih sredstava, koji je naveden u izvještaju Računskog suda o reviziji. Ako dođe do drugog kruga glasanja, kandidati koji učestvuju u drugom krugu imaju pravo na naknadu troškova samo na osnovu glasova dobivenih u tom krugu.

Organizator *referendumske* kampanje nema pravo na naknadu troškova kampanje, a donacije za *referendumsku* kampanju mogu donirati one javne osobe privatnog prava koje nisu osnovane radi sticanja profita.

U **Srbiji** sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje obezbjeđuju se u godini u kojoj se održavaju redovni izbori, u iznosu od 0,07% poreskih prihoda državnog budžeta, za godinu za koju se budžet donosi, a raspodjeljuje ih ministarstvo nadležno za poslove finansija. U slučaju održavanja vanrednih izbora nadležni organi su dužni da obezbijede navedena sredstva.

Sredstva u iznosu od 0,07% poreskih prihoda državnog budžeta raspoređuju se na sljedeći način:

- u visini od 20% raspoređuju se u jednakim iznosima podnosiocima proglašenih izbornih lista koji su prilikom podnošenja izborne liste dali izjavu da će koristiti sredstava iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje. Ova sredstva uplaćuju se u roku od pet dana od dana proglašenja svih izbornih lista.
- preostali dio sredstava (80%) dodjeljuje se podnosiocima izbornih lista koje su osvojile mandate, srazmjerno broju osvojenih mandata, u roku od pet dana od dana proglašenja izbornih rezultata, bez obzira da li su koristili sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje.

Ako podnosioci izbornih lista, odnosno predlagači kandidata koji su dali izjavu da će koristiti sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje ne polože izborno jemstvo u roku od tri dana od dana proglašenja svih izbornih lista, odnosno utvrđivanja konačne liste kandidata, dio sredstava raspoređen tim podnosiocima izbornih lista, odnosno predlagačima kandidata prenosi se u preostali dio dodijeljenih sredstava.

³⁰ Prema članu 95. Zakona o izborima u državni parlament Slovenije, izborna komisija posebne izborne jedinice za izbor zastupnika italijanske ili mađarske narodne zajednice utvrđuje koliko je birača upisano u birački spisak, koliko njih je glasalo, koliko ih je glasalo poštom, koliko je bilo nevažećih glasačkih listića i redosljed prema uspješnosti kandidata, a kandidatima se dodjeljuju tačke prema redosljedu prema uspješnosti. Za svako prvo mjesto kandidatu se dodjeljuje onoliko tačaka koliko je kandidata na glasačkom listiću. Za svako sljedeće mjesto dodjeljuje se jedna tačka manje. Tačke koje je dobio svaki pojedinačni kandidat se sabiraju. Internetska stranica Pravno-informacijskog sistema Slovenije <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185>

Politički subjekt koji je dao izjavu da namjerava koristiti sredstva iz javnih izvora za pokriće troškova izborne kampanje dužan je položiti izborno jemstvo u visini sredstava raspoređenih tom političkom subjektu iz 20% od 0,07% poreskih prihoda državnog budžeta. Izborno jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, bankarske garancije, državnih hartija od vrijednosti ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretnoj imovini lica koje daje jemstvo. Sredstva izbornog jemstva dostavljaju se ili polažu kod ministarstva finansija, u roku od tri dana od dana proglašenja svih izbornih lista, odnosno utvrđivanja konačne liste kandidata.

Izborno jemstvo se vraća političkom subjektu ukoliko na izborima osvoji najmanje 1% važećih glasova, odnosno najmanje 0,2% važećih glasova ako politički subjekt predstavlja i zastupa interese nacionalne manjine, u roku od 30 dana od dana proglašenja konačnih izbornih rezultata. Politički subjekt koji ne osvoji navedeni broj glasova dužan je da vrati dobivena sredstva za koja je položio izborno jemstvo, u roku od 30 dana od dana proglašenja konačnih izbornih rezultata, a ako ih ne vrati, država će izvršiti povraćaj ovih sredstava iz sredstava izbornog jemstva.

3.2.2 Privatni izvori finansiranja izborne kampanje i referendumske kampanje

Politički subjekti mogu svoju izbornu kampanju finansirati iz privatnih izvora, koje čine:

- dobrovoljni prilozi (donacije) fizičkih i pravnih lica (*u Sloveniji samo od fizičkih lica, a u Crnoj Gori i Srbiji nenovčanim prilogom se pored ostalih smatraju i zaduživanje kod banaka i drugih finansijskih institucija i organizacija pod uslovima koji odstupaju od tržišnih, kao i otpis dijela dugova*),

te, u pojedinim državama:

- članarine (*u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji*),

- vlastita sredstva političkih subjekata (*u Hrvatskoj*),

- prihod od izdavačke djelatnosti i organizovanja stranačkih manifestacija (*u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji*),

- prihod od prodaje propagandnog materijala (*u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji*),

- prihodi od imovine u vlasništvu političke stranke (*u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji*),

- dobiti preduzeća koja su u vlasništvu stranke (*u Bosni i Hercegovini*)

- nasljedstvo (*u Srbiji*),

- zaduživanje kod banaka i drugih finansijskih institucija (*u Crnoj Gori i Srbiji*),

- legati (*u Crnoj Gori i Srbiji*).

Od šest posmatranih država samo u **Crnoj Gori** zakonom je propisan maksimalni dozvoljeni ukupni iznos koji politički subjekt može primiti iz privatnih izvora za izbornu kampanju: politički subjekt može prikupljati sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje iz privatnih izvora samo u vrijeme trajanja izborne kampanje, u visini koja, za finansiranje troškova kampanje za izbor poslanika i odbornika, ne može preći tridesetostruki iznos sredstava koja tom političkom subjektu pripadaju iz 20% od 0,25% planiranih ukupnih sredstava državnog budžeta, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi, a za finansiranje kampanje za izbor predsjednika ne može preći iznos od 0,07% planiranih ukupnih sredstava državnog budžeta, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi.

U **svih šest država** propisan je dozvoljeni ukupni iznos dobrovoljnog priloga (donacije) fizičkog i pravnog lica za izbornu kampanju, što je prikazano u **tabeli 5**:

	Izbori	Dozvoljeni ukupni iznos donacije fizičkog lica za izbornu kampanju	Dozvoljeni ukupni iznos donacije pravnog lica za izbornu kampanju
Bosna i Hercegovina	<i>parlamentarni izbori</i> <i>predsjednički izbori</i>	10.000KM*	50.000KM
Crna Gora	<i>parlamentarni izbori</i>	/	/
	<i>predsjednički izbori</i>	2000 eura (3.912KM)**	10.000 eura (19.558KM)***
Hrvatska	<i>parlamentarni izbori</i>	30.000,00 kuna (7,884KM)	200.000,00 kuna (52,558KM)
	<i>predsjednički izbori</i>	/	/
Sjeverna Makedonija	<i>parlamentarni izbori</i> <i>predsjednički izbori</i>	3.000 eura (5.867,49KM)	30.000 eura (58.674,90KM)
Slovenija	<i>parlamentarni izbori</i> <i>predsjednički izbori</i>	deset prosječnih bruto mjesečnih plata za prethodnu godinu****	<i>zabranjeno</i>
Srbija	<i>parlamentarni izbori</i> <i>predsjednički izbori</i>	godišnje: 20 prosječnih mjesečnih plata*****	godišnje: 200 prosječnih mjesečnih plata*****

*člana stranke: 15.000KM

**fizičkog lica i poduzetnika

*** pravnog lica i privrednog društva

**** npr. za 2018. prosječna bruto mjesečna plata: 1.681,55 eura (3.288,83KM)³¹

***** npr. za 2018. prosječna bruto mjesečna plata 68.629 din (1.137,98KM), a prosječna neto mjesečna plata 49.650 (823,28KM)³²

Bosna i Hercegovina

Vidjeti poglavlje 3.1.2 rada. Iste odredbe odnose se na izvore finansiranja izborne kampanje.

U **Crnoj Gori** za finansiranje izborne kampanje kandidata na *predsjedničkim izborima* propisan je najviši dozvoljeni ukupni iznos donacije fizičkog i pravnog lica:

- ukupna vrijednost uplate i priloga fizičkog lica, odnosno poduzetnika, ne može preći iznos od 2.000 eura (3.912KM),

- ukupna vrijednost uplate i priloga pravnog lica, odnosno privrednog društva, ne može preći iznos od 10.000 eura (19.558KM).

³¹ Izvor: internetska stranica Statističkog ureda Slovenije <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/15/74> (datum pristupa 3.12.2019.)

³² Izvor: internetska stranica Republičkog zavoda za statistiku Srbije <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/2403040401?languageCode=sr-Latn> (datum pristupa 3.12.2019.)

U **Hrvatskoj** izborna kampanja se može financirati iz vlastitih sredstava političkog subjekta te iz donacija fizičkih i pravnih osoba.

“Vlastita sredstva” su:

- sredstva političke stranke koja politička stranka sa svog glavnog računa uplati na svoj poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje odnosno na poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje kandidata kojeg je predložila,
- sredstva pojedine političke stranke, koja ta politička stranka sa svog glavnog računa uplati na poseban račun koji je za finansiranje troškova izborne kampanje otvorila jedna od političkih stranaka koje su predložile zajedničku listu, kada dvije ili više političkih stranaka predlože zajedničku listu,
- osobna sredstva fizičkih osoba kandidata na nezavisnoj listi odnosno na listi grupe birača,
- osobna sredstva fizičke osobe kandidata za predsjednika,
- osobna sredstva fizičkih osoba – kandidata za zastupnike pripadnika nacionalnih manjina koje su kandidirali birači i udruge nacionalnih manjina i osobna sredstva fizičkih osoba – zamjenika tih kandidata koji se kandidiraju zajedno s njima
- osobna sredstva fizičkih osoba članova organizacijskog odbora za izjašnjavanje birača o potrebi da se zatraži raspisivanje državnog ili lokalnog referenduma,
- vlastitim sredstvima političkih subjekata odnosno organizacijskog odbora za izjašnjavanje birača o potrebi da se zatraži raspisivanje državnog ili lokalnog referenduma smatraju se i prihodi od kamata na oročena sredstva i depozite po viđenju, na posebnom računu za finansiranje troškova izborne kampanje odnosno na posebnom računu za finansiranje referendumske aktivnosti.

Vlastita sredstva koja politički subjekti namjeravaju utrošiti za izbornu kampanju moraju biti uplaćena na poseban račun za finansiranje izborne kampanje, a fizičke i pravne osobe mogu davati donacije političkim subjektima jednokratno ili više puta tokom kalendarske godine. Donacije u novcu donator uplaćuje na poseban račun za finansiranje izborne kampanje političkog subjekta. Za donacije koje se daju u obliku proizvoda ili usluga (uključujući donacije u ostalim nenovčanim oblicima, kao što su na primjer pokretna ili nepokretna imovina, imovinska prava i sl., dok se rad volontera ne smatra uslugom) fizičke osobe i pravne osobe dužne su izdati potvrdu na kojoj će biti naznačena tržišna vrijednost darovanog proizvoda ili usluge te na kojoj je naznačeno da glasi na taj politički subjekt. Za donacije čija je vrijednost veća od 5000,00 kuna (1.314KM) davalac i primalac donacije dužni su zaključiti ugovor. Fizičke i pravne osobe koje daju donacije dužne su primaocu donacije dostaviti izjavu da se protiv njih ne vodi postupak naplate dospjelih nepodmirenih obaveza prema državnom budžetu ili zaposlenicima.

Za finansiranje troškova izborne kampanje političkog subjekta ukupna vrijednost donacija fizičke osobe ne smije prelaziti iznos od 30.000,00 kuna (7,884KM), a pravne osobe - iznos od 200.000,00 kuna (52,558KM). Donacije koje prelaze navedene iznose politički subjekti su dužni prijaviti Državnom izbornom povjerenstvu te uplatiti u korist državnog budžeta, najkasnije u roku od 15 dana od dana primljene uplate.

Sredstva za finansiranje izborne kampanje za kandidata za predsjednika, koja osigurava politička stranka koja je predložila kandidata, politička stranka dužna je uplatiti na poseban račun kandidata za finansiranje izborne kampanje. Na iznos tih sredstava, kao i na donacije u obliku proizvoda i usluga koje osigurava politička stranka koja je predložila kandidata, ne odnosi se ograničenje iznosa donacije fizičke osobe na 30.000,00 kuna (7,884KM) i pravne osobe na 200.000,00 kuna (52,558KM), niti rok prikupljanja do završetka kampanje, niti zabrana finansiranja od političkih stranaka kao neprofitnih organizacija. Sredstva koja politička stranka uplati kandidatu za finansiranje izborne kampanje i sredstva koja kandidat uplati, u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti, izborne

kampanje i referendumu, političkoj stranci nakon izborne kampanje, smatraju se prihodima od povezanih neprofitnih organizacija.

Politički subjekti dužni su, u skladu s pravilnikom koji donosi ministar finansija, voditi evidenciju o prijemu donacija za finansiranje izborne kampanje te izdavati potvrde o prijemu donacija, a osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista, nosioci lista grupe birača i kandidati dužni su voditi i evidenciju o uplaćenim vlastitim sredstvima za finansiranje izborne kampanje.

Ako politički subjekti ne žele zadržati donaciju koja je uplaćena na njihov poseban račun za finansiranje izborne kampanje od pojedine fizičke ili pravne osobe, a za koju nije zaključen ugovor, mogu je odbiti na način da iznos takve donacije uplate u državni budžet, najkasnije u roku od osam dana od dana uplate takve donacije. Donacije čija je vrijednost veća od 5000,00 kuna (1.314KM), za koje nije zaključen ugovor, politički subjekt je dužan prijaviti Državnom izbornom povjerenstvu, te iznos vrijednosti takve donacije uplatiti u korist državnog budžeta, najkasnije u roku od 15 dana od dana primljene uplate.

Politički subjekti mogu prikupljati donacije najkasnije do završetka izborne kampanje, a eventualne donacije primljene nakon završetka izborne kampanje dužni su odmah prijaviti Državnom izbornom povjerenstvu, a donaciju vratiti donatoru najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema donacije, a ako povrat nije moguć ili je donacija iz nedopuštenog izvora, dužni su u istom roku uplatiti iznos vrijednosti takve donacije u državni budžet.

U **Sjevernoj Makedoniji** na finansiranje izborne kampanje politički subjekt može potrošiti najviše 110 dinara (3,47KM) po registriranom biraču u izornoj jedinici, a izborna kampanja može se finansirati od članarine za političku stranku te od donacija. Donacija fizičkog lica u obliku novca, stvari i usluga ne smije preći iznos od 3000 eura u dinarskoj protuvrijednosti, a donacija pravnog lica ne smije preći iznos od 30.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti. Ukoliko je iznos donacije veći od prethodno navedenog, ili porijeklo se porijeklo donacije ne može utvrditi, učesnik izborne kampanje dužan je u roku od pet dana od dana prijema donacije prenijeti razliku između dozvoljene i donirane vrijednosti, odnosno donaciju, u državni budžet.

Donacijom za izbornu kampanju smatra se i pružanje učesniku izborne kampanje besplatnih usluga, usluga za koje plaća treće lice te pružanje usluga ili prodaja dionica po cijenama nižim od tržišnih, pri čemu je prodavac dionice i pružalac usluge dužan izvijestiti učesnika kampanje o njihovoj tržišnoj vrijednosti i dostaviti mu fakturu, a razlika između tržišne i fakturirane vrijednosti smatra se donacijom, dok su javna preduzeća dužna da svim učesnicima kampanje ponude jednake cijene za svoje usluge, putem zvaničnih cjenovnika.

Za vrijeme izborne kampanje učesnik kampanje vodi registar donacija, na obrascu čiji oblik, sadržaj i način vođenja je pravilnikom propisao ministar finansija, sa sljedećim podacima: ime ili naziv svakog donatora pojedinačno, vrsta i vrijednost donacije i datum prijema donacije, uključujući i donatore koji su direktno ili indirektno povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom.

Od dana donošenja odluke o raspisivanju izbora do dana završetka izbora državni organi ne smiju objavljivati reklame finansirane iz državnog budžeta.

U **Sloveniji** politički subjekt (*organizator izborne kampanje*) može dobiti donacije za izbornu kampanju od fizičkih osoba, pri čemu ukupna donacija jedne fizičke osobe za jednu izbornu kampanju ne smije preći iznos od deset prosječnih bruto mjesečnih plata u Sloveniji za prethodnu godinu, prema podacima Statističkog ureda Slovenije. Donacijom fizičkih osoba za izbornu kampanju smatra se donacija *u novcu, svaka nenovčana donacija, besplatna usluga za organizatora izborne kampanje, te preuzimanje obaveza organizatora izborne kampanje ili pružanje usluga organizatoru izborne kampanje ili prodaja proizvoda organizatoru izborne kampanje* po uslovima koji ga stavljaju u povoljniji položaj od položaja drugih korisnika usluga ili kupaca proizvoda tih fizičkih osoba. Donacijom se ne smatra rad koji za organizatora izborne kampanje obavlja fizička osoba, ako za to nije dužna izdati račun. Organizator izborne kampanje i fizička osoba koja za njega obavlja uslugu ili mu prodaje proizvod moraju zaključiti odgovarajući ugovor u pismenom obliku. Organizator izborne kampanje može dobiti kredit samo od banaka ili zajmodavaca i pod istim uslovima kao druge osobe, a taj kredit se ne smatra finansiranjem izborne kampanje.

Navedene donacije za izbornu kampanju ne ulaze u sredstva koja fizičke osobe daju za finansiranje redovnog rada političkih stranaka, a koja su uređena Zakonom o političkim strankama.

Novčane donacije pojedinačne fizičke osobe u gotovini za jednu izbornu kampanju dozvoljene su najviše do 50 eura, pri čemu fizička osoba mora organizatora kampanje informirati o svom imenu, prezimu, jedinstvenom matičnom broju i adresi, te o iznosu donacije, dok se iznosi veći od 50 eura moraju uplatiti preko banaka, štedionica ili drugih pravnih osoba koje obavljaju usluge plaćanja u skladu s propisima koji uređuju usluge plaćanja.

Banke ili drugi pružaoci usluga plaćanja dužni su prilikom uplaćivanja donacije organizatoru izborne kampanje dati organizatoru izborne kampanje podatke koji omogućavaju identifikaciju donatora: ime, prezime, porezni broj, adresu fizičke osobe ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, ili podatke o firmi, matičnoj broju i sjedištu i poslovnoj adresi pravne osobe ili privatnog poduzetnika, te podatke o iznosu donacije, kao i druge informacije koje su podnesene zajedno s platnom transakcijom.

U **Srbiji** fizička i pravna lica, u jednoj kalendarskoj godini u kojoj se održavaju izbori, mogu, pored donacija za redovan rad, dati i sredstva za troškove izborne kampanje do maksimalno propisanog iznosa na godišnjem nivou, fizičko lice do 20 prosječnih mjesečnih zarada, a pravno lice do 200 prosječnih mjesečnih zarada, bez obzira na broj izbornih kampanja u kalendarskoj godini. Sva sredstva iz privatnih izvora koja nije potrošio u toku izborne kampanje politički subjekt je dužan prenijeti na račun koji koristi za redovan rad, do dana podnošenja izvještaja o finansiranju izborne kampanje.

Korištenje sredstava za finansiranje redovnog rada političkog subjekta za finansiranje troškova izborne kampanje

U **Hrvatskoj, Sjevernoj Makedoniji, Sloveniji i Srbiji** političke stranke mogu sredstva za redovan rad koristiti za troškove izborne kampanje, pod uslovom da ih prenesu s osnovnog računa (u Makedoniji i s posebnih žiro-računa za sredstva obezbijeđena preko kredita) na posebni račun za finansiranje izborne kampanje, a u **Sloveniji** su propisani iznosi sredstava koji se mogu prenijeti: ako je organizator kampanje fizička osoba, može prenijeti sredstva sa svog transakcijskog računa na poseban transakcijski račun za finansiranje izborne kampanje u iznosu do deset prosječnih bruto

mjesečnih plata u Sloveniji za prethodnu godinu prema podacima Statističkog ureda Slovenije; ako je organizator izborne kampanje politička stranka, može prenijeti sredstva sa svog redovnog transakcijskog računa na poseban račun za finansiranje izborne kampanje najviše u iznosu koji je propisan članom 23, po kojem troškovi izborne kampanje za državni parlament ne smiju preći 0,40 eura po pojedinačnom biraču u izbornoj jedinici u kojoj je predložena lista kandidata ili se kandidira pojedinačni kandidat, troškovi izborne kampanje za izbore u Evropski parlament ne smiju preći 0,40 eura po pojedinačnom biraču u državi, troškovi izborne kampanje za predsjedničke izbore ne smiju preći 0,25 eura po pojedinačnom biraču u državi, a ako dođe do drugog kruga glasanja, troškovi izborne kampanje tog kandidata mogu se povećati za 0,15 eura po pojedinačnom biraču u državi; ako je organizator referendumske kampanje organ lokalne zajednice, može prenijeti sredstva sa svog transakcijskog računa na poseban transakcijski račun najviše u iznosu deset prosječnih bruto mjesečnih plata u Sloveniji za prethodnu godinu prema podacima Statističkog ureda Slovenije.

4. Zabranjeni izvori finansiranja i druga ograničenja

Zakoni posmatranih država jasno definišu zabranjene izvore finansiranja redovnog rada i izborne kampanje političkih stranaka i drugih političkih subjekata, kao i zabranjene aktivnosti i druge vrste ograničenja.

Finansiranje političkih stranaka, listi nezavisnih kandidata i nezavisnih kandidata u **Bosni i Hercegovini** *zabranjuje se:*

- organima uprave države BiH, entiteta, kantona, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, te gradskim i općinskim organima (osim za korištenje poslovnih prostorija, koje političke stranke koriste na osnovu odluke nadležnog organa),
- javnim institucijama i javnim preduzećima,
- humanitarnim organizacijama,
- neimenovanim, odnosno anonimnim donatorima,
- vjerskim zajednicama,
- sindikatima, udruženjima i drugim neprofitnim organizacijama koje se finansiraju javnim sredstvima bez obzira na iznos sredstava,
- pravnim licima u kojima uloženi javni kapital iznosi najmanje 25%,
- drugim državama, stranim političkim strankama i stranim pravnim licima (osim za finansiranje programa namijenjenih za edukaciju, a s ciljem razvoja i promoviranja demokratskih principa),
- privatnim preduzećima koja su s organima izvršne vlasti na svim nivoima u BiH sklopila ugovor o javnoj nabavci usluga, ugovor o javnoj nabavci robe ili ugovor o javnoj nabavci radova, ako vrijednost ugovora u jednoj kalendarskoj godini prelazi iznos od 10.000,00 KM.

Također, političke stranke ne mogu ostvarivati prihode *od imovine koja nije u njihovom vlasništvu*. Zabranjeno je davanje dobrovoljnih priloga u novcu ili u formi proizvoda posredstvom trećih lica (posrednika).

Dobrovoljni prilozima uplaćeni na račun političke stranke iz gore navedenih nedopuštenih izvora, s izuzetkom privatnih preduzeća, kao i iznosi dobrovoljnih priloga koji prelaze iznose utvrđene Zakonom o finansiranju političkih stranaka, te eventualne uplate dobrovoljnih priloga od anonimnih izvora, politička stranka dužna je uplatiti u korist budžeta BiH, najkasnije u roku od osam dana od dana primljene uplate, te o tome obavijestiti Centralnu izbornu komisiju Bosne i Hercegovine.

Političkim strankama je zabranjeno *vršiti bilo kakav politički pritisak* na pravna i fizička lica u vezi s dobrovoljnim priložima za političke stranke te se finansirati *podizanjem kredita kod banaka*.

U **Crnoj Gori** političkim subjektima je *zabranjeno primanje* materijalne pomoći, finansijske pomoći i nenovčanih priloga od:

- drugih država,
- privrednih društava i pravnih lica van teritorije Crne Gore,
- fizičkih lica i preduzetnika koja nemaju biračko pravo u Crnoj Gori,
- anonimnih donatora,
- javnih ustanova, pravnih lica i privrednih društava s učešćem državnog kapitala,
- sindikata, vjerskih zajednica i organizacija, nevladinih organizacija, kazina, kladionica i drugih priređivača igara na sreću,
- lica koja su pravosnažno osuđena za krivično djelo s elementima korupcije i organizovanog kriminala.

Navedenim pravnim i fizičkim licima je također *zabranjeno i vođenje medijskih i javnih kampanja* u ime ili za potrebe političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora.

Priloge političkim subjektima *ne mogu davati* ni:

- pravna lica, privredna društva i preduzetnici i s njima povezana pravna i fizička lica, koji su, na osnovu ugovora s nadležnim organima, u skladu sa zakonom, vršili poslove od javnog interesa ili su zaključili ugovor u postupku javnih nabavki, u periodu od dvije godine koji prethodi zaključivanju ugovora, za vrijeme trajanja tog poslovnog odnosa, kao i dvije godine nakon prestanka tog poslovnog odnosa,
- fizičko i pravno lice u odnosu na koje je poreski organ pokrenuo postupak prinudne naplate donošenjem zaključka o prinudnoj naplati poreske obaveze,
- pravno lice koje u trajanju od tri mjeseca nije izmirilo dospjele obaveze prema zaposlenima.

Politički subjekti *ne mogu se zaduživati* kod fizičkih lica.

Političkim subjektima, pravnim i fizičkim licima *zabranjeno je vršenje pritiska* na pravna lica, privredna društva i fizička lica prilikom prikupljanja priloga ili bilo koje druge aktivnosti vezane za izbornu kampanju i finansiranje političkih subjekata.

Političkim subjektima je također zabranjena:

- *upotreba državnih sredstava* (korištenje prostorija državnih organa, organa državne uprave, javnih preduzeća, javnih ustanova, državnih fondova i privrednih društava čiji je osnivač i/ili većinski ili djelimični vlasnik država) za pripremu i realizaciju aktivnosti izborne kampanje, ukoliko se isti uslovi ne obezbijede svim učesnicima u izbornom procesu,
- *distribucija propagandnog materijala* u državnim organima, organima državne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama, državnim fondovima i privrednim društvima čiji je osnivač i/ili većinski ili djelimični vlasnik država,
- *plaćeno reklamiranje* državnih organa, javnih preduzeća, javnih ustanova i državnih fondova koje na bilo koji način može favorizovati političke subjekte ili njihove predstavnike u toku izborne kampanje.

U **Crnoj Gori** je također zakonom propisan i niz drugih ograničenja u periodu prije izbora, uključujući period izborne kampanje (način vršenja kontrole primjene ovih ograničenja posebnim aktom propisuje Agencija za sprječavanje korupcije):

- ograničenje upotrebe državnih sredstava: državnim i lokalnim budžetskim potrošačkim jedinicama, osim Državnoj izbornoj komisiji i općinskim izbornim komisijama, zabranjena je mjesečna potrošnja veća od prosječne mjesečne potrošnje u prethodnih šest mjeseci od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, osim u slučajevima vanrednog stanja, u skladu sa zakonom (ukoliko se izbori održavaju u prvoj polovini godine, zabranjena je mjesečna potrošnja veća od iznosa određenih mjesečnim planom potrošnje koji utvrdi Ministarstvo finansija ili organ lokalne uprave na početku fiskalne godine). Sve budžetske potrošačke jedinice, na državnom i lokalnom nivou, su dužne da, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec dana nakon održavanja izbora, ako na izborima ima najmanje 20% birača od ukupno upisanih u birački spisak, sedmodnevno na svojoj internetskoj stranici objavljuju analitičke kartice sa svih računa koje imaju u svom posjedu i dostavljaju ih Privremenom odobru državnog parlamenta nadležnom za praćenje primjene zakona i drugih propisa od značaja za izgrađivanje povjerenja u izborni proces,

- transparentnost socijalnih davanja: ministarstvo nadležno za poslove rada i socijalnog staranja prikuplja analitičke kartice koje sadrže podatke o iznosu i broju korisnika svih oblika socijalne pomoći u toku izborne kampanje, kao i podatke o vrstama i primacima socijalne pomoći, i objavljuje podatke na internetskoj stranici, vodeći računa o zaštiti ličnih podataka, te ih dostavlja na petnaestodnevnom nivou Privremenom odboru državnog parlamenta i Agenciji za sprječavanje korupcije,

- transparentnost budžetskih rashoda: Ministarstvo finansija na petnaestodnevnom nivou na svojoj internetskoj stranici objavljuje izvode iz državnog trezora, kao i analitičku karticu o potrošnji sredstava iz budžetske rezerve, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, te ih dostavlja Privremenom odboru državnog parlamenta i Agenciji za sprječavanje korupcije, vodeći računa o zaštiti ličnih podataka,

- zabrana otpisa dugova: pravnim licima čiji je osnivač, djelimični ili većinski vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave zabranjeno je da, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec dana nakon izbora, ako na izborima ima najmanje 20% birača od ukupno upisanih u birački spisak, vrše otpis dugova građanima, uključujući račune za utrošenu električnu energiju, vodu, kao i račune za sve vrste javnih usluga,

- korištenje službenih automobila: u periodu izborne kampanje javnim funkcionerima je zabranjeno korištenje službenih automobila, osim u slučajevima službene potrebe i osim lica koja imaju status šticećenih ličnosti. Svi državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave, javna preduzeća, javne ustanove, državni fondovi i privredna društva čiji je osnivač i/ili većinski ili djelimični vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave dužni su da, na svojoj internetskoj stranici, ako na izborima ima najmanje 20% birača od ukupno upisanih u birački spisak, objavljuju sedmodnevno sve izdate putne naloge za upravljanje službenim vozilima, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, te da ih dostavljaju Agenciji za sprječavanje korupcije, koja ih nakon prijema odmah dostavlja Privremenom odboru državnog parlamenta nadležnom za praćenje primjene zakona i drugih propisa od značaja za izgrađivanje povjerenja u izborni proces,

- zapošljavanje i angažovanje zaposlenih lica: ako na izborima ima najmanje 20% birača od ukupno upisanih u birački spisak, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama i državnim fondovima mogu se izuzetno zaposliti lica na određeno vrijeme, odnosno zaključiti ugovor za obavljanje privremenih i povremenih poslova, radi obezbjeđivanja neometanog i redovnog odvijanja i funkcionisanja procesa rada tih organa, na osnovu

odluke nadležnog organa ovih subjekata, samo ako je to predviđeno aktom o sistematizaciji radnih mjesta. Navedeni organi i pravna lica dužni su da sve odluke o zapošljavanju koje su donijete u skladu sa zakonima kojima se uređuju radni odnosi, prava i obaveze državnih službenika i namještenika i obligacioni odnosi, s kompletnom pratećom dokumentacijom, dostave Agenciji za sprječavanje korupcije u roku od tri dana od dana donošenja odluke, a Agencija je dužna da ih u roku od sedam dana od dana dostavljanja objavi na svojoj internetskoj stranici. Osim toga, *zabranjeno je angažovanje, u toku radnog vremena, na aktivnostima izborne kampanje javnim funkcionerima, izuzev poslanicima i odbornicima, i zaposlenim u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama i državnim fondovima.*

U **Hrvatskoj** se *zabranjuje finansiranje* političkih stranaka i nezavisnih zastupnika od:

- stranih država, stranih političkih stranaka, stranih pravnih osoba (ne odnosi se na finansiranje programa namijenjenih za edukaciju),
- stranih fizičkih osoba, osim državljana drugih država članica Europske unije koji imaju prebivalište ili privremeni boravak u Republici Hrvatskoj prema Zakonu o strancima,
- državnih tijela, javnih preduzeća, pravnih osoba s javnim ovlaštenjima, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u kojima Republika Hrvatska, prema Registru državne imovine, ima više od 5% udjela ili dionica te javnih preduzeća, pravnih osoba s javnim ovlastima, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u kojima jedinica samouprave ima više od 5% udjela ili dionica te javnih i drugih ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica samouprave ili su u vlasništvu Republike Hrvatske odnosno jedinice samouprave,
- udruženja radnika i poslodavaca,
- udruženja, zaklada i fundacija koje zastupaju ili predstavljaju državni dužnosnici ili izabrani dužnosnici lokalne i područne (regionalne) samouprave,
- vjerskih zajednica, humanitarnih te drugih neprofitnih udruženja i organizacija,
- fizičkih i pravnih osoba protiv kojih se vodi postupak naplate dospjelih nepodmirenih obaveza prema državnom budžetu odnosno budžetu jedinice samouprave ili zaposlenicima,
- jedinica samouprave, osim u slučajevima i na način propisan Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti, izborne kampanje i referendumima.

Također je *zabranjeno* davanje donacija u novcu ili u obliku proizvoda *preko trećih osoba* (posrednika) te *primanje donacije iz anonimnih izvora*, za koje u trenutku uplate nisu poznati podaci o donatoru, i to: ime, prezime i osobni identifikacijski broj fizičke osobe odnosno naziv i osobni identifikacijski broj pravne osobe.

Eventualne donacije iz ovih nedopuštenih izvora političke stranke i nezavisni zastupnici dužni su odmah prijaviti Državnom uredu za reviziju i Državnom izbornom povjerenstvu, a eventualne takve donacije za finansiranje izborne kampanje - Državnom izbornom povjerenstvu, a iznos vrijednosti takve donacije doznačiti u korist državnog budžeta najkasnije u roku od 15 dana od dana primljene uplate.

Političke stranke i nezavisni zastupnici *ne smiju vršiti* politički ili drugi pritisak na fizičke i pravne osobe pri prikupljanju donacija za finansiranje svog djelovanja, niti im obećavati političke ili kakve druge protuusluge, povlastice ili osobne koristi.

U **Hrvatskoj** je također propisano da se sredstva prikupljena za finansiranje izborne kampanje mogu koristiti samo za podmirenje troškova izborne kampanje i da se ne smiju koristiti za podmirenje ličnih troškova kandidata, kao što su npr. troškovi za ličnu odjeću, otplatu dugovanja, lični troškovi članova porodice i drugi troškovi koji nisu direktno povezani s izbornom kampanjom. Također, za potrebe izborne kampanje zabranjeno je koristiti sredstva državnog budžeta koja kandidati kao dužnosnici koriste u obavljanju svojih dužnosti, te uredske prostorije, službena vozila i uredsku opremu državnih organa, *osim osobama na koje se odnose posebni propisi o šticećenim osobama*.

Političke stranke u **Sjevernoj Makedoniji** *ne mogu se finansirati* iz sljedećih izvora:

- od vlada, organa i organizacija stranih država, međunarodnih institucija i drugih osoba iz inostranstva,
- od državnih i lokalnih organa, osim sredstava predviđenih državnim budžetom i osim sredstava predviđenih Zakonom o finansiranju političkih stranaka i izbornim zakonima,
- od javnih ustanova, javnih preduzeća, javnih fondova ili drugih pravnih lica koja raspolažu državnim kapitalom,
- od javnih preduzeća, javnih ustanova i javnih fondova koje su osnovale općine,
- od preduzeća koja imaju najmanje 20% učešća državnog kapitala, javnih ustanova i institucija, uključujući i one koje su započele proces privatizacije,
- od privatnih preduzeća koja u trenutku davanja priloga za političku stranku obavljaju javne usluge za državne organe ili za javne ustanove, preduzeća i fondova putem sporazuma,
- od udruženja građana (nevladine organizacije), vjerskih zajednica ili religijskih grupa,
- od sredstava preduzeća s mješovitim kapitalom ako je većinski vlasnik strani ulagač, i
- iz anonimnih ili neidentificiranih izvora.

Ako dobiju sredstva iz navedenih izvora, političke stranke su dužne da u roku od deset dana od dana prijema obavijeste donatore o odbijanju tih sredstava, a u roku od 30 dana od dana prijema da ih vrate donatorima. Ukoliko tako ne postupe, ta sredstva se sa žiro-računa političkih stranaka prenose u državni budžet i koriste se za finansiranje humanitarnih aktivnosti. Ukoliko političke stranke steknu sredstva iz navedenih zabranjenih izvora i protivpravno ih koriste, ili ako koriste sredstva koja nisu evidentirale u registru donacija, *gube pravo na finansiranje iz državnog budžeta za sljedeću godinu*.

Političke stranke *ne smiju imati sredstva u stranim bankama* ili drugim finansijskim institucijama u inostranstvu.

Zabranjeno je vršenje bilo kakvog *pritiska na pravna i fizička lica* s ciljem prikupljanja finansijskih sredstava za političku stranku, kao i obećavanje povlastica i koristi bilo kojem donatoru političke stranke (lične koristi ili koristi kao pravnom licu). Svako ko sazna za vršenje pritiska ili obećavanje povlastica dužan je obavijestiti Državnu komisiju za sprječavanje korupcije, koja od tog trenutka nastavlja postupak podnošenjem prijave nadležnim organima, ukoliko ocijeni da postoji krivična ili prekršajna odgovornost.

U Sjevernoj Makedoniji zabranjeno je finansiranje izborne kampanje:

- sredstvima iz državnog budžeta,
- sredstvima javnih preduzeća i javnih ustanova,
- sredstvima udruženja građana, vjerskih zajednica, religijskih grupa i fondacija,
- sredstvima stranih vlada, međunarodnih institucija, organa i organizacija stranih država i drugih stranih lica,

- sredstvima preduzeća s mješovitim kapitalom u kojem je većinski strani kapital,
- sredstvima iz neidentificiranih izvora.

Političke stranke u **Sloveniji**, osim ako zakon propisuje drugačije, *ne smiju finansirati*:

- državni organi,
- organi lokalnih zajednica,
- pravne osobe javnog i privatnog prava,
- privatni poduzetnici i poduzetnici koji samostalno obavljaju djelatnost.

Također je *zabranjeno* finansiranje političkih stranaka iz *donacija stranih pravnih i fizičkih osoba i stranih osoba - privatnih poduzetnika*. Zabranjeno je i finansiranje *od prihoda od imovine stranke iz inostranstva* i bilo kakvo finansiranje stranke iz inostranstva, osim članarina i donacija članova političke stranke.

One donacije koje je politička stranka dobila u suprotnosti sa Zakonom o političkim strankama dužna ih je u roku od 30 dana od dana prijema takvih donacija *proslijediti u humanitarne svrhe* propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije.

Osim ako zakon propisuje drugačije, **finansirati izbornu kampanju ne smiju državni organi, organi lokalnih zajednica, pravne osobe javnog i privatnog prava, privatni poduzetnici i pojedinci koji samostalno obavljaju djelatnost**. Također, organizator izborne kampanje ne smije primati sredstva za izbornu kampanju od stranih fizičkih i pravnih osoba, dok za izbore za Evropski parlament može primiti sredstva za izbornu kampanju iz donacija državljana država članica Evropske unije pod uslovima i na način koji je propisan za domaće fizičke osobe Zakonom o izornoj i referendumskoj kampanji. Donacije za referendumsku kampanju mogu donirati one javne osobe privatnog prava koje nisu osnovane radi sticanja profita.

Donacije koje su mu date u suprotnosti sa Zakonom o izornoj i referendumskoj kampanji organizator izborne kampanje dužan je najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema proslijediti u humanitarne svrhe propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije.

U **Srbiji** je *zabranjeno finansiranje* političkog subjekta od:

- stranih država;
- stranih fizičkih i pravnih lica, osim međunarodnih političkih udruženja;
- anonimnih darodavaca;
- javnih ustanova, javnih preduzeća, privrednih društava i preduzetnika koji obavljaju usluge od opšteg interesa;
- ustanova i preduzeća s učešćem državnog kapitala;
- drugih organizacija koje vrše javna ovlašćenja;
- sindikata; udruženja i drugih nedobitnih organizacija; crkava i vjerskih zajednica;
- priređivača igara na sreću;
- uvoznika, izvoznika i proizvođača akciznih proizvoda;
- pravnih lica i preduzetnika koji imaju dospjele, a neizmirene obaveze po osnovu javnih prihoda, osim ukoliko Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti nije drugačije određeno;
- pravnog ili fizičkog lica koje vrši djelatnosti od opšteg interesa po osnovu ugovora s organima Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao i javnim službama

- čiji su oni osnivači, za vrijeme dok postoji takav ugovorni odnos i dvije godine nakon prestanka ugovornog odnosa;
- zadužbina ili fondacija.

Međunarodna politička udruženja ne mogu davati priloge u novcu političkim subjektima. Zabranjeno je da politička stranka stiče udio ili dionice u pravnom licu te prihod od promotivne i komercijalne djelatnosti.

Prilikom prikupljanja sredstava za političkog subjekta *zabranjeno je vršenje bilo kojeg oblika pritiska* na pravna i fizička lica i *davanje obećanja* ili stavljanje u izgled bilo kakve privilegije ili lične koristi davaocu priloga političkom subjektu. Također je zabranjeno davanje priloga političkom subjektu preko trećeg lica, te prikrivanje identiteta davaoca priloga ili iznosa priloga.

Ukoliko dobije sredstva iz zabranjenih izvora, politički subjekt dužan je da ih vrati subjektu od koga je primio, u roku od 15 dana od dana prijema sredstava. U slučaju da je uplatilac sredstava prestao postojati, politički subjekt je dužan uplaćeni iznos prenijeti na račun državnog budžeta u roku od 15 dana od dana prijema sredstava. Politička stranka je također dužna članarinu koja je primljena suprotno odredbama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti uplatiti na račun državnog budžeta u roku od 15 dana od dana prijema članarine, a donaciju za koju nije dostavljena dokumentacija i čiji iznos prelazi iznos propisan odredbama istog zakona, vratiti davaocu u roku od 15 dana od dana prijema priloga ili sredstva uplatiti na račun državnog budžeta ako se ne mogu uplatiti na račun davaoca priloga.

5. Izvještavanje o finansiranju političkih stranaka i drugih političkih subjekata

U ovom poglavlju opisane su obaveze političkih stranaka i drugih političkih subjekata da podnose godišnje finansijske izvještaje i druge finansijske izvještaje nadležnim državnim organima.

U **Bosni i Hercegovini** politička stranka dužna je o svom redovnom radu voditi poslovne knjige i evidenciju o prihodima i rashodima te Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine podnijeti finansijski izvještaj za svaku kalendarsku godinu (računovodstvenu godinu), a svojim internim aktima urediti sistem unutrašnje finansijske kontrole nad nižim organizacionim dijelovima radi sprječavanja pogrešnog evidentiranja prihoda i rashoda, te zloupotrebe finansijskih sredstava. Obavezna je u svom finansijskom izvještaju navesti sve koristi ostvarene od aktivnosti subjekata koji su na bilo koji način povezani s političkom strankom ili su pod njenom kontrolom. Finansijski izvještaji se dostavljaju do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, a Centralna izborna komisija može zatražiti i dodatne izvještaje. Centralna izborna komisija detaljnije uređuje sadržaj i oblik izvještaja i osigurava javnosti pristup svim izvještajima. Poseban finansijski izvještaj stranka podnosi za period izborne propagande, što je propisano Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine. Osim toga, Centralna izborna komisija svake godine podnosi izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine o pregledanom stanju finansijskog poslovanja političkih stranaka.

U vezi s finansiranjem izborne kampanje, politička stranka i nezavisni kandidat koji učestvuju na izborima za organe vlasti Bosne i Hercegovine na svim nivoima dužni su, u vrijeme podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijeti finansijski izvještaj za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru, bez čega prijava

ne može biti ovjerena. Osim toga, u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u Službenom glasniku BiH, podnosi se i finansijski izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora. U ovim izvještajima navodi se:

1. iznos raspoložive gotovine;
2. svi prihodi i rashodi, zasnovani na članarini, transparentnim priložima iz inozemstva, priložima fizičkih i pravnih lica, priložima u obliku robe i usluga – u naturi, приходима на vlastitu imovinu i poduzetničke aktivnosti, u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, kreditima, pozajmicama, donacijama, olakšicama, povratu novca, ostalim materijalnim troškovima i ostalim izvorima prihoda za period izvještavanja koje odredi Centralna izborna komisija BiH;
3. identitet lica ili izvora uplate i doprinosa u naturi, kao i identitet lica koje je primilo takvu uplatu koja premašuje iznos od stotinu (100) konvertibilnih maraka, zajedno s datumom i iznosom takve uplate;
4. ukupan iznos svih dospjelih dugovanja i ukupan iznos isplata po sljedećim osnovama: troškovi štampanja plakata i plakatanja, troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopštenja i sl. u javnim glasilima, troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova i troškovi štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog materijala koji se šalje biračima; i
5. iznos i vrsta neizmirenih dugova i obaveza koje duguje podnosilac izvještaja ili koje treća lica duguju podnosiocu izvještaja, a u slučaju da su takvi dugovi i obaveze izmireni za manji iznos od njihovog prijavljenog iznosa ili vrijednosti, i izjava koja se odnosi na okolnosti i uvjete pod kojima su takvi dugovi ili obaveze otpisani.

Svaki politički subjekt imenuje ovlašteno lice, koje je odgovorno za podnošenje izvještaja i vođenje knjiga, i koje je ovlašteno da kontaktira sa Centralnom izbornom komisijom BiH, dok je nezavisni kandidat neposredno odgovoran za podnošenje izvještaja Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Centralna izborna komisija BiH ovlaštena je da ispita slučajeve u kojima nije postupljeno u skladu sa zakonom, i može određenim licima narediti da odgovore na pitanja u pisanoj formi, kako bi se osigurali dokumentirani i drugi dokazi, te pribavile izjave svjedoka u vezi sa istragom koju je poduzela Centralna izborna komisija BiH. Centralna izborna komisija BiH može početi istragu ili poduzeti odgovarajuće mjere izvršenja, samostalno ili po prigovoru i ovlaštena je da odluči da li je politička stranka, koalicija, lista nezavisnih kandidata ili nezavisni kandidat ili drugo lice prekršilo odredbe zakona i da izrekne sankcije bilo kojoj političkoj stranci, koaliciji, listi nezavisnih kandidata ili nezavisnom kandidatu zbog nepoštivanja navedenih odredbi, ili da poduzme odgovarajuće administrativne mjere u okviru svoje opće nadležnosti u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka BiH. Prije izricanja kazne ili poduzimanja administrativne mjere, Centralna izborna komisija BiH nastoji postići da politička stranka, koalicija, lista nezavisnih kandidata ili nezavisni kandidat, za koje je ustanovljeno da su prekršili odredbe zakona, dobrovoljno postupe po tim odredbama.

Kandidati izabrani na svim nivoima vlasti dužni su podnijeti Centralnoj izbornoj komisiji BiH, na određenom obrascu, potpisanu izjavu o svom ukupnom imovinskom stanju koja sadrži:

- 1) sadašnje prihode i izvore prihoda, uključujući sve prihode, plaće, dobit od imovine, priloge, uplate i druge zarade ostvarene u Bosni i Hercegovini i inozemstvu u protekloj kalendarskoj godini;
- 2) imovinu, uključujući novac, račune u banci, poslovnu dokumentaciju, dionice, vrijednosne papire, obveznice, nekretnine, ličnu imovinu, stanarsko pravo i drugu imovinu i dobra u vrijednosti većoj od 5.000 KM, u Bosni i Hercegovini i inozemstvu; i
- 3) rashode i druge obaveze, uključujući sva dugovanja, obaveze, mjenice, kredite i garancije za takve obaveze u Bosni i Hercegovini i inozemstvu.

Izjava treba da uključuje podatke o imovinskom stanju kandidata i članova njihove uže porodice bračnog druga, djece i članova domaćinstva prema kojima kandidat ima zakonsku obavezu izdržavanja. Kandidati izabrani na svim nivoima vlasti, dužni su, u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u Službenom glasniku BiH, na posebnom obrascu, predati Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpisanu izjavu o imovinskom stanju. Izabrani član organa vlasti na svim nivoima dužan je podnijeti Centralnoj izbornoj komisiji BiH izvještaj o imovinskom stanju u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran, kao i u slučaju prestanka mandata, u roku od 30 dana od dana prestanka mandata.

U **Crnoj Gori** politički subjekt je dužan da vodi računovodstvenu evidenciju o prihodima, imovini i rashodima po porijeklu (posebno za sredstva iz javnih i privatnih izvora), visini i strukturi prihoda, imovine i rashoda, i da podnese završni račun i godišnji konsolidovani finansijski izvještaj organu uprave nadležnom za vođenje jedinstvenog registra poreskih obveznika, Državnoj revizorskoj instituciji i Agenciji za sprječavanje korupcije, najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu. Kao prateća dokumenta dužan je dostaviti Državnoj revizorskoj instituciji i Agenciji finansijske izvještaje i izvještaje o imovini svih pravnih lica i privrednih društava koja je osnovao ili u kojima ima vlasnički udio. Agencija za sprječavanje korupcije je dužna izvještaje i prateće dokumente objaviti na svojoj internetskoj stranici, u roku od sedam dana od dana prijema. Politički subjekt je dužan svojim aktima urediti način vršenja unutrašnje kontrole finansijskog poslovanja i odrediti lice odgovorno za finansijsko poslovanje.

Podnošenje izvještaja o utrošenim sredstvima za izbornu kampanju

Politički subjekt je dužan sačiniti izvještaj o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava iz javnih i privatnih izvora za izbornu kampanju, u kojem se iskazuju ukupno prikupljena sredstva, odvojeno za budžetska sredstva i sredstva iz privatnih izvora, i podnijeti izvještaj Agenciji za sprječavanje korupcije, s pratećom dokumentacijom (izvodi iz banke koji prikazuju sve prihode i rashode s računa), u roku od 30 dana od dana održavanja izbora. Agencija izvještaje objavljuje na svojoj internetskoj stranici u roku od sedam dana od dana prijema.

Podnošenje izvještaja o prihodima i imovini kandidata za izbor Predsjednika Crne Gore

Kandidat za izbor Predsjednika Crne Gore dostavlja Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaj o prihodima i imovini, za sebe, bračnog ili vanbračnog supružnika i djecu ukoliko žive u zajedničkom domaćinstvu, u roku od 15 dana od dana podnošenja kandidature, a Agencija objavljuje izvještaj na svojoj internetskoj stranici najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema.

Objavljivanje imena fizičkih i pravnih lica

Politički subjekt petnaestodnevno u toku izborne kampanje, na propisanom obrascu, dostavlja Agenciji izvještaj o priložima pravnih i fizičkih lica, a Agencija objavljuje izvještaj na svojoj internetskoj stranici, u roku od sedam dana od dana prijema.

Dostavljanje privremenog izvještaja

Pet dana prije dana održavanja izbora politički subjekt dostavlja Agenciji privremeni izvještaj o troškovima izborne kampanje, koji ona objavljuje na svojoj internetskoj stranici u roku od 24 sata od sata prijema.

U **Hrvatskoj** Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora, najkasnije do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu, objavljuje na internetskoj stranici Hrvatskog sabora izvještaj o

iznosu raspoređenih i isplaćenih sredstava iz državnog budžeta za redovno godišnje finansiranje svake političke stranke zastupljene u Saboru i svakog nezavisnog zastupnika. Podatke za ovaj izvještaj Odboru dostavlja Ministarstvo finansija, najkasnije do 15. februara tekuće godine za prethodnu. Izvještaj sadrži sljedeće podatke:

- naziv političke stranke odnosno ime i prezime nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika i naziv nezavisne liste odnosno liste grupe birača s koje je nezavisni zastupnik odnosno nezavisni vijećnik izabran,
- ukupan iznos raspoređenih sredstava za svaku političku stranku, nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika, prema odlukama o raspoređivanju sredstava za redovno godišnje finansiranje,
- i
- ukupan iznos isplaćenih sredstava iz državnog budžeta za svaku političku stranku, nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika za redovno godišnje finansiranje.

Polugodišnji izvještaj o donacijama

Političke stranke, nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji su u prvih šest mjeseci tekuće godine primili donacije dužni su najkasnije do 15. jula tekuće godine, na obrascu koji je propisao ministar finansija pravilnikom, dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, izvještaj o donacijama koje su, za podršku svog političkog djelovanja, primili u prvih šest mjeseci tekuće godine (polugodišnji izvještaj), a Komisija ih objavljuje na svojoj internetskoj stranici (bez objavljivanja podataka o *adresi* donatora – fizičke osobe), gdje stoje do objave godišnjeg finansijskog izvještaja. Izvještaj o donacijama treba sadržavati specificirane podatke o donatoru (osobno ime odnosno naziv i adresa te osobni identifikacijski broj), datumu uplate donacije odnosno davanja proizvoda ili pružanja usluga bez naplate, o uplaćenom iznosu donacije odnosno o tržišnoj vrijednosti darovanog proizvoda ili usluge naznačenoj na potvrdi te o vrsti svake pojedine donacije. Oni koji u prvih šest mjeseci tekuće godine nisu primili donacije dužni su dostaviti obavijest o tome.

Izvještaj o donacijama i troškovima izborne kampanje

Političke stranke te osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati kojima se sredstva za finansiranje izborne kampanje uplaćuju na njihov poseban račun dužni su u roku od sedam dana prije održavanja izbora dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, izvještaj o primljenim donacijama za finansiranje izborne kampanje i izvještaj o troškovima (rashodima) izborne kampanje, s ažuriranim podacima do dana podnošenja izvještaja, a Komisija te izvještaje objavljuje na svojoj internetskoj stranici, bez objavljivanja podataka o adresi donatora – fizičke osobe i primaoca. Izvještaj o donacijama treba sadržavati specificirane podatke o donatoru (osobno ime odnosno naziv i adresa te osobni identifikacijski broj), datumu uplate donacije odnosno davanja proizvoda ili pružanja usluga bez naplate, o uplaćenom iznosu donacije odnosno o tržišnoj vrijednosti darovanog proizvoda ili usluge naznačenoj na potvrdi te o vrsti svake pojedine donacije.

Izvještaj o medijskom oglašavanju izborne kampanje

Političke stranke, osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati dužni su u roku od sedam dana prije održavanja izbora dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, izvještaj o iznosu cijene i iznosu ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje sa specificiranim podacima o nazivu pružaoca medijskih usluga, broju i datumu računa za izvršene medijske usluge, broju

ugovorenih i izvršenih medijskih usluga, iznosu cijene bez popusta, popustu izraženom u postotku i plaćenom iznosu s popustom, a Komisija izvještaj objavljuje na svojoj internetskoj stranici.

Cjenik usluga oglašavanja izborne kampanje

Subjekti koji pružaju usluge medijskog oglašavanja izborne kampanje dužni su Državnom izbornom povjerenstvu dostaviti cjenik usluga oglašavanja u izbornoj kampanji i ugovore koje su sklopili s izbornim učesnicima vezano uz izbornu kampanju, kao i objaviti cjenik na svojim internetskim stranicama od dana početka izborne kampanje, u trajanju 60 dana od dana objave konačnih rezultata izbora.

Godišnji finansijski izvještaji

Politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik dužni su sastavljati godišnji finansijski izvještaj za izvještajni period od 1. januara do 31. decembra na način koji je prema propisima o vođenju računovodstva neprofitnih organizacija propisan za neprofitne organizacije koje vode dvojno odnosno jednostavno knjigovodstvo, zavisno od vrijednosti imovine i visine ostvarenih prihoda u godini koja prethodi godini za koju se sastavljaju finansijski izvještaji. Ovaj izvještaj, s propisanim priložima, dužni su dostaviti Državnom uredu za reviziju i Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, u roku od 60 dana nakon 31. decembra. Uz godišnji izvještaj, kao njegov sastavni dio, prilažu:

- godišnji program rada i finansijski plan, a nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici i program rada za mandatni period,
- izvještaj o donacijama primljenim tokom godine sa specificiranim podacima o fizičkim i pravnim osobama koje su dale donacije (osobno ime odnosno naziv i adresa te osobni identifikacijski broj), datumu uplate donacije odnosno davanja proizvoda ili pružanja usluga bez naplate, o uplaćenom iznosu donacije odnosno o tržišnoj vrijednosti darovanog proizvoda ili usluge naznačenoj na potvrdi te o vrsti svake pojedine donacije.

Kod statusnih promjena političkih stranaka, političke stranke kod kojih je došlo do statusnih promjena dužne su sastaviti godišnje finansijske izvještaje s datumom koji prethodi datumu nastanka statusne promjene na način koji je prema propisima o računovodstvu neprofitnih organizacija propisan kod statusnih promjena neprofitnih organizacija.

Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji nakon isteka mandata nisu ponovno izabrani za nezavisnog zastupnika odnosno za nezavisnog vijećnika ili im mandat prestane prije isteka vremena na koje su izabrani te nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji su se odrekli prava na finansiranje iz budžeta, kao i nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji su postali članovi političke stranke koja participira u Hrvatskom saboru odnosno u predstavničkom tijelu jedinice samouprave dužni su sastaviti godišnji finansijski izvještaj s datumom koji prethodi datumu zatvaranja posebnog računa za redovno finansiranje svoje djelatnosti.

Obaveza sastavljanja i dostavljanja godišnjeg finansijskog izvještaja odnosi se i na nezavisne zastupnike i nezavisne vijećnike koji su zatvorili poseban račun u slučaju mirovanja mandata.

Državno izbornom povjerenstvo dužno je omogućiti Državnom uredu za reviziju preuzimanje finansijskih izvještaja sa sastavnim dijelovima odmah nakon unosa podataka u informacijski sistem za nadzor finansiranja.

Finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje

Politički subjekti dužni su sastaviti i dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja, finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje s podacima o ostvarenim primicima, izvorima finansiranja te o troškovima za finansiranje izborne kampanje te s propisanim sastavnim dijelovima, u roku od 30 dana nakon održanih izbora. Sastavni dio ovog izvještaja je izvještaj o primljenim donacijama i troškovima izborne kampanje te izvještaj o iznosu cijene i iznosu ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje.

Obaveza dostave dokumentacije na zahtjev nadzornog tijela

Uz finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje, politički subjekti dužni su Državnom izbornom povjerenstvu, na njegov zahtjev, dostaviti svu traženu dokumentaciju.

Objavljivanje i čuvanje finansijskih izvještaja

Godišnji finansijski izvještaji i finansijski izvještaji o finansiranju izborne kampanje su javni dokumenti. Trajno se pohranjuju u informacijskom sistemu za nadzor finansiranja i javno su dostupni na internetskim stranicama Državnog izbornog povjerenstva na lako pretraživ način po različitim osnovama. Političke stranke, nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici, osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati dužni su trajno čuvati navedene izvještaje u originalu.

Obaveze izvještavanja i vođenje informacijskog sistema za nadzor finansiranja

Državno izborna povjerenstvo nadležno je za vođenje, održavanje i upravljanje informacijskim sistemom za nadzor finansiranja, dok Državni ured za reviziju preuzima podatke iz informacijskog sistema za svoje potrebe. Politički subjekti unose podatke u informacijski sistem i odgovorni su za istinitost unesenih podataka. Na obradu osobnih podataka primjenjuju se propisi kojima se uređuje zaštita osobnih podataka i odredbe Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, izborne kampanje i referendumu. Osobni podaci obrađuju se u svrhu provođenja nadzora, obavljanja revizije te osiguranja transparentnosti finansiranja redovnih političkih aktivnosti, izborne kampanje i referendumskih aktivnosti.

U **Sjevernoj Makedoniji** političke stranke dužne su voditi računovodstvo o finansijsko-materijalnom poslovanju stranke po odredbama Zakona o računovodstvu za neprofitne organizacije, a njihovi prihodi i rashodi su javni. Način vršenja unutrašnje kontrole finansiranja stranke uređuje se statutom ili drugim aktom, u kojem je stranka također dužna utvrditi pravo svakog člana stranke da se upozna s prihodima i rashodima stranke i odrediti organ nadležan za finansijsko poslovanje stranke, a statutom se određuje način imenovanja organa nadležnog za finansijsko poslovanje stranke. Politička stranka priprema *izvještaj o primljenim donacijama*, koji sadrži i podatke iz registra donacija, i dostavlja ga Državnom zavodu za reviziju i Upravi za javne prihode najkasnije do 31. marta za prethodnu godinu, zajedno s godišnjim finansijskim izvještajem za prethodnu godinu, a navedeni organi dužni su primljene izvještaje objaviti na svojim internetskim stranicama.

Politička stranka može imati samo jedan žiro-račun, a ukoliko se finansira i putem kredita od komercijalnih banaka, može imati, osim osnovnog, još jedan, poseban, žiro-račun za sredstva obezbijedena putem kredita, i ima pravo da vrši prenos sredstava između svojih računa, a istraživačko-analički centar političke stranke ima poseban račun. Ako imaju navedeni žiro-račun ili žiro-račune, političke stranke dužne su dostaviti godišnji izvještaj o svom materijalno-finansijskom

poslovanju, u skladu sa zakonom, Upravi za javne prihode, Centralnom registru i Državnom zavodu za reviziju, koji su dužni objaviti izvještaj na svojim internetskim stranicama.

Osim toga, političke stranke pripremaju *godišnji finansijski izvještaj* za prethodnu godinu, u skladu sa zakonom, koji najkasnije do 31. marta dostavljaju Državnom zavodu za reviziju, a dužne su ga i objaviti na svojoj internetskoj stranici najkasnije do 30. aprila tekuće godine za prethodnu godinu. Izvještaj sadrži finansijsko poslovanje računa političke stranke i sljedeće podatke:

- ukupne prihode, u koje ulaze podaci o ukupnom iznosu donacija, poklona, priloga, dotacija, sponzorstva, kredita, novca, materijalnih sredstava, opreme, usluga, vlastitih prihoda, članarine, legata i drugo,
- ukupne rashode.

Ministar finansija propisuje obrazac, oblik, sadržaj i način vođenja i pripreme godišnjeg finansijskog izvještaja i donosi uputstvo o načinu njegovog popunjavanja. Ministarstvo finansija najmanje jednom godišnje provodi obuke za političke stranke o materijalno-finansijskom poslovanju i načinu popunjavanja finansijskog izvještaja.

U **Sloveniji** politička stranka mora za prethodnu poslovnu godinu pripremiti *godišnji izvještaj*, u skladu sa Zakonom o političkim strankama te računovodstvenim propisima i standardima. Izvještaj mora sadržavati podatke o:

- svim prihodima po vrstama: članarine, donacije fizičkih osoba, prihodi od imovine, prihodi od poklona, prihodi od drugih nenovčanih donacija, prihodi od državnog budžeta, prihodi od budžeta lokalne zajednice, prihodi od državnog budžeta za stručnu pomoć u radu poslaničkih klubova državnog parlamenta, vanredni prihodi i preneseni višak prihoda, uz navođenje iznosa,
- svim rashodima stranke po vrstama, razdvojenim u skladu s računovodstvenim standardima,
- svim pojedinačnim donacijama fizičkih osoba, ako ukupan iznos donacije u godini za koju se priprema godišnji izvještaj prelazi visinu prosječne bruto mjesečne plate, uz navođenje imena, adrese i ukupnog godišnjeg iznosa donacije svake fizičke osobe pojedinačno,
- svim kreditima koje je stranci dala banka, zajmodavac ili fizička osoba, uz navođenje, za svaki kredit, podataka o iznosu, kamatnoj stopi, roku otplate, sjedištu, adresi i matičnom broju banke ili zajmodavca, bez obzira na iznos kredita, a za pozajmice od fizičkih osoba potrebno je navesti podatke koji omogućavaju identifikaciju osoba koje su dale pozajmicu: ime, prezime, adresu, iznos, kamatnu stopu i rok za otplatu svake pozajmice pojedinačno,
- troškovima izbora i referendumima, prikazanim na način uređen zakonom o izbornoj i referendumskoj kampanji,
- svim donacijama koje su stranci bile date u suprotnosti sa Zakonom o političkim strankama, uz navođenje, za svaku donaciju, iznosa, naziva, sjedišta i poslovne adrese pravne osobe ili privatnog poduzetnika ili imena i adrese pojedinca koji obavlja samostalnu djelatnost ili fizičke osobe, koja je dala donaciju,
- svim iznosima proslijeđenim u humanitarne svrhe (iznos godišnjih prihoda od imovine koji prelazi 20% iznosa svih godišnjih prihoda stranke i iznosi donacija koje je stranka dobila u suprotnosti sa Zakonom o političkim strankama),
- imovini stranke, uz opisane sve promjene u imovini i uz navođenje izvora sredstava za povećanje imovine ukoliko to povećanje prelazi ukupni iznos od pet prosječnih bruto mjesečnih plata,
- tome u kojim drugim pravnim osobama stranka ima najmanje polovinu kapitala ili većinski uticaj na odlučivanje ili rukovođenje pravnom osobom, uz prilaganje godišnjih izvještaja tih pravnih osoba.

Ako je unutar stranke organizirana omladinska i ženska organizacija, godišnji izvještaj stranke mora sadržavati, odvojeno, podatke o njihovim prihodima i rashodima.

Godišnji izvještaj za prethodnu poslovnu godinu, koja je ista kao kalendarska godina, stranka mora, u svrhu objavljivanja i za potrebe državne statistike, dostaviti, do 31. marta tekuće godine, a u slučaju promjene statusa ili ukidanja – u roku od dva mjeseca od dana promjene, Agenciji za javnopravne evidencije i usluge, preko internetskog portala Agencije, koja izvještaj objavljuje na svojoj internetskoj stranici. Sadržaj i način podnošenja godišnjeg izvještaja stranaka propisan je podzakonskim aktom, koji može sadržavati i pojedinosti o upotrebi računovodstvenih standarda, i koji donosi ministar unutrašnjih poslova.

Podnošenje izvještaja o finansiranju izborne kampanje

Ministar unutrašnjih poslova propisuje sadržaj izvještaja o finansiranju izborne kampanje i obrasce za izvještaje, a Agencija za javnopravne evidencije i usluge na svojoj internetskoj stranici objavljuje dostavljene izvještaje o finansiranju izborne kampanje. Politički subjekt (*organizator izborne kampanje*) mora, radi osiguranja javnosti, zakonitosti i učinkovitosti nadzora izborne kampanje, najkasnije 15 dana od dana zatvaranja posebnog transakcijskog računa, dostaviti Agenciji za javnopravne evidencije i usluge, preko internetskog portala Agencije, izvještaj o finansiranju izborne kampanje, u kojem mora izvijestiti o:

1. ukupnom iznosu prikupljenih i potrošenih sredstava za izbornu kampanju,
2. iznosu donacija koje je organizator izborne kampanje prenio sa svog transakcijskog računa na poseban transakcijski račun za izbornu kampanju,
3. svim pojedinačnim donacijama fizičkih osoba koje na dan glasanja prelaze iznos prosječne bruto mjesečne plate za prethodnu godinu, prema podacima Statističkog ureda Slovenije, navodeći ime, prezime, adresu fizičke osobe i iznos donacije,
4. svim pojedinačnim troškovima koje je organizator namijenio finansiranju izborne kampanje, navodeći svrhu, pružaoca usluge ili prodavca proizvoda te iznos, bez obzira na visinu,
5. svim pojedinačnim kreditima koje je organizatoru izborne kampanje dala banka ili zajmodavac, uz navođenje naziva firme, sjedišta, adrese i matičnog broja banke ili zajmodavca gdje je dobio kredit, kamatne stope, otplatnog perioda i iznosa kredita, bez obzira na visinu,
6. svim pojedinačnim donacijama koje su mu date u suprotnosti sa Zakonom o izbornoj i referendumskoj kampanji, navodeći njihov iznos, naziv firme ili ime, sjedište i poslovnu adresu pravne osobe ili privatnog poduzetnika ili ime i adresu pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost ili ime i adresu fizičke osobe koja mu je dala donaciju,
7. svim uplatama viškova prikupljenih sredstava u humanitarne svrhe - ako organizator kampanje nije politička stranka, i uplatama u humanitarne svrhe sredstava koja su mu data u suprotnosti sa zakonom.

Ako je organizator *referendumske* kampanje dobio donacije za *referendumsku* kampanju od javnih osoba privatnog prava koje nisu osnovane radi sticanja profita, on mora podnijeti izvještaj i o svim pojedinačnim donacijama tih pravnih osoba, ako njihova donacija na dan glasanja prelazi iznos prosječne bruto mjesečne plate po podacima Statističkog ureda za prethodnu godinu, uz navođenje naziva i sjedišta pravne osobe i iznosa donacije.

Ako je organizator izborne kampanje bila politička stranka, u izvještaju mora posebno navesti i troškove unutrašnjih organizacionih jedinica stranke nastale za potrebe aktivnosti izborne kampanje. Ako organizator izborne kampanje nije politička stranka, on mora eventualni višak prikupljenih sredstava, najkasnije prilikom zatvaranja transakcijskog računa, proslijediti *u humanitarne svrhe*

propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije. Ako Računski sud tokom revizije utvrdi da je višak prikupljenih sredstava veći od onog koji je u izvještaju prikazao organizator izborne kampanje koji nije politička stranka, taj organizator mora razliku proslijediti sa svog transakcijskog računa u humanitarne svrhe propisane zakonom koji uređuje humanitarne organizacije u roku od 30 dana od objave izvještaja o reviziji na internetskoj stranici Računskog suda i državnog parlamenta i mora o tome izvijestiti Računski sud i državni parlament. Sredstva koja su primljena kao djelimični povrat troškova izborne kampanje ne uzimaju se u obzir prilikom izračuna viška prikupljenih sredstava.

U **Srbiji** politički subjekti koji imaju predstavnike u predstavničkim tijelima i registrovane političke stranke dužni su voditi knjigovodstvo o svim prihodima i rashodima. Knjigovodstvo se vodi po porijeklu, visini i strukturi prihoda i rashoda, u skladu s propisima koji uređuju računovodstvo i reviziju. Nadležni organi svake godine kontrolišu knjigovodstvene evidencije prihoda i rashoda političkih subjekata, a politički subjekti koji imaju predstavnike u predstavničkim tijelima i registrovane političke stranke dužni su voditi posebnu evidenciju o priložima, poklonima i pruženim uslugama bez naknade, odnosno pod uslovima koji odstupaju od tržišnih, kao i evidenciju o imovini. Sadržaj i način vođenja evidencija bliže uređuje direktor Agencije za borbu protiv korupcije.

Godišnji finansijski izvještaj

Politički subjekti koji imaju predstavnike u predstavničkim tijelima i registrovane političke stranke dužni su podnositi Agenciji za borbu protiv korupcije godišnji finansijski izvještaj, kao i izvještaj o priložima i imovini, uz prethodno pribavljeno mišljenje ovlašćenog revizora licenciranog u skladu s propisima o računovodstvu i reviziji, do 15. aprila tekuće godine za prethodnu godinu. Također su dužni u roku od osam dana od dana dostavljanja godišnjeg finansijskog izvještaja Agenciji objaviti izvještaj na svojoj internetskoj stranici. Agencija za borbu protiv korupcije objavljuje izvještaj i na svojoj internetskoj stranici.

Izvještaj o troškovima izborne kampanje

Politički subjekt koji učestvuje u izornoj kampanji dužan je Agenciji za borbu protiv korupcije podnijeti izvještaj o troškovima izborne kampanje, u roku od 30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora. Izvještaj sadrži podatke o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava iz javnih i privatnih izvora, a odnosi se na period od dana raspisivanja izbora do dana objavljivanja konačnih rezultata izbora. Izvještaj se objavljuje na internetskoj stranici Agencije, a sadržaj izvještaja bliže uređuje direktor Agencije, aktom čije se izmjene i dopune ne mogu vršiti tokom trajanja izborne kampanje.

6. Nadzor i revizija nad finansiranjem političkih subjekata

Ovo poglavlje sadrži pregled načina obavljanja nadzora i revizije nad finansiranjem političkih subjekata.

U **Bosni i Hercegovini** *Zakon o finansiranju političkih stranaka* propisuje da Centralna izborna komisija (Služba za reviziju) vrši pregled i kontrolira izvještaje koje podnesu političke stranke i obavlja reviziju finansiranja političkih stranaka. Revizija finansijskih izvještaja političke stranke uključuje izvještaje sjedišta stranke i najmanje dvije niže organizacione cjeline koje odabere Služba za reviziju. Revizor izdaje konačan izvještaj s mišljenjem o tome da li se politička stranka finansirala

u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka. Ako je politička stranka uložila prigovor na preliminarni izvještaj o reviziji, revizor je dužan razmotriti navode iz prigovora, i u slučaju da su prigovori političke stranke argumentirani, te stranka dostavi nove dokaze koji nisu bili predočeni revizoru u postupku revizije, a odnose se na povredu navedenog Zakona, revizor će na osnovu tih dokaza korigirati prethodni nalaz i izdati konačan izvještaj s mišljenjem revizora. Ako politička stranka na osnovu nalaza i preporuka iz preliminarnog izvještaja dobrovoljno otkloni nedostatke koji su otklonjivi i u ostavljenom roku revizoru dostavi dokaz o otklonjenim nedostacima, revizor u konačnom izvještaju neće navesti prekršaje koje je stranka otklonila. U konačnom izvještaju moraju biti navedeni nazivi organizacionih dijelova stranke u kojima je obavljena revizija. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine osigurava javnosti pristup izvještajima o reviziji političkih stranaka s nalazima revizije i mišljenjem revizora. Izvještaji o reviziji s mišljenjem revizora, nakon što u konačnoj formi budu dostavljeni političkim strankama, objavljuju se na veb-stranici Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, a mišljenje i u "Službenom glasniku BiH". U slučaju da Služba za reviziju smatra da treba obaviti detaljniji finansijski pregled kako bi se osiguralo da knjigovodstveni izvještaj bude valjan, Službi za reviziju omogućava se pristup prostorijama stranke, a u slučaju da bude uskraćen pristup prostorijama stranke, smatra se da navedena stranka nije dostavila finansijski izvještaj i Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine joj uskraćuje pravo da se kandidira na narednim izborima. Odredbe Zakona o finansiranju političkih stranaka koje se između ostalog odnose na nadzor odgovarajuće se primjenjuju na liste nezavisnih kandidata i nezavisne kandidate. *Izborni zakon* propisuje da Centralna izborna komisija provodi nadzor nad raspodjelom i korištenjem sredstava za provođenje izbora u okviru odobrenog budžeta.

Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka također propisuje kontrolu finansijskih izvještaja koje političke stranke trebaju podnositi Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine: pregled i kontrolu finansijskih izvještaja i reviziju finansiranja političkih stranaka obavlja Služba za reviziju; revizija finansijskog izvještaja obavlja se u skladu sa standardima revizije radi davanja mišljenja o tome da li je politička stranka postupala u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, a prilikom pregleda finansijskog izvještaja Služba za reviziju, između ostalog, utvrđuje: da li je izvještaj podnesen na propisanim obrascima iz pravilnika, da li su obrasci potpuni i pravilno popunjeni, da li izvještaj obuhvata sve poslovne promjene, da li su analitičke evidencije tačno sabrane, da li su podaci u izvještaju pravilno razvrstani po obrascima, da li je izvještaj dostavljen pravovremeno, odnosno u propisanom roku.

Pregled, kontrola i revizija finansijskog izvještaja obavlja se u skladu s *Pravilnikom o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka*. Ovim podzakonskim aktom se utvrđuju procedure po kojima Služba za reviziju Centralne izborne komisije vrši pregled, kontrolu i reviziju finansijskih izvještaja političkih stranaka. Služba za reviziju vodi evidencije o primljenim finansijskim izvještajima i utvrđuje sljedeće: da li su finansijski izvještaji podneseni na obrascima koje je propisala Centralna izborna komisija BiH, da li je finansijski izvještaj podnesen u zakonskom roku, da li je izvještajni period odgovarajući, da li je finansijski izvještaj potpisan od strane lica ovlaštenog za podnošenje finansijskog izvještaja i da li na svakom obrascu postoji otisak pečata političke stranke. Nakon izvršene kontrole, Služba za reviziju sačinjava zabilješke i političkoj stranci šalje obavijest da otkloni nedostatke najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema obavijesti. U roku od 15 dana od dana isteka roka za podnošenje finansijskih izvještaja političkih stranaka, Služba za reviziju informira Centralnu izbornu komisiju BiH o tome: koje su političke stranke dostavile finansijske izvještaje u zakonski propisanom roku, koje su političke stranke dostavile finansijske izvještaje izvan zakonskog roka i koje političke stranke, s evidencije

Centralne izborne komisije BiH, uopće nisu podnijele finansijski izvještaj. Služba za reviziju vrši detaljnu kontrolu finansijskih izvještaja koje političke stranke dostavljaju i utvrđuje: da li je pravilno iskazan promet i stanje novčanih sredstava političke stranke, da li su prijavljeni i pravilno iskazani prihodi i rashodi političke stranke, da li su pravilno iskazane obaveze političke stranke i da li prihodi i rashodi iskazani po organizacionim dijelovima stranke odgovaraju podacima iskazanim na nivou stranke.

Nakon izvršene kontrole finansijskih izvještaja, Služba za reviziju političkim strankama upućuje zahtjev za dostavljanje dodatne finansijske dokumentacije, koja je prema procjeni revizora neophodna kod utvrđivanja vjerodostojnosti podataka iskazanih u finansijskim izvještajima političke stranke i da bi se moglo utvrditi da li je stranka postupala u skladu sa Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine i Zakonom o finansiranju političkih stranaka, a može pribaviti dokaze vezane za finansiranje političkih stranaka iz drugih izvora (državnih institucija, javnih ustanova, javnih preduzeća, ostalih pravnih lica, banaka i sl.). Centralna izborna komisija BiH u skladu sa svojim ovlaštenjima može zatražiti od određenih lica da daju odgovore u pisanoj formi ili pribaviti izjave svjedoka kako bi utvrdila da li je politička stranka postupala u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Služba za reviziju nakon izvršenog detaljnog pregleda finansijskih izvještaja političkih stranaka utvrđuje da li je potrebna dodatna kontrola u prostorijama političkih stranaka, i sačinjava listu političkih stranaka kod kojih nije potrebna dodatna kontrola u prostorijama stranaka, i listu političkih stranaka kod kojih je potrebno izvršiti reviziju finansijskih izvještaja u prostorijama stranaka. Nakon što utvrdi liste političkih stranaka Služba za reviziju pristupa izradi izvještaja o pregledu za stranke kod kojih nije potrebna dodatna kontrola i za stranke čiji će finansijski izvještaji biti predmet revizije. Služba za reviziju sačinjava plan obavljanja revizije i o tome izvještava Centralnu izbornu komisiju BiH.

Revizor nakon pregleda i ocjene zaključaka pribavljenih na osnovu revizorskih dokaza, u roku od sedam dana nakon završetka pregleda, priprema preliminarni izvještaj o pregledu za one političke stranke za koje ne smatra da su potrebni dodatni dokazi koji bi se prikupili u prostorijama stranaka, kako bi revizor mogao izraziti mišljenje da li je stranka postupala u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine. Preliminarni izvještaj o pregledu s mišljenjem revizora dostavlja se političkoj stranci na očitovanje.

Služba za reviziju dostavlja informaciju Centralnoj izornoj komisiji BiH o svim nepravilnostima koje su utvrđene pregledom, kontrolom i revizijom finansijskih izvještaja. Nakon što Centralna izborna komisija BiH konačan izvještaj o pregledu, odnosno izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja političke stranke, skupa sa službenom potvrdom nalaza revizije od strane revizora, dostavi političkoj stranci, izvještaj se daje na uvid javnosti putem veb-stranice Centralne izborne komisije BiH.

U **Crnoj Gori** Agencija za sprječavanje korupcije obavlja nadzor nad provođenjem Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, dok Državna revizorska institucija vrši reviziju konsolidovanih finansijskih izvještaja političkih subjekata čiji ukupan prihod prelazi 10.000 eura.

Agencija za sprječavanje korupcije po službenoj dužnosti, ili na osnovu sopstvenih saznanja, ili na osnovu prijave fizičkog ili pravnog lica, pokreće postupak u kojem se odlučuje da li postoji povreda

Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i u kojem se izriču mjere, te o pokretanju postupka obavještava političkog subjekta.

Agencija propisuje način i postupak prijavljivanja i rješavanja prigovora podnijetih u toku izborne kampanje zbog sumnje u postojanje povreda Zakona, a postupak provodi direktor Agencije preko ovlaštenog službenika, koji je dužan da, po službenoj dužnosti, pribavi podatke i obavještenja o činjenicama koje su neophodne za vođenje postupka i odlučivanje, o kojima službenu evidenciju vode nadležni državni organi, organi državne uprave, organi lokalne uprave i lokalne samouprave, odnosno javna preduzeća, privredna društva, ustanove ili druga pravna ili fizička lica. Ovi organi, pravna i fizička lica dužni su da, u roku koji ne može biti duži od 15 dana i na način koji odredi Agencija, dostave tražene podatke i obavještenja, odnosno stave na uvid traženu dokumentaciju u skladu sa zakonom, a ako tako ne postupe, dužni su da o razlozima, bez odlaganja, obavijeste Agenciju, koja u tom slučaju obavještava organ koji vrši nadzor nad njihovim radom i podnosi poseban izvještaj Skupštini.

Provođenje kontrole i nadzora u toku izborne kampanje

Agencija za sprječavanje korupcije je dužna redovno prikupljati podatke o svim aktivnostima političkih subjekata u toku trajanja izborne kampanje vezano za utrošena sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje. Agencija pravilnikom propisuje način vršenja kontrole i nadzora tokom izborne kampanje. Politički subjekt je dužan na zahtjev i u roku koji odredi Agencija, ne dužem od tri dana, dostaviti podatke koji su Agenciji potrebni za obavljanje poslova iz njene nadležnosti.

Agencija u toku izborne kampanje također provodi kontrolu obračuna nenovčanih priloga, plaćenog medijskog oglašavanja, zabrane finansiranja političkih subjekata ili vođenja kampanja u njihovo ime i ostalih zabrana i ograničenja propisanih Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja. Ako Agencija pribavi podatke koji upućuju na nepravilnosti ili kršenja zakona dužna je, u roku od 15 dana, podnijeti prijavu ili inicijativu nadležnom organu.

Agencija izrađuje izvještaj o provedenom nadzoru u toku izborne kampanje i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata i objavljuje ga na svojoj internetskoj stranici, 60 dana od dana proglašenja konačnih rezultata izbora.

Na postupak utvrđivanja povrede Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje upravni postupak. Agencija izriče mjeru upozorenja političkom subjektu ako u postupku kontrole utvrdi nedostatke koji se mogu otkloniti. Ako politički subjekt ne postupi po mjeri upozorenja, do isteka roka koji je u odluci određen, ili se radi o kršenju Zakona čiji se nedostaci ne mogu otkloniti, Agencija podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim sudom. Agencija može izreći političkom subjektu mjeru djelimičnog ili potpunog gubitka prava na budžetska sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje u slučaju kada sredstva za finansiranje izborne kampanje ne koristi u cilju finansiranja troškova izborne kampanje u skladu s članom 13 Zakona, kao i u slučaju sticanja sredstava suprotno članu 18 i 22 Zakona.

U **Hrvatskoj** *Državno izborno povjerenstvo* nadzire subjekte redovnog godišnjeg finansiranja (političke stranke, nezavisne zastupnike i nezavisne vijećnike) prikupljanjem, objavljivanjem, kontrolom pravodobne i cjelovite dostave godišnjih finansijskih izvještaja i drugih izvještaja, nadzire zakonitost njihovog finansiranja, na temelju uvida u dostavljene podatke te provođenjem finansijskog

nadzora po prijavi ili vlastitoj procjeni. *Državni ured za reviziju* obavlja reviziju političkih stranaka, nezavisnih zastupnika i nezavisnih vijećnika te provodi i druge poslove iz svoje nadležnosti. Subjekti nadzora dužni su Državnom izbornom povjerenstvu i drugim nadležnim tijelima dostaviti adresu elektronske pošte na koju će primati pismeno u postupku nadzora. Politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik dužni su dostaviti redovni godišnji finansijski izvještaj Državnom uredu za reviziju i Državnom izbornom povjerenstvu, unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja (računarski program putem kojeg političke stranke, nezavisni zastupnici, nezavisni vijećnici te osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista, nosioci lista grupe birača i kandidati dostavljaju nadležnim tijelima finansijske izvještaje i druge propisane izvještaje i podatke te putem kojeg se propisani izvještaji objavljuju na internetskoj stranici Državnog izbornog povjerenstva), u roku od 60 dana od dana isteka izvještajnog perioda. Uz godišnji finansijski izvještaj dužni su unosom u informacijski sistem za nadzor finansiranja priložiti godišnji program rada i finansijski plan za iduću kalendarsku godinu i izvještaj o donacijama primljenim tokom godine sa specificiranim podacima o fizičkim i pravnim osobama koje su dale donacije. Državno izborno povjerenstvo dužno je omogućiti Državnom uredu za reviziju preuzimanje finansijskih izvještaja odmah nakon unosa podataka u informacijski sistem za nadzor finansiranja. Izvještaj o obavljenom nadzoru godišnjeg finansijskog poslovanja i godišnjih finansijskih izvještaja političkih stranaka, nezavisnih zastupnika i nezavisnih vijećnika Državno izborno povjerenstvo objavljuje na svojoj internetskoj stranici.

Nadzor nad finansiranjem izborne kampanje

Državno izborno povjerenstvo, u suradnji s nadležnim izbornim povjerenstvima, nadzire izbornu kampanju, finansijske račune koji se odnose na finansiranje izborne kampanje, prikupljanje donacija i troškove izborne kampanje, izvještavanje o finansiranju izborne kampanje te ostale aktivnosti vezane uz finansiranje izborne kampanje političkih stranaka, neovisnih lista odnosno lista grupe birača i kandidata. Nadzor finansiranja izborne kampanje Državno izborno povjerenstvo provodi od dana otvaranja posebnih računa za finansiranje izborne kampanje do završetka transakcija na tim računima. Nadzor finansiranja izborne kampanje može se obavljati na sljedeće načine: analizom poslovne dokumentacije, propisa i općih akata u skladu s kojima subjekt nadzora posluje, praćenjem, prikupljanjem i provjerom knjigovodstvenih isprava, poslovnih knjiga i finansijskih izvještaja (analiza finansijskih izvještaja) i direktnim nadzorom kod subjekta nadzora. Banke kod kojih je otvoren poseban račun za finansiranje izborne kampanje dužne su na pisani zahtjev Državnog izbornog povjerenstva dostaviti mu sve tražene podatke o tim računima i transakcijama na tim računima. Politički subjekti su dužni na zahtjev Državnog izbornog povjerenstva dostaviti sve tražene podatke vezane uz finansiranje izborne kampanje. Subjekti koji pružaju usluge medijskog oglašavanja izborne kampanje dužni su tokom trajanja izborne kampanje na zahtjev Državnog izbornog povjerenstva dostaviti sve ugovore sklopljene s učesnicima izbora. Državno izborno povjerenstvo dužno je prilikom provođenja nadzora na temelju dokumentacije koju su dostavili politički subjekti, putem nadležnih tijela i službi, provjeriti odgovaraju li iznosi utrošenih sredstava primljenim iznosima navedenim u finansijskim izvještajima i jesu li podaci navedeni u tim izvještajima tačni. Izvještaj Državnog izbornog povjerenstva o nadzoru poštivanja odredbi Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, izborne kampanje i referendumu koje se odnose na izbornu kampanju objavljuje se na internetskoj stranici Državnog izbornog povjerenstva u roku od 60 dana od dana objave konačnih rezultata izbora.

Nadzor nad finansiranjem referendumske aktivnosti

Državno izborno povjerenstvo u suradnji s nadležnim povjerenstvima nadzire finansiranje referendumske aktivnosti, finansijske račune koji se odnose na finansiranje referendumske aktivnosti,

prikupljanje donacija i troškove referendumskih aktivnosti, izvještavanje o finansiranju referendumske aktivnosti te ostale aktivnosti vezane uz finansiranje referendumskih aktivnosti. Nadzor finansiranja referendumske aktivnosti Državno izborno povjerenstvo provodi od dana otvaranja posebnog računa za finansiranje referendumske aktivnosti do završetka transakcija na tom računu. Subjekti koji pružaju usluge medijskog oglašavanja referendumske aktivnosti dužni su tokom trajanja referendumske aktivnosti na zahtjev Državnog izbornog povjerenstva dostaviti sve ugovore sklopljene s organizacijskim odborom. Banke kod kojih je otvoren poseban račun za finansiranje referendumske aktivnosti dužne su na zahtjev Državnog izbornog povjerenstva dostaviti mu sve tražene podatke o tom računu i transakcijama na tom računu. Državno izborno povjerenstvo dužno je prilikom provođenja nadzora na temelju dokumentacije dostavljene od predstavnika organizacijskog odbora, putem nadležnih tijela i službi, provjeriti odgovaraju li iznosi utrošenih sredstava primljenim iznosima navedenim u finansijskim izvještajima i jesu li podaci navedeni u tim izvještajima tačni. Izvještaj Državnog izbornog povjerenstva o nadzoru poštivanja odredbi Zakona koje se odnose na finansiranje referendumske aktivnosti objavljuje se na internetskoj stranici Državnog izbornog povjerenstva u roku od 60 dana od dostave finansijskog izvještaja o finansiranju referendumske aktivnosti.

U **Sjevernoj Makedoniji** za vršenje nadzora nad primjenom Zakona o finansiranju političkih stranaka nadležno je Ministarstvo pravde. Nadzor nad materijalno-finansijskim poslovanjem političkih stranaka vrši Državni zavod za reviziju, u skladu sa zakonom, svake kalendarske godine za prethodnu godinu. Državni zavod za reviziju, ako utvrdi nepravilnosti u godišnjem finansijskom izvještaju, koje su suprotne odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka ili prijavu nadležnom javnom tužiocu, u roku od 30 dana od dana utvrđivanja nepravilnosti.

U roku od 60 dana od dana podnošenja ukupnog finansijskog izvještaja o izbornoj kampanji Državni zavod za reviziju dužan je provesti reviziju, od dana otvaranja transakcijskog računa za izbornu kampanju do završetka transakcija. Ukoliko utvrdi nepravilnosti u ukupnom finansijskom izvještaju koje su suprotne odredbama Izbornog zakonika, podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka ili prijavu nadležnom javnom tužiocu, u roku od 30 dana od dana utvrđivanja nepravilnosti. U vezi s ovim nadležni organ donosi rješenje o neisplaćivanju naknade troškova učesniku izborne kampanje. Prilikom provođenja revizije Zavod ima pravo tražiti dodatna objašnjenja i podatke s ciljem kompletnog utvrđivanja eventualnih nepravilnosti.

Državna izborna komisija, Državni zavod za reviziju i Državna komisija za sprječavanje korupcije zaključuju Memorandum o saradnji u vezi s provođenjem odredbi o finansiranju izborne kampanje koje se odnose na razmjenu informacija o utvrđenim nepravilnostima u vezi s dostavljenim finansijskim izvještajima i preduzetim mjerama prema subjektima koji su predmet nadzora. Državni zavod za reviziju objavljuje na svojoj internetskoj stranici revizorske izvještaje o izvršenoj reviziji finansijskih izvještaja o izbornoj kampanji.

U **Sloveniji**, tokom obavljanja *nadzora nad finansiranjem političkih stranaka*, inspekcijski organi, drugi državni organi i nosioci javnih ovlaštenja, ako prilikom obavljanja svojih zadataka utvrde kršenje odredbi Zakona o političkim strankama, moraju prekršajnom organu podnijeti prijedlog za pokretanje prekršajnog postupka. *Računski sud* provodi nadzor nad provođenjem onih odredbi Zakona o političkim strankama koje uređuju finansiranje stranaka i reviziju njihovog finansijskog poslovanja, a prema nadležnostima propisanim Zakonom o političkim strankama i zakonom koji

uređuje nadležnosti Računskog suda. Na osnovu javno objavljenih godišnjih izvještaja stranaka Računski sud provjerava da li je izvještaj stranke sastavljen u skladu sa Zakonom o političkim strankama, a ako nije, Računski sud može zahtijevati dopunu godišnjeg izvještaja i odrediti rok za dopunu, koji ne može biti kraći od 15 ni duži od 30 dana, u kojem stranka treba dopunjeni izvještaj ponovo dostaviti Agenciji za javnopravne evidencije i usluge.

Ako stranka ne dostavi izvještaj i dopunu izvještaja u propisanom roku, Računski sud donosi odluku o obustavljanju finansiranja stranke iz državnog budžeta, do ispunjavanja te obaveze, dok protiv odluke Računskog suda, koja je konačna - nije moguća žalba - dopušten je upravni spor.

Računski sud obavlja reviziju pravilnosti poslovanja političkih stranaka koje primaju sredstva iz državnog budžeta, a koje su u prethodnoj godini primile ili imale pravo da prime više od 10.000 eura tih sredstava. U jednoj godini Računski sud mora obaviti reviziju pravilnosti poslovanja najmanje jedne trećine stranaka, tako da u periodu od četiri godine obavi reviziju svih stranaka. Osim toga, Računski sud može obaviti i reviziju pravilnosti poslovanja stranke na zahtjev Komisije za sprječavanje korupcije ili drugog nadzornog organa koji prilikom vršenja svojih zadataka utvrdi nepravilnosti, ili ako Računski sud prilikom provjere javno objavljenog godišnjeg izvještaja stranke posumnja u tačnost podataka u izvještaju ili utvrdi druge nepravilnosti. Računski sud prilikom obavljanja revizije poslovanja stranaka postupa u skladu s nadležnostima i po postupku koji su propisani Zakonom o političkim strankama i Zakonom koji uređuje nadležnosti Računskog suda.

Politička stranka u kojoj se obavlja revizija, državni organi, organi lokalnih zajednica, Agencija za javnopravne evidencije i usluge, banke i štedionice u kojima stranka ima otvorene transakcijske račune, pružaoci usluga i prodavci proizvoda koji su za stranku izvršili usluge ili nabavili proizvode, dužni su Računskom sudu, na zahtjev, besplatno, dostaviti dokumente potrebne za obavljanje revizije, dati pojašnjenja i omogućiti uvid u svoje poslovne knjige i evidencije. U slučaju da Računski sud utvrdi postojanje rizika da u godišnjem izvještaju stranke nisu prikazani ili nisu pravilno prikazani svi podaci, može i od drugih osoba zahtijevati pojašnjenja, podatke ili dokumente koji su potrebni za obavljanje revizije.

Za potrebe obavljanja revizije Računski sud prikuplja lične podatke koji omogućavaju identificiranje: lično ime, jedinstveni matični broj ili porezni broj, državljanstvo i adresu fizičke osobe ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, neposredno od tih osoba, iz registra transakcijskih računa kojim upravlja Agencija za javnopravne evidencije i usluge, iz poreznog registra kojim upravlja Porezna uprava i iz zbirki ličnih podataka ministarstva unutrašnjih poslova.

Završeni izvještaj o reviziji Računski sud objavljuje na svojoj internetskoj stranici i dostavlja državnom parlamentu.

Ako u izvještaju o reviziji Računski sud utvrdi da je stranka dobila donacije fizičke osobe u suprotnosti sa Zakonom o političkim strankama, a da ih nije prosljedila u humanitarne svrhe, stranci će dodijeliti dodatni rok od 30 dana da to obavi.

Nadzor nad provođenjem odredbi o finansiranju izborne kampanje

Računski sud je nadležan za nadzor nad provođenjem onih odredbi Zakona o izornoj i referendumskoj kampanji koje se odnose na finansiranje, a nadzor obavlja u granicama nadležnosti propisanih Zakonom o izornoj i referendumskoj kampanji i zakonom koji uređuje nadležnosti Računskog suda, dok su za nadzor nad provođenjem odredbi koje se odnose na prekršaje nadležni

inspektorat za unutrašnje poslove i drugi inspektorati. Inspekcijski organi, drugi državni organi i nosioci javnih ovlaštenja, kad prilikom izvršavanja svojih zadataka utvrde kršenje odredbi Zakona o izbornoj i referendumskoj kampanji koje se odnose na finansiranje i prekršaje, moraju prekršajnom organu podnijeti prijedlog za pokretanje prekršajnog postupka.

Obavljanje revizije finansiranja izborne kampanje

Šest mjeseci nakon roka za zatvaranje transakcijskog računa Računski sud obavlja reviziju političkih subjekata (organizatora izborne kampanje) koji imaju pravo na djelimični povrat troškova izborne kampanje iz državnog budžeta. Također može obaviti reviziju organizatora referendumске kampanje na državnom nivou, kao i reviziju organizatora izborne kampanje na lokalnim izborima.

Organizator izborne kampanje u kojem se obavlja revizija, državni organi, organi lokalnih zajednica, Agencija za javnopravne evidencije i usluge, banke i štedionice u kojima su organizatori izborne kampanje otvorili posebne transakcijske račune, pružaoci usluga i prodavci robe koji su za organizatora izborne kampanje izvršili usluge ili nabavili robu, dužni su Računskom sudu, na zahtjev, besplatno, dostaviti dokumente potrebne za obavljanje revizije, dati pojašnjenja i omogućiti uvid u svoje poslovne knjige i evidencije. U slučaju da Računski sud utvrdi postojanje rizika da organizator izborne kampanje u izvještaju o finansiranju izborne kampanje nije prikazao ili nije pravilno prikazao sve podatke, može i od drugih osoba zahtijevati pojašnjenja, podatke ili dokumente koji su potrebni za obavljanje revizije. Za potrebe obavljanja revizije Računski sud prikuplja lične podatke neposredno od osoba i iz zbirke ličnih podataka ministarstva unutrašnjih poslova.

Računski sud prilikom obavljanja revizije provjerava:

1. iznos prikupljenih i utrošenih sredstava izborne kampanje,
2. da li je organizator izborne kampanje dobio i potrošio sredstva za izbornu kampanju u skladu sa zakonom,
3. da li su tačni podaci koje je organizator izborne kampanje naveo u izvještajima o finansiranju izborne kampanje.

Na osnovu javno objavljenih izvještaja Računski sud može zahtijevati da organizator izborne kampanje u odgovarajućem roku, koji ne smije biti kraći od 15 ni duži od 30 dana, dopuni izvještaj, ako nije sastavljen u skladu sa Zakonom o izbornoj i referendumskoj kampanji, i ponovo ga dostavi Agenciji za javnopravne evidencije i usluge. Nakon što izvještaj Računskog suda o reviziji postane konačan, Računski sud ga dostavlja državnom parlamentu, a objavljuje se na internetskoj stranici Računskog suda i državnog parlamenta.

Ako organizator izborne kampanje za izbore u državni parlament, izbore u Evropski parlament ili izbore za predsjednika republike prekorači dozvoljeni iznos sredstava za izbornu kampanju za više od 10%, djelimični povrat troškova izborne kampanje, koji mu se isplaćuje iz državnog budžeta, smanjuje se za polovinu. Ako organizator izborne kampanje za izbore u državni parlament, izbore u Evropski parlament ili izbore za predsjednika republike prekorači dozvoljeni iznos sredstava za izbornu kampanju za više od 30%, gubi pravo na djelimični povrat troškova organiziranja i finansiranja izborne kampanje, koji mu se isplaćuje iz državnog budžeta na osnovu Zakona o izbornoj i referendumskoj kampanji.

Ako je *politička stranka* organizator izborne kampanje za izbore u državni parlament, izbore u Evropski parlament ili izbore za predsjednika republike, i ako prekorači dozvoljeni iznos sredstava

za izbornu kampanju za više od 10%, sredstva koja joj se isplaćuju iz državnog budžeta na osnovu Zakona o političkim strankama, smanjuju se za polovinu u periodu od jedne godine. Ako organizator, koji za *političku stranku* organizira izbornu kampanju za izbore u državni parlament, izbore u Evropski parlament ili izbore za predsjednika republike, prekorači dozvoljeni iznos sredstava za izbornu kampanju za više od 30%, ta *politička stranka* gubi pravo, u periodu od jedne godine, na sredstva iz državnog budžeta koja joj se isplaćuju na osnovu Zakona o političkim strankama.

Nakon što izvještaj Računskog suda o reviziji postane konačan, Računski sud donosi odluke o prethodno navedenom smanjenju iznosa povrata troškova ili privremenom gubitku prava na djelimični povrat troškova organiziranja i finansiranja izborne kampanje, protiv kojih je dopušten upravni spor.

U **Srbiji** politički subjekti moraju urediti unutrašnju kontrolu finansijskog poslovanja: statutom političke stranke, odnosno odgovarajućom odlukom političkog subjekta, mora biti određen način obavljanja unutrašnje kontrole finansijskog poslovanja i pravo članova, odnosno birača koji podržavaju izbornu listu, da se upoznaju s prihodima i rashodima političkog subjekta. Statutom političke stranke, odnosno ugovorom o obrazovanju političkog subjekta, mora biti predviđeno imenovanje lica odgovornog za finansijsko poslovanje, podnošenje izvještaja, vođenje knjiga i kontakt s Agencijom za borbu protiv korupcije. Politički subjekt obavještava Agenciju o imenovanju ovlaštenog lica u roku od tri dana od dana njegovog imenovanja. Ovlašteno lice potpisuje sve finansijske izvještaje političkog subjekta i odgovorno je za vođenje evidencije u vezi s finansiranjem političkog subjekta. Na zahtjev Agencije ovlašteno lice je dužno da dostavi knjigovodstvene podatke o svim prihodima i rashodima političkih subjekata koji imaju predstavnike u predstavničkim tijelima i registrovane političke stranke.

Agencija za borbu protiv korupcije ima pravo pristupa knjigovodstvenoj evidenciji i dokumentaciji i finansijskim izvještajima političkog subjekta, pravo da angažuje odgovarajuće stručnjake i institucije, i pravo na pristup knjigovodstvenoj evidenciji i dokumentaciji zadužbine ili fondacije čiji je osnivač politička stranka. Na zahtjev Agencije politički subjekt je dužan u roku koji odredi Agencija, koji ne može biti duži od 15 dana, dostaviti sva dokumenta i informacije koje su Agenciji potrebne za obavljanje poslova. U toku izborne kampanje politički subjekt je dužan u propisanom roku koji odredi Agencija dostaviti podatke koji su Agenciji potrebni za obavljanje poslova. Državni organi, banke, kao i pravna i fizička lica koja finansiraju političke subjekte, odnosno koja su u njihovo ime i za njihov račun obavila određenu uslugu, dužni su, na zahtjev Agencije, dostaviti sve podatke koji su Agenciji potrebni za obavljanje poslova. Sredstva za obavljanje poslova kontrole troškova izborne kampanje obezbjeđuju se Agenciji u državnom budžetu. Agencija nakon obavljanja kontrole finansijskih izvještaja političkog subjekta može uputiti Državnoj revizorskoj instituciji zahtjev za obavljanje revizije tih izvještaja u skladu sa zakonom kojim se uređuje nadležnost Državne revizorske institucije.

7. Prilog: Odredbe o prekršajima, novčanim kaznama i administrativnim kaznama

U prilogu 2.

8. Izvori informacija

Konvencija Ujedinjenih nacija o borbi protiv korupcije, internetska stranica:

https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf

Preporuka Rec (2003)4 Komiteta ministara zemljama članicama o zajedničkim pravilima protiv korupcije u finansiranju političkih partija i izbornih kampanja, internetska stranica Agencije BiH za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije: <http://apik.ba/zakoni-i-drugi-akti/medjunarodni-dokumenti-i-konvencije/default.aspx?id=168&langTag=bs-BA>

Preporuka 1516 Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en>

Guidelines on Political Party Regulation, internetska stranica OSCE:

<https://www.osce.org/odihr/77812?download=true>

Bosna i Hercegovina:

- Zakon o finansiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH" br. 95/12, 41/16), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine: <https://www.parlament.ba/law/LawDetails?lawId=1137>
- Izborni zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Centralne izborne komisije BiH: https://izbori.ba/Documents/documents/ZAKONI/Izborni_zakon_PRECISCENI TEKST-bos.pdf
- Pravilnik o godišnjim finansijskim izvještajima političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH" br. 96/13), članovi 25 do 27, neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Centralne izborne komisije BiH: https://www.izbori.ba/Documents/2017/1/13-R/Pravilnik_gfi_neslužb_precisc_tekst_2016.pdf
- Pravilnik o administrativnim procedurama pregleda, kontrole i revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH" br. 103/08), članovi 1 do 10, 19 do 20, internetska stranica Centralne izborne komisije BiH: https://www.izbori.ba/Documents/documents/2008/pravilnici/pravilnik_o_administrativnim_procedurama-BOS.pdf
- Evaluacijski izvještaj za Bosnu i Hercegovinu na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“ od 27. maja 2011. god, str. 24, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c4694>
- Četvrti privremeni izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine od 23. juna 2017. godine, tema II „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 14, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/treci-krug-evaluacije-cetvrti-privremeni-izvjestaj-o-uskla-enosti-bosn/1680735d5a>
- Drugi izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine usvojen 7. decembra 2018, tema II „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 10, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/third-evaluation-round-second-compliance-report-on-bosnia-and-herzegov/1680930c98>

Crna Gora:

- Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja („Sl. list CG“, br. 52/2017, 76/2015 – odluka US, 83/2016 i 92/2017), internetska stranica Paragraf Lex MNE: https://www.paragraf.me/propisicnegore/zakon_o_finansiranju_politickih_subjekata_i_izbornih_kampanja.html
- Evaulacijski izvještaj za Crnu Goru na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“ od 03. decembra 2010. godine, str. 21, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c97b6>
- Drugi izvještaj o usklađenosti za Crnu Goru od 12. decembra 2014. godine, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c97db>
- Konačni izvještaj Misije ODIHR za posmatranje izbora održanih 2018. godine, str. 21, internetska stranica OSCE: <https://www.osce.org/me/odihr/elections/montenegro/387317?download=true>

Hrvatska:

- Zakon o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendum (NN29/2019, 98/2019), internetska stranica Narodnih novina: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_29_602.html ; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_10_98_1925.html
- Evaluacijski izvještaj za Hrvatsku od 4.12.2009. godine o transparentnosti finansiranja političkih stranaka, str. 23, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e8f>
- Izvještaj o usklađenosti za Hrvatsku od 9.12.2011. godine, str. 24, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e91>
- Izvještaj o usklađenosti za Hrvatsku od 6.12.2013. godine, str. 5, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c2e93>
- Odluka Vlade o visini naknade troškova izborne promidžbe za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, Narodne novine 72/2016 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_08_72_1707.html
- Odluka Vlade o visini naknade troškova izborne promidžbe za izbor članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske, Narodne novine 32/2019 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_32_670.html
- Odluka Vlade o visini naknade troškova izborne promidžbe za izbor predsjednika Republike Hrvatske, Narodne novine 112/2019 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_11_112_2244.html

Sjeverna Makedonija:

- Zakon o finansiranju političkih stranaka Sjeverne Makedonije („Sl. glasnik Sj. Makedonije.“ br. 76/04, 86/08, 161/08, 96/09, 148/11, 142/12, 23/13, 140/18), članovi 6. – 36, internetska stranica Službenog glasnika <http://www.slvesnik.com.mk/>; neslužbeni prečišćeni tekst prije izmjena i dopuna 2018.: http://aa.mk/WBStorage/Files/Zakon_finansiranje_politicki_partii.pdf

- Izborni zakonik Sjeverne Makedonije ("Sl. gl. Sj. Makedonije" br. 40/06, 136/08, 148/08, 155/08, 163/08, 44/11, 51/11, 54/11, 142/12, 31/13, 34/13, 14/14, 30/14, 196/15, 35/16, 97/16, 99/16, 136/16, 142/16, 67/17, 125/17, 35/18, 99/18, 140/18, 208/18 i 27/19), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Državne izborne komisije: <https://www.sec.mk/izboren-zakonik/> (Članovi 71, 74a, 83. – 87, 188a, 189, 189a)
- Evaluacijski izvještaj za Makedoniju od 26.3.2010. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c99af>
- Drugi izvještaj o usklađenosti za Makedoniju od 28.3.2014. godine, str. 10 i 11, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c99e8>

Slovenija:

- Zakon o političkim strankama Slovenije (članovi 21. – 31b), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Pravno-informacijskog sistema Slovenije: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO359>
- Zakon o izbornoj i referendumskoj kampanji Slovenije (članovi 14. – 40.), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Pravno-informacijskog sistema Slovenije: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4749>
- Zakon o izborima za državni parlament Slovenije, internetska stranica Pravno-informacijskog sistema Slovenije <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185>
- Evaluacijski izvještaj za Sloveniju od 7.12.2007. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka“, str. 33, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca781>
- Dodatak drugom izvještaju o Sloveniji od 28.3.2014. godine, str. 11, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca7f0>

Srbija:

- Zakon o finansiranju političkih aktivnosti („Službeni glasnik RS“, br. 43/2011 i 123/2014), neslužbeni prečišćeni tekst, internetska stranica Paragraf.rs: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finansiranju_politickih_aktivnosti.html#
- Evaluacijski izvještaj za Srbiju od 1.10.2010. godine, na temu „Transparentnost finansiranja političkih stranaka, str. 22, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca355>
- Drugi izvještaj o usklađenosti za Srbiju od 10.10.2014. godine, str. 7, internetska stranica GRECO: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ca35b>

Datumi pristupa u periodu 04.11.-4.12.2019.

Prilog 1.

HRVATSKA

ZAKON O FINANCIRANJU POLITIČKIH AKTIVNOSTI, IZBORNE PROMIDŽBE I REFERENDUMA

POGLAVLJE II.

POSEBAN RAČUN ZA REDOVITO GODIŠNJE FINANCIRANJE NEZAVISNIH ZASTUPNIKA I NEZAVISNIH VIJEĆNIKA

Vrsta računa

Članak 12.

Poseban račun za redovito godišnje financiranje nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika je račun građana za posebne namjene (za redovito financiranje nezavisnih zastupnika odnosno nezavisnih vijećnika) u izabranoj banci, koji se otvara na način i u postupku prema općim pravilima bankarskog poslovanja.

Otvaranje posebnog računa za redovito godišnje financiranje

Članak 13.

(1) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici dužni su najkasnije u roku od 60 dana od početka mandata otvoriti poseban račun za redovito godišnje financiranje svoje djelatnosti.

(2) Pisanu obavijest o otvaranju posebnog računa iz stavka 1. ovoga članka, s podacima o tom računu, nezavisni zastupnici odnosno nezavisni vijećnici dužni su najkasnije u roku od osam dana od dana njegova otvaranja dostaviti Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskoga sabora odnosno predstavničkom tijelu jedinice samouprave te Državnom izbornom povjerenstvu.

(3) Pisana obavijest iz stavka 2. ovoga članka mora sadržavati i podatak o adresi elektroničke pošte za zaprimanje pismena u postupku nadzora financiranja.

(4) Pismena koja su uputili Državno izbornu povjerenstvo i druga nadležna tijela na adresu elektroničke pošte iz stavka 3. ovoga članka smatrat će se uredno zaprimljenim, osim pismena za koja je ovim Zakonom propisano da se smatraju zaprimljenim putem javne objave na mrežnim stranicama Državnog izbornog povjerenstva.

(5) Nakon primitka pisane obavijesti iz stavka 2. ovoga članka Državno izbornu povjerenstvo izdaje nezavisnim zastupnicima i nezavisnim vijećnicima lozinku za ulaz u informacijski sustav za nadzor financiranja.

(6) Poseban račun iz stavka 1. ovoga članka nisu dužni otvoriti nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji su se, sukladno članku 8. stavku 1. ovoga Zakona, odrekli prava na redovito godišnje financiranje iz proračuna te svoju političku aktivnost ne financiraju ni iz drugih zakonom dopuštenih izvora.

(7) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji su nakon isteka mandata ponovno izabrani za nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika nisu dužni otvoriti novi poseban račun za redovito godišnje financiranje u novom mandatu, već u novom mandatu koriste isti poseban račun koji su koristili u prethodnom mandatu.

Uplata i korištenje sredstava s posebnog računa za redovito godišnje financiranje

Članak 14.

(1) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici dužni su sve transakcije koje se odnose na redovito godišnje financiranje njihove političke aktivnosti obavljati putem posebnog računa za redovito godišnje financiranje svoje djelatnosti.

(2) Na poseban račun za redovito godišnje financiranje primaju se uplate donacija za potporu političkog djelovanja nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika tijekom godine (osim donacija za financiranje izborne promidžbe) i uplate sredstava iz proračuna za redovito godišnje financiranje te se na taj račun ne smiju ujedno primati i druge uplate koje vlasnik računa ostvaruje po drugim osnovama (npr. primici od samostalne djelatnosti ili nesamostalnog rada i dr.).

(3) Sredstva s posebnog računa za redovito godišnje financiranje mogu se koristiti isključivo u skladu s financijskim planom i programom rada te se ne mogu koristiti za otplatu osobnih dugovanja ili u druge privatne svrhe nezavisnog zastupnika odnosno nezavisnog vijećnika.

(4) Sredstva s posebnog računa za redovito godišnje financiranje izuzeta su od ovrhe, osim ovrhe u svezi s obvezom iz obavljanja političke djelatnosti.

Ured nezavisnog zastupnika i nezavisnog vijećnika

Članak 15.

(1) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici mogu ustrojiti ured za obavljanje administrativnih i stručnih poslova.

(2) U odnosu na zaposlenike ureda iz stavka 1. ovoga članka nezavisni zastupnici odnosno nezavisni vijećnici imaju prava i obveze poslodavaca.

Zatvaranje posebnog računa za redovito godišnje financiranje

Članak 16.

(1) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji nakon isteka mandata nisu ponovno izabrani za nezavisnog zastupnika odnosno za nezavisnog vijećnika ili im mandat prestane prije isteka vremena na koje su izabrani dužni su u roku od 90 dana od dana konstituiranja novog saziva Hrvatskoga sabora odnosno predstavničkog tijela jedinice samouprave odnosno od prestanka mandata prije isteka vremena na koje su izabrani zatvoriti poseban račun za redovito financiranje svoje djelatnosti.

(2) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici nisu dužni zatvoriti poseban račun za redovito financiranje svoje djelatnosti u slučaju mirovanja mandata, a u slučaju zatvaranja posebnog računa za vrijeme mirovanja mandata, dužni su preostala sredstva na posebnom računu odnosno vrijednost imovine ili imovinu nabavljenu iz tih sredstava rasporediti na način propisan člankom 17. ovoga Zakona.

(3) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici dužni su najkasnije u roku od osam dana od dana zatvaranja posebnog računa za redovito godišnje financiranje dostaviti Državnom izbornom povjerenstvu i Državnom uredu za reviziju potvrdu banke o zatvaranju tog računa.

(4) Podatke o zatvaranju posebnog računa nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici dužni su u roku iz stavka 3. ovoga članka unijeti u informacijski sustav za nadzor financiranja.

(5) Ako nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici za vrijeme mirovanja mandata nisu zatvorili poseban račun za redovito financiranje svoje djelatnosti, ne smiju za vrijeme mirovanja mandata koristiti sredstva s tog računa.

Raspoređivanje sredstava preostalih na posebnom računu za redovito godišnje financiranje

Članak 17.

(1) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona dužni su u roku iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona vratiti u državni proračun odnosno u proračun jedinice samouprave:

– neutrošena financijska sredstva dobivena iz državnog proračuna odnosno proračuna jedinice samouprave za redovito godišnje financiranje njihove djelatnosti te

– novčani iznos knjigovodstvene vrijednosti imovine nabavljene sredstvima dobivenim iz državnog proračuna odnosno proračuna jedinice samouprave za redovito godišnje financiranje njihove djelatnosti.

(2) Iznimno od odredbe stavka 1. podstavka 2. ovoga članka, nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona mogu imovinu nabavljenu sredstvima dobivenim iz državnog proračuna odnosno proračuna jedinice samouprave za redovito godišnje financiranje njihove djelatnosti vratiti na raspolaganje Vladi Republike Hrvatske odnosno jedinici samouprave.

(3) Knjigovodstvena vrijednost imovine iz stavka 1. podstavka 2. ovoga članka utvrđuje se sukladno propisima o neprofitnom računovodstvu kao razlika nabavne vrijednosti i ispravka vrijednosti izračunanog prema stopama propisanim za izračun amortizacije dugotrajne imovine u neprofitnom računovodstvu.

(4) Nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona neutrošena financijska sredstva dobivena iz donacije dužni su u roku iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona vratiti donatorima razmjerno doniranim iznosima ili donirati za opće društvene potrebe.

(5) Udio sredstava za financiranje redovite političke djelatnosti primljenih iz proračuna odnosno dobivenih iz donacija u preostalim neutrošenim financijskim sredstvima određuje se razmjerno uplaćenom iznosu.

(6) Ako nezavisnom zastupniku odnosno nezavisnom vijećniku mandat prestane prije isteka vremena na koje je izabran zbog smrti, sva preostala sredstva na posebnom računu za redovito godišnje financiranje uplaćuju se u državni proračun odnosno u proračun jedinice samouprave, a imovina nabavljena sredstvima s tog računa stavlja se na raspolaganje Vladi Republike Hrvatske odnosno jedinici samouprave. Eventualni neplaćeni troškovi naplaćuju se iz državnog proračuna odnosno proračuna jedinice samouprave, do visine uplaćenih sredstava odnosno do vrijednosti imovine nabavljene sredstvima s tog računa i stavljene na raspolaganje Vladi RH odnosno jedinici samouprave.

Prilog 2: Tabela 6. Odredbe o prekršajima, novčanim kaznama i administrativnim kaznama u propisima o finansiranju političkih stranaka i drugih političkih subjekata

	Prekršaj	Iznos novčane kazne
Bosna i Hercegovina	<i>U vezi s redovnim finansijskim poslovanjem političke stranke</i>	
	Ako politička stranka: - finansijska sredstva koristi suprotno odredbi člana 4. (<i>Finansijska sredstva politička stranka može koristiti isključivo za ostvarivanje ciljeva utvrđenih svojim programom i statutom. U roku od 30 dana nakon podnošenja finansijskog izvještaja, prihod od imovine stranke i dobiti preduzeća u vlasništvu stranke koji je veći od navedenih 20% stranka daje u dobrotvorne svrhe jednoj ili više organizacija koje su registrirane u Bosni i Hercegovini za bavljenje dobrotvornim radom.</i>) - ne vodi evidenciju o prijemu članarina i dobrovoljnih priloga i ne izdaje potvrde o njihovom prijemu, - finansira se podizanjem kredita kod banaka, u kojima je udio državnog osnivačkog kapitala veći od 25%. - osigura sredstva iz izvora koji nisu propisani članom 3. zakona (<i>propisani izvori su: članarina, dobrovoljni prilozima, izdavačka djelatnost, prihodi od imovine, državni budžet, dobit preduzeća u vlasništvu stranke</i>) - krši odredbe člana 9. zakona (<i>Zabranjen je bilo kakav politički pritisak na pravna i fizička lica u vezi s dobrovoljnim priložima za političke stranke. Zabranjeno je finansiranje političkih stranaka podizanjem kredita kod banaka.</i>) - ne vodi evidenciju o svojim prihodima i rashodima u skladu s propisima, - ne dostavi propisane finansijske izvještaje u skladu sa Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine, - ne podnese finansijski izvještaj u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka BiH, - ne dostavi dodatne finansijske izvještaje na zahtjev Centralne izborne komisije, - ne imenuje ovlašteno lice koje je odgovorno za podnošenje izvještaja i ovlašteno da kontaktira s Centralnom izbornom komisijom Bosne i Hercegovine, - ne obavijesti Centralnu izbornu komisiju Bosne i Hercegovine u roku od petnaest dana od imenovanja ovlaštenog lica ili bilo kakve promjene statusa ovlaštenog lica	500 – 10.000 KM
	- ako fizičko lice počini neki od navedenih prekršaja - ako je politička stranka dobila sredstva u iznosu koji prelazi 20% najvećeg utvrđenog godišnjeg prihoda ili prelazi najveći utvrđeni iznos dobrovoljnih priloga (<i>fizička lica – do 10.000 KM, pravna lica – do 50.000 KM, članovi stranke – do 15.000 KM</i>) ili na način koji je zabranjen članom 8. (<i>zabranjeni izvori: organi uprave, javne institucije, javna preduzeća, humanitarne organizacije, anonimni donatori, vjerske zajednice, sindikati, udruženja i druge neprofitne organizacije koje se finansiraju javnim sredstvima bez obzira na iznos sredstava, pravna lica u kojima uloženi javni kapital iznosi najmanje 25%, druge države, strane političke stranke i strana pravna lica, privatna preduzeća koja su s organima sklopila ugovor o javnoj nabavci u iznosu preko 10.000 KM. Političke stranke ne mogu ostvarivati prihode od imovine koja nije u njihovom vlasništvu. Zabranjeno je davanje dobrovoljnih priloga u novcu ili u formi proizvoda posredstvom trećih lica (posrednika).), - ako politička stranka, lista nezavisnih kandidata i kandidat ne prijave i ne uplate u državni budžet iznose dobrovoljnih priloga koji prelaze dozvoljenu visinu iznosa (<i>10.000 KM, 50.000 KM i 15.000 KM</i>), kao i eventualne uplate dobrovoljnih priloga od anonimnih izvora, - ako politička stranka, lista nezavisnih kandidata i kandidat ne prijavi uplatu priloga iz nedopuštenih izvora i ne doznači uplaćena sredstva u državni budžet</i>	200 – 2.000 KM do trostrukog iznosa primljenih sredstava
	- ako fizičko lice počini neki od navedenih prekršaja	<i>u vezi s izbornim aktivnostima kandidata</i>
- kandidat koji je izabran, na svim nivoima vlasti: - ako u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u „Službenom glasniku BiH“, na posebnom obrascu, ne preda potpisanu izjavu o imovinskom stanju, - ako u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran, kao i u slučaju prestanka mandata u roku od 30 dana od dana prestanka mandata, ne podnese izvještaj o imovinskom stanju		300 – 3.000 KM
Crna Gora	Ako politički subjekat (<i>politička stranka, koalicija, grupa birača, kandidat za izbor predsjednika</i>) <i>privatni izvori finansiranja</i>	10.000 – 20.000 eura (19.558 – 39.116 KM)

- 1) privatne izvore iz člana 6 ne prikuplja preko odgovarajućeg žiro računa,
- 2) prikupi sredstva iz privatnih izvora za redovan rad u tekućoj kalendarskoj godini u iznosu većem od 100% sredstava koja mu pripadaju iz budžetskih sredstava (*odnosi se na subjekte koji imaju pravo na budžetska sredstva za finansiranje redovnog rada - osvojili najmanje jedan poslanički, odnosno odbornički mandat, i za finansiranje troškova izborne kampanje za izbor poslanika ili odbornika ili za izbor predsjednika*),
- 3) prikupi sredstva iz privatnih izvora u iznosu većem od 10% ukupnih sredstava ukoliko nema pravo na budžetska sredstva,
- 4) odluku o visini članarine za tekuću godinu ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije najkasnije do kraja januara tekuće godine,

izborna kampanja za izbor poslanika i odbornika

- 5) troškovi izborne kampanje za izbor poslanika i odbornika predu dozvoljeni iznos sredstava (*budžetska sredstva u iznosu od 0,25% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), a sredstva iz privatnih izvora ne mogu preći tridesetostruki iznos sredstava koja se iz državnog budžeta u visini od 20% raspodjeljuju u jednakim iznosima političkim subjektima*)
- 6) za finansiranje troškova izborne kampanje za izbor poslanika i odbornika uplati veći iznos od tridesetostrukog iznosa sredstava koja se iz državnog budžeta u visini od 20% raspodjeljuju u jednakim iznosima političkim subjektima,
- 7) u svrhu prikupljanja sredstava za finansiranje troškova izborne kampanje ne otvori poseban žiro račun kod institucije ovlašćene za poslove platnog prometa narednog dana od dana potvrđivanja izborne liste,
 - 7a) u roku od tri dana od dana otvaranja posebnog žiro računa ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije,
 - 8) poseban žiro račun koristi u druge svrhe,
 - 8a) započne izbornu kampanju prije potvrđivanja izborne liste a ne otvori poseban račun,
 - 9) sva sredstva namijenjena za finansiranje izborne kampanje ne uplati na poseban žiro račun i sva plaćanja troškova izborne kampanje ne vrši s tog računa,
 - 9a) poseban žiro račun ne zatvori u roku od 90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora,
 - 9b) u roku od tri dana od dana zatvaranja posebnog žiro računa ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije,

izborna kampanja za izbor predsjednika

- 10) kandidat za izbor predsjednika prikupi sredstva iz privatnih izvora za finansiranje troškova izborne kampanje za predsjednika u iznosu većem od ukupnog iznosa sredstava iz člana 20 stav 1 (*iznos od 0,07% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet)*),
- 11) u svrhu prikupljanja sredstava za finansiranje troškova izborne kampanje ne otvori poseban žiro račun kod institucije ovlašćene za poslove platnog prometa narednog dana od dana potvrđivanja kandidature, odnosno utvrđivanja liste kandidata,
 - 11a) u roku od tri dana od dana otvaranja posebnog žiro računa ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije,
 - 11b) poseban žiro račun ne zatvori u roku od 90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora,
 - 11c) u roku od tri dana od dana zatvaranja posebnog žiro računa ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije,
- 12) poseban žiro račun koristi u druge svrhe,
- 13) sva sredstva namijenjena za finansiranje izborne kampanje ne uplati na poseban žiro račun i sva plaćanja troškova izborne kampanje ne vrši sa tog računa,
- 14) troškovi izborne kampanje predu iznos sredstava iz čl. 20 i 21 (*budžetska sredstva za finansiranje dijela troškova izborne kampanje kandidata za izbor predsjednika obezbjeđuju se u iznosu od 0,07% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), visina sredstava iz privatnih izvora koja kandidat prikupi ne može preći ukupni iznos navedenih sredstava iz državnog budžeta, ukupna vrijednost uplate i priloga fizičkog lica ili preduzetnika ne može preći iznos od 2.000 eura, a ukupna vrijednost uplate i priloga pravnog lica ili privrednog društva ne može preći iznos od 10.000 eura*),

zabrane finansiranja

- 15) *politički subjekat* primi materijalnu i finansijsku pomoć i nenovčane priloge od: drugih država, privrednih društava i pravnih lica van teritorije Crne Gore, fizičkih lica i preduzetnika koja nemaju biračko pravo u Crnoj Gori, anonimnih darodavaca, javnih ustanova, pravnih lica i privrednih društava s učešćem državnog kapitala, sindikata, vjerskih zajednica i organizacija, nevladinih organizacija, kazina, kladionica ili drugih priređivača igara na sreću,
- 16) se zadužuje kod fizičkih lica,

17) vrši pritisak na pravna lica, privredna društva i fizička lica prilikom prikupljanja priloga ili bilo koje druge aktivnosti vezane za izbornu kampanju ili finansiranje političkih subjekata,

u vezi s redovnim finansijskim poslovanjem političkih subjekata (stranka, koalicija, grupa birača, kandidat za predsjednika)

18) ne vodi računovodstvenu evidenciju o prihodima, imovini i rashodima po porijeklu, visini i strukturi prihoda, imovine i rashoda,

19) ne podnese završni račun i godišnji konsolidovani finansijski izvještaj organu uprave nadležnom za vođenje jedinstvenog registra poreskih obveznika, Državnoj revizorskoj instituciji i Agenciji za sprječavanje korupcije, najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu,

20) ne dostavi, kao prateća dokumenta, Državnoj revizorskoj instituciji i Agenciji finansijske izvještaje i izvještaje o imovini svih pravnih lica i privrednih društava koje je osnovao ili u kojima ima vlasnički udio,

21) svojim aktima ne uredi način vršenja unutrašnje kontrole finansijskog poslovanja,

22) ne odredi lice odgovorno za finansijsko poslovanje, ne propiše način ostvarivanja uvida člana subjekta u prihode i rashode subjekta i ne donese finansijski plan i program rada do kraja tekuće za narednu godinu,

nepodnošenje izvještaja o utrošenim sredstvima za izbornu kampanju (politička stranka, koalicija, grupa birača, kandidat za predsjednika)

23) u roku od 30 dana od dana održavanja izbora ne podnese Agenciji izvještaj o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava iz javnih i privatnih izvora za izbornu kampanju, sa pratećom dokumentacijom,

24) navedeni izvještaj ne dostavi u štampanoj i elektronskoj formi na obrascu koji utvrdi Agencija,

25) uz izvještaje o finansiranju izborne kampanje ne dostavi izvode iz banke koji prikazuju sve prihode i rashode s tih računa u periodu od njihovog otvaranja do dana podnošenja izvještaja s dokumentacijom,

26) petnaestodnevno u toku izborne kampanje ne dostavlja Agenciji izvještaj o priložima pravnih i fizičkih lica,

27) pet dana prije dana održavanja izbora ne dostavi Agenciji privremeni izvještaj o troškovima izborne kampanje

500 – 2.000 eura
(978 – 3.911 KM)

Za isti prekršaj kazniće se i *odgovorno lice* u političkom subjektu novčanom kaznom

Ako politički subjekat:

izborna kampanja za izbor poslanika i odbornika

1) ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije i ne objavi iznos cijene i iznos eventualno ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje,

2) višak sredstava za finansiranje izborne kampanje prikupljenih iz privatnih izvora ne prebaci na stalni žiro račun političkog subjekta ili političkih subjekata u skladu s međusobnim sporazumom,

3) ne izvrši povraćaj sredstava u budžet Crne Gore, odnosno budžet lokalne samouprave ukoliko ukupan iznos sredstava na stalnom žiro računu pređe iznos iz člana 12 st. 1 i 2 (visina sredstava iz privatnih izvora koje politički subjekat prikuplja za redovan rad u tekućoj kalendarskoj godini može iznositi do 100% sredstava koja mu pripadaju iz budžetskih sredstava, a politički subjekat koji nema pravo na budžetska sredstva može prikupljati sredstva iz privatnih izvora u visini do 10% ukupnih sredstava)

4) ne odredi lice odgovorno za namjensko trošenje sredstava i za podnošenje izvještaja,

5) potpis odgovornog lica ne deponuje kod institucije ovlašćene za poslove platnog prometa,

6) u roku od tri dana od dana određivanja odgovornog lica ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije i Državnu revizorsku instituciju, kao i o svakoj promjeni koja se odnosi na status tog lica,

7) vrši distribuciju propagandnog materijala političkog subjekta u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama, državnim fondovima i privrednim društvima čiji je osnivač i/ili većinski ili djelimični vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave

500 – 2.000 eura
(978 – 3.911 KM)

Za isti prekršaj kazniće se i *odgovorno lice* u političkom subjektu novčanom kaznom

Ako kandidat za izbor Predsjednika Crne Gore:

izborna kampanja za predsjednika

- 1) ne izvrši povraćaj sredstava u budžet Crne Gore ukoliko sredstva za finansiranje izborne kampanje prikupljena iz privatnih izvora pređu iznos iz člana 21 stav 2 (visina sredstava iz privatnih izvora koja kandidat prikupi za finansiranje izborne kampanje ne može preći ukupni iznos budžetskih sredstava za finansiranje dijela troškova izborne kampanje kandidata za izbor Predsjednika Crne Gore, a koja se obezbjeđuju u iznosu od 0,07% planiranih ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za sredstva kapitalnog budžeta i budžeta državnih fondova (tekući budžet), za godinu za koju se budžet donosi),
- 2) ne odredi lice odgovorno za namjensko trošenje sredstava i podnošenje izvještaja,
- 3) potpis odgovornog lica ne deponuje kod institucije ovlaštene za poslove platnog prometa,
- 4) ne obavijesti Agenciju za sprječavanje korupcije u roku od tri dana od dana određivanja odgovornog lica, kao i o svakoj promjeni koja se odnosi na status tog lica,
- 5) ne sačini izvještaj o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava iz javnih i privatnih izvora za izbornu kampanju i ne podnese ga Agenciji za sprječavanje korupcije, s pratećom dokumentacijom, u roku od 30 dana od dana održavanja izbora,
- 6) ne dostavi uz izvještaj izvode iz banke koji prikazuju sve prihode i rashode s tih računa, u periodu od njihovog otvaranja do dana podnošenja izvještaja s dokumentacijom,
- 7) ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaj o prihodima i imovini, za sebe, bračnog ili vanbračnog supružnika i djecu ukoliko žive u zajedničkom domaćinstvu, u roku od 15 dana od dana podnošenja kandidature

1.000 – 2.000
eura 1.955,88 –
3.911 KM)

Ako pravno lice:

finansiranje redovnog rada političkih stranaka i drugih političkih subjekata od strane pravnih lica

- 1) ne donese odluku o prilogu političkom subjektu (uplati, besplatnom ili povoljnijem pružanju usluge ili prodaji proizvoda političkom subjektu) i ne dostavi je primaocu priloga – političkom subjektu,
- 2) za finansiranje političkog subjekta uplati više od 10.000 eura na godišnjem nivou,

5.000 – 20.000
eura (9.779 –
39.116 KM)

usluge medijskog oglašavanja

- 3) pruža usluge medijskog oglašavanja izborne kampanje, a ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije cjenovnik izbornog oglašavanja,

finansiranje, od strane pravnih lica, izborne kampanje kandidata za izbor predsjednika

- 4) za finansiranje izborne kampanje izvrši uplatu ili prilog u vrijednosti većoj od 10.000 eura,

zabrane

- 5) u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora vodi medijsku i javnu kampanju u ime ili za potrebe političkih subjekata,
- 6) postupi suprotno članu 24 stav 5 (pravna lica, privredna društva i preduzetnici i s njima povezana pravna i fizička lica, koji su, na osnovu ugovora s nadležnim organima, u skladu sa zakonom, vršili poslove od javnog interesa ili su zaključili ugovor u postupku javnih nabavki, u periodu od dvije godine koji prethodi zaključivanju ugovora, za vrijeme trajanja tog poslovnog odnosa, kao i dvije godine nakon prestanka tog poslovnog odnosa, ne mogu davati priloge političkim subjektima),
- 7) da prilog političkom subjektu, a u odnosu na to pravno lice, koje je dalo prilog, poreski organ je pokrenuo postupak prinudne naplate donošenjem zaključka o prinudnoj naplati poreske obaveze (fizičko i pravno lice u odnosu na koje je poreski organ pokrenuo postupak prinudne naplate donošenjem zaključka o prinudnoj naplati poreske obaveze ne može davati priloge političkim subjektima),
- 8) da prilog političkom subjektu, a u trajanju od tri mjeseca nije izmirilo dospjele obaveze prema zaposlenima,
- 9) vrši pritisak na pravna lica, privredna društva i fizička lica prilikom prikupljanja priloga ili bilo koje druge aktivnosti vezane za izbornu kampanju ili finansiranje političkih subjekata,
- 10) u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec dana nakon održavanja izbora vrši otpis dugova građanima, uključujući račune za utrošenu električnu energiju, vodu, kao i račune za sve vrste javnih usluga,
- 11) ne objavljuje sedmodnevno na internet stranici sve izdate putne naloge za upravljanje službenim vozilima, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora,
- 12) ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije, na sedmodnevnom nivou, putne naloge za upravljanje službenim vozilima,

13) u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora zaposli lice na određeno vrijeme, odnosno zaključi ugovor za obavljanje privremenih i povremenih poslova suprotno članu 33 stav 1 (zaposliti lica na određeno vrijeme dozvoljeno je izuzetno, radi obezbjeđivanja neometanog i redovnog odvijanja i funkcionisanja procesa rada organa, na osnovu odluke nadležnog organa, samo ako je to predviđeno aktom o sistematizaciji radnih mjesta),
14) sve odluke o zapošljavanju koje su donijete u skladu sa zakonima kojima se uređuju radni odnosi, prava i obaveze državnih službenika i namještenika i obligacioni odnosi, s kompletnom pratećom dokumentacijom, ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije u roku od tri dana od dana donošenja odluke,

nadzor

15) u roku i na način koji odredi Agencija za sprječavanje korupcije ne dostavi tražene podatke i obavještenja, odnosno ne stavi na uvid traženu dokumentaciju u skladu sa zakonom,

500 – 2.000 eura
(978 – 3.911 KM)

Za isti prekršaj kazniće se i *odgovorno lice* u pravnom licu novčanom kaznom

Ako *odgovorno lice* Agencije za sprječavanje korupcije:

500 - 2.000 eura
(978 – 3.911 KM)

- 1) najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema odluke o visini članarine političkog subjekta za tekuću godinu istu ne objavi na svojoj internet stranici,
- 1a) cjenovnik izbornog oglašavanja, u roku od sedam dana od dana prijema od pružalaca usluga oglašavanja, ne objavi na svojoj internet stranici,
- 2) dostavljena akta organa o zapošljavanju lica, u roku od sedam dana od dana dostavljanja, ne objavi na svojoj internet stranici,
- 3) u roku od sedam dana od dana prijema ne objavi na svojoj internet stranici dokumenta političkih subjekata (*završni račun, godišnji finansijski izvještaj, finansijski izvještaj/e i izvještaj/e o imovini pravnih lica i privrednih društava koja je osnovao politički subjekat*),
- 4) ne objavi na svojoj internet stranici izvještaje političkih subjekata o utrošenim sredstvima za *izbornu kampanju*, u roku od sedam dana od dana prijema,
- 5) ne objavi na svojoj internet stranici izvještaje kandidata za predsjednika o prihodima i imovini, najkasnije u roku od sedam dana od dana prijema,
- 6) ne objavi na svojoj internet stranici u roku od sedam dana od dana prijema izvještaj političkog subjekta, u *toku izborne kampanje*, o priložima pravnih i fizičkih lica,
- 7) ne objavi na svojoj internet stranici, u roku od 24 časa od časa prijema, privremeni izvještaj političkog subjekta o troškovima *izborne kampanje*, koji dostavlja pet dana prije dana održavanja izbora

Ako *odgovorno lice* u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave, organu lokalne uprave, javnom preduzeću, javnoj ustanovi, državnom fondu i privrednom društvu čiji je osnivač i/ili većinski ili djelimični vlasnik država ili jedinica lokalne samouprave:

200 – 2.000 eura
(391 – 3.911 KM)

finansiranje redovnog rada političkih subjekata u skupštini iz državnog budžeta

- 1) ne obezbijedi budžetska sredstva za finansiranje *redovnog rada* političkih subjekata u *Skupštini*,
- 2), 3) ne obezbijedi sredstva za finansiranje redovnog rada političkih subjekata u skupštini opštine,
- 4) ne prenese budžetska sredstva za finansiranje *redovnog rada* političkih subjekata u *Skupštini*/skupštini opštine političkim subjektima mjesečno do petog u mjesecu za prethodni mjesec,
- 5) ne obustavi uplatu budžetskih sredstava za finansiranje *redovnog rada* političkih subjekata u *Skupštini*/skupštini opštine političkom subjektu, ako politički subjekat u predviđenom roku do 31. marta ne podnese godišnji konsolidovani finansijski izvještaj za prethodnu godinu,
- 6) ne donese odluku, najkasnije do 31. januara tekuće godine, o visini budžetskih sredstava koja političkom subjektu pripadaju za *redovan rad* u *Skupštini*/skupštini opštine u tekućoj kalendarskoj godini, i ne objavi je na svojoj internet stranici u roku od sedam dana od dana donošenja odluke,

finansiranje izborne kampanje za izbor poslanika i odbornika iz državnog budžeta

- 7) ne obezbijedi budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje* za izbor poslanika i odbornika,
- 8) budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje* za izbor poslanika i odbornika u visini od 20% ne raspodijeli u jednakim iznosima političkim subjektima, u roku od osam dana od isteka roka za dostavljanje izbornih lista,
- 9) budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje* za izbor poslanika i odbornika u visini od 80% ne raspodijeli političkim subjektima srazmjerno broju osvojenih mandata,

- 10) budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje* za izbor poslanika i odbornika ne raspodijeli u roku od deset dana od dana kad politički subjekti dostave Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaje o sredstvima *prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju* s prapatnom dokumentacijom,
- 11) budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje* za izbor poslanika i odbornika ne prenese političkim subjektima, nakon dobijanja obavještenja od nadležne izborne komisije o broju osvojenih mandata i obavještenja Agencije za sprječavanje korupcije o dostavljenim izvještajima političkih subjekata o sredstvima prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju za izbor poslanika i odbornika,
- 12) akt o prenosu prethodno navedenih budžetskih sredstava s odgovarajućom dokumentacijom ne objavi na internet stranici, u roku od sedam dana od dana njegovog donošenja,
- 13) ne obezbijedi budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje kandidata za izbor predsjednika Crne Gore*,
- 14) budžetska sredstva za finansiranje troškova *izborne kampanje kandidata za izbor predsjednika* ne raspodijeli nakon objavljivanja konačnih rezultata izbora i u roku od sedam dana od dana dostavljanja Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaja o sredstvima prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju s prapatnom dokumentacijom,

zabrane i ograničenja

- 15) vrši plaćeno reklamiranje u Crnoj Gori koje na bilo koji način može favorizovati političke subjekte ili njihove predstavnike u toku izborne kampanje,
- 16) je mjesečna potrošnja u državnim i lokalnim budžetskim potrošačkim jedinicama veća od prosječne mjesečne potrošnje u prethodnih šest mjeseci od dana raspisivanja do dana održavanja izbora osim u slučajevima vanrednog stanja u skladu sa zakonom,
- 17) se izbori održavaju u prvoj polovini godine, a mjesečna potrošnja u budžetskim potrošačkim jedinicama bude veća od iznosa određenog mjesečnim planom potrošnje koji utvrdi Ministarstvo finansija ili organ lokalne uprave na početku fiskalne godine,
- 18) od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec dana nakon održavanja izbora, sedmodnevno na svojoj internet stranici ne objavljuje analitičke kartice sa svih računa koje ima u svom posjedu,
- 18a) od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec dana nakon održavanja izbora, analitičke kartice sa svih računa koje ima u svom posjedu sedmodnevno ne dostavlja Privremenom odboru Skupštine, nadležnom za praćenje primjene zakona i drugih propisa od značaja za izgrađivanje povjerenja u izborni proces,
- 19) podatke o iznosu i broju korisnika svih oblika socijalne pomoći u toku izborne kampanje, i podatke o vrstama i primaocima socijalne pomoći, ne objavi na svojoj internet stranici i ne dostavi na petnaestodnevnom nivou Privremenom odboru Skupštine i Agenciji za sprječavanje korupcije,
- 20) izvode iz državnog trezora i analitičku karticu o potrošnji sredstava iz budžetske rezerve u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora ne objavi na svojoj internet stranici i ne dostavi na petnaestodnevnom nivou Privremenom odboru Skupštine i Agenciji za sprječavanje korupcije,
- 21) koriste službeni automobil u periodu izborne kampanje, osim u slučajevima službene potrebe,
- 22) ne objavljuje sedmodnevno na internet stranici sve izdate putne naloge za upravljanje službenim vozilima, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora,
- 23) ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije, na sedmodnevnom nivou, putne naloge za upravljanje službenim vozilima, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora,
- 24) u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora zaposli lice na određeno vrijeme, odnosno zaključi ugovor za obavljanje privremenih i povremenih poslova suprotno članu 33 stav 1 (*zaposliti lica na određeno vrijeme dozvoljeno je izuzetno, radi obezbjeđivanja neometanog i redovnog odvijanja i funkcionisanja procesa rada organa, na osnovu odluke nadležnog organa, samo ako je to predviđeno aktom o sistematizaciji radnih mjesta*).
- 25) sve odluke o zapošljavanju koje su donijete u skladu sa zakonima kojima se uređuju radni odnosi, prava i obaveze državnih službenika i namještenika i obligacioni odnosi, s kompletnom pratećom dokumentacijom, ne dostavi Agenciji za sprječavanje korupcije u roku od tri dana od dana donošenja odluke,

nadzor

26) u roku i na način koji odredi Agencija za sprječavanje korupcije ne dostavi tražene podatke i obavještenja, odnosno ne stavi na uvid traženu dokumentaciju u skladu sa zakonom,

Ako fizičko lice:

- 1) na mjesečnom nivou uplati članarinu političkom subjektu koja pređe iznos od 10% prosječne mjesečne neto zarade u Crnoj Gori za prethodnu godinu,
- 2) za finansiranje političkog subjekta uplati više od 2.000 eura na godišnjem nivou,
- 3) za finansiranje izborne kampanje izvrši uplatu ili prilog u vrijednosti većoj od 2.000 eura,

500 – 2.000 eura
(978 – 3.911 KM)

zabrane

- 4) je pravosnažno osuđeno za krivično djelo s elementima korupcije i organizovanog kriminala a finansira političkog subjekta,
 5) u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora vodi medijsku i javnu kampanju u ime ili za potrebe političkih subjekata,
 6) da prilog političkom subjektu *fizičko lice* u odnosu na koje je poreski organ pokrenuo postupak prinudne naplate donošenjem zaključka o prinudnoj naplati poreske obaveze,
 7) vrši pritisak na pravna lica, privredna društva i fizička lica prilikom prikupljanja priloga ili bilo koje druge aktivnosti vezane za izbornu kampanju ili finansiranje političkih subjekata,
 8) koristi službeni automobil u periodu izborne kampanje, osim u slučajevima službene potrebe,
 9) je u toku radnog vremena angažovano na aktivnostima izborne kampanje,

nadzor

10) u roku i na način koji odredi Agencija za sprječavanje korupcije ne dostavi tražene podatke i obavještenja, odnosno ne stavi na uvid traženu dokumentaciju u skladu sa zakonom

Za prekršaj, ako za finansiranje političkog subjekta uplati više od 2.000 eura na godišnjem nivou, kazniće se i *preduzetnik* novčanom kaznom

200 – 4.000 eura
(391 – 7.823 KM)

Hrvatska

finansiranje redovnog rada političkih stranaka i drugih političkih subjekata

1. politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji finansijska sredstva koriste suprotno odredbi člana 4. stav 4. (*finansijska sredstva mogu koristiti isključivo za ostvarenje ciljeva utvrđenih programom rada i finansijskim planom*)
2. nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji u slučaju zatvaranja posebnog računa za vrijeme mirovanja mandata ne rasporede preostala sredstva na posebnom računu na propisani način,
3. nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji u slučaju nezatvaranja posebnog računa za vrijeme mirovanja koriste sredstva s tog računa za vrijeme mirovanja mandata,
4. nezavisni zastupnici i nezavisni vijećnici koji nakon isteka mandata, ako nisu ponovno izabrani, te kojima mandat prestane prije isteka vremena na koje su izabrani, ne vrate u propisanom roku neutrošena finansijska sredstva, novčani iznos knjigovodstvene vrijednosti imovine ili imovinu,
5. politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji vrijednost donacije za koju nije zaključen ugovor, a koja prelazi iznos od 5.000 kuna, ne prijave i ne uplate u državni budžet,
6. politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji vrijednosti donacija za finansiranje redovnih godišnjih političkih aktivnosti koje prelaze dozvoljenu visinu iznosa ne prijave i ne uplate u državni budžet,
7. politička stranka koja ne vodi evidenciju o prijemu članarina odnosno članskih doprinosa i donacija za finansiranje redovne godišnje političke aktivnosti i ne izdaje potvrde o njihovom prijemu te nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji ne vode evidenciju o prijemu donacija i ne izdaju potvrde o njihovom prijemu,
8. politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji u propisanom roku i sadržaju i na propisani način ne dostave Državnoj izbornoj komisiji izvještaj o donacijama koje su primili u prvih šest mjeseci tekuće godine odnosno obavijest da u navedenom periodu nisu primili donacije,

finansiranje izborne kampanje

9. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji vrijednost donacije za koju nije zaključen ugovor, a koja prelazi dozvoljeni iznos ne prijave i ne uplate u državni budžet,
10. političke stranke, osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati koji donacije primljene nakon završetka izborne kampanje u propisanom roku ne vrate donatorima odnosno ne uplate u državni budžet,
11. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ne vode evidenciju o prijemu donacija za finansiranje izborne kampanje i ne izdaju potvrde o njihovom prijemu te osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ne vode evidenciju o uplaćenim vlastitim sredstvima za finansiranje izborne kampanje,
12. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji vrijednosti donacija fizičkih i pravnih lica za finansiranje troškova izborne kampanje koje prelaze dozvoljenu visinu iznosa ne prijave i ne uplate u državni budžet,
13. politička stranka koja ne otvori poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje,
14. osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ne otvore poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje,

za političku stranku:

10.000,00 -
100.000,00 kuna
(2.625,92 –
26.259,20 KM)

za nezavisnog zastupnika, nezavisnog vijećnika, osobu ovlaštenu za zastupanje nezavisne liste odnosno nosioca liste grupe birača, kandidata:

2000,00 -
20.000,00 kuna
(525,18 –
5.251,84 KM)

15. politička stranka koja poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje ne otvori u propisanom roku,
16. osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji poseban račun za finansiranje troškova izborne kampanje ne otvori u propisanom roku,
17. osobe koje su otvorile poseban račun za finansiranje izborne kampanje, a nisu podnijele kandidaturu ili je nisu podnijele pravovremeno ili su odustale od podnesene kandidature ili je lista kandidata odnosno kandidatura nedopuštena, koje neutrošena sredstva preostala na posebnom računu ne rasporede na propisani način,
18. osobe koje su otvorile poseban račun za finansiranje izborne kampanje, a nisu podnijele kandidaturu ili je nisu podnijele pravovremeno ili su odustale od podnesene kandidature ili je lista kandidata odnosno kandidatura nedopuštena, koje u propisanom roku ne zatvore poseban račun za finansiranje izborne kampanje,
19. osobe koje su otvorile poseban račun za finansiranje izborne kampanje, a nisu podnijele kandidaturu ili je nisu podnijele pravovremeno ili su odustale od podnesene kandidature ili je lista kandidata odnosno kandidatura nedopuštena, koje ne dostave Državnoj izbornoj komisiji na propisani način i u propisanom roku finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje,
20. političke stranke koje neutrošena sredstva preostala na posebnom računu za finansiranje izborne kampanje ne rasporede u skladu s članom 34,
21. osobe ovlaštene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati koji neutrošena sredstva preostala na posebnom računu za finansiranje izborne kampanje ne rasporede u skladu s članom 35. stav 1,
22. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji sredstva izborne kampanje koriste u nedopuštene svrhe odnosno suprotno članu 37. stav 1. te koji koriste sredstva državnog budžeta ili budžeta jedinica samouprave, prostorije, službena vozila i opremu državnih tijela ili tijela jedinica samouprave suprotno zabrani iz člana 37. stavovi 3. i 4,
23. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji prekorače ukupno dopušteni iznos troškova izborne kampanje,
24. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ukupan iznos vrijednosti primljenih donacija koji prelazi iznos dopuštenih troškova izborne kampanje ne vrate uplatiocima,
25. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji u propisanom roku i sadržaju i na propisani način ne dostave Državnoj izbornoj komisiji izvještaj o donacijama i troškovima izborne kampanje,
26. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ne dostave Državnoj izbornoj komisiji izvještaj o iznosu cijene i iznosu ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje,

zabrane

27. politička stranka, nezavisni zastupnik, nezavisni vijećnik, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosioci liste grupe birača i kandidat koji ne prijave uplatu donacija iz nedopuštenih izvora i ne doznače uplaćena sredstva u državni budžet,
28. politička stranka, nezavisni zastupnik, nezavisni vijećnik, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji vrše politički ili drugi pritisak na fizičke i pravne osobe pri prikupljanju donacija za finansiranje svog djelovanja,

nadzor i revizija

29. politička stranka koja ne donese godišnji program rada i finansijski plan,
30. nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji ne donesu godišnji program rada i finansijski plan te koji ne donesu program rada za mandatni period,
31. politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik koji ne dostave Državnom uredu za reviziju i Državnoj izbornoj komisiji godišnji finansijski izvještaj s propisanim priložima, u propisanom roku i na propisani način,
32. politička stranka, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača i kandidat koji ne dostave Državnoj izbornoj komisiji finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje s propisanim sastavnim dijelovima, u propisanom roku i na propisani način,

– fizičko i pravno lice koje ne izda potvrdu za donacije u obliku proizvoda ili usluga odnosno ako vrijednost darovanog proizvoda ili usluga, naznačena na potvrdi, ne odgovara njihovoj tržišnoj vrijednosti

za pravno lice:
10.000,00 do
50.000,00 kuna

	(2.625,92 – 13.129,60 KM) za fizičko lice: 2000,00 - 20.000,00 kuna (525,18 – 5.251,84 KM)
– jedinica samouprave koja u budžetu ne osigura sredstva za redovno godišnje finansiranje političkih stranaka i nezavisnih vijećnika	30.000,00 - 100.000,00 kuna (4.026 – 13.420 eura)
– jedinica samouprave koja sredstva za redovno godišnje finansiranje političkih stranaka i nezavisnih vijećnika ne doznačuje redovno, te koja naknadu troškova izborne kampanje ne isplati u propisanom roku, – jedinica samouprave koja u propisanom roku i na propisani način ne dostavi obavijest uredu državne uprave u županiji o svakoj promjeni podataka iz evidencije o zastupljenosti političkih stranaka i nezavisnih vijećnika u predstavničkom tijelu jedinice samouprave, - za isti prekršaj kažnjava se i osoba ovlaštena za zastupanje i predstavljanje jedinice samouprave novčanom kaznom	za jedinicu samouprave: 10.000,00 - 50.000,00 kuna (2.625,92 – 13.129,60 KM), za osobu ovlaštenu za zastupanje: 2000,00 - 10.000,00 kuna (525,18 – 2.625,92 KM)
osoba ovlaštena za zastupanje i predstavljanje jedinice samouprave odnosno odgovorna osoba u Hrvatskom saboru - koja odobri isplatu naknade troškova izborne kampanje iz državnog budžeta odnosno iz budžeta jedinice samouprave, suprotno zabrani iz člana 63. stav 10. - koja odobri isplatu sredstava za redovno godišnje finansiranje iz državnog budžeta odnosno iz budžeta jedinice samouprave, suprotno zabrani iz člana 64. stav 7.	2000,00 - 20.000,00 kuna (525,18 – 5.251,84 KM)
Imovina koju politička stranka, nezavisni zastupnik, nezavisni vijećnik, osoba ovlaštena za zastupanje nezavisne liste odnosno nosilac liste grupe birača ili kandidat stekne počinjenjem prekršaja iz Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, izborne kampanje i referendumu <u>oduzima se</u> u skladu s odredbama općeg propisa kojim se uređuju prekršaji.	
<i>Administrativne kazne</i>	
<i>u vezi s redovnim godišnjim finansiranjem</i>	
<u>Privremeno se obustavlja isplata</u> sredstava <u>za redovno godišnje finansiranje</u> iz državnog budžeta odnosno iz budžeta jedinice samouprave političkoj stranci, nezavisnom zastupniku i nezavisnom vijećniku koji ne dostave Državnom uredu za reviziju i Državnoj izbornoj komisiji <u>godišnji finansijski izvještaj</u> s propisanim priložima, na način i u roku u skladu s članom 52.	
Odluku o privremenoj obustavi isplate sredstava iz državnog budžeta ili budžeta jedinice samouprave donosi Državna izborna komisija. Privremena obustava traje do urednog izvršenja obaveze, a najduže do kraja budžetske godine u kojoj su politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik dužni dostaviti Državnom uredu za reviziju i Državnoj izbornoj komisiji godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu. Ako je obaveza uredno izvršena najkasnije do kraja budžetske godine, danom izvršenja obaveze prestaje privremena obustava isplate te se sredstva za redovno godišnje finansiranje isplaćuju političkoj stranci, nezavisnom zastupniku i nezavisnom vijećniku bez umanjjenja.	

Ako obaveza nije uredno izvršena do kraja budžetske godine, politička stranka, nezavisni zastupnik i nezavisni vijećnik gube pravo na isplatu dijela sredstava za redovno godišnje finansiranje za tu budžetsku godinu, i to u iznosu koji im pripada od dana isteka roka za dostavu godišnjeg finansijskog izvještaja do završetka budžetske godine (preostali iznos sredstava).

Odluku o gubitku prava na isplatu preostalog iznosa sredstava za redovno godišnje finansiranje iz državnog budžeta ili budžeta jedinice samouprave donosi Državna izborna komisija. Odluka se dostavlja elektronski političkoj stranci, nezavisnom zastupniku i nezavisnom vijećniku, ministarstvu nadležnom za finansije i jedinici lokalne samouprave te se takva dostava smatra urednom. Protiv odluke nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Odluke se objavljuju na internetskoj stranici Državne izborne komisije.

Zabranjena je isplata sredstava iz budžeta suprotno odlukama Državne izborne komisije o obustavi isplate ili gubitku prava na isplatu.

Administrativne kazne

u vezi s finansiranjem izborne kampanje

Političkoj stranci, osobi ovlaštenoj za zastupanje nezavisne liste odnosno nosiocu liste grupe birača i kandidatu izreći će se administrativna sankcija potpunog gubitka naknade troškova izborne kampanje kada sredstva izborne kampanje koriste u nedopuštene svrhe, odnosno suprotno članu 37. stavovi 1. i 2. i kada koriste sredstva državnog ili lokalnog budžeta, prostorije, službena vozila i opremu državnih tijela ili tijela jedinica samouprave suprotno zabrani iz člana 37. stavovi 3. i 4.

Administrativne kazne

Političkoj stranci, osobi ovlaštenoj za zastupanje nezavisne liste odnosno nosiocu liste grupe birača i kandidatu izreći će se administrativna sankcija djelimičnog gubitka naknade troškova izborne kampanje kada:

- prekorače ukupno dopušteni iznos troškova izborne kampanje,
- ne vrate uplatiocima ukupan iznos primljenih donacija koji prelazi dopušteni iznos troškova izborne kampanje.

Sankcija djelimičnog gubitka naknade sastoji se od smanjenja iznosa naknade troškova izborne kampanje za onoliki iznos za koliko je prekoračen dopušteni iznos troškova izborne kampanje. Ako je prekoračeni iznos troškova izborne kampanje veći od iznosa naknade troškova izborne kampanje, izreći će se sankcija potpunog gubitka naknade troškova izborne kampanje.

Administrativne kazne

Političkoj stranci, osobi ovlaštenoj za zastupanje nezavisne liste odnosno nosiocu liste grupe birača i kandidatu izreći će se administrativna sankcija obustave isplate naknade troškova izborne kampanje kada:

- u propisanom roku i sadržaju i na propisani način ne dostave Državnoj izbornoj komisiji izvještaj o donacijama i troškovima izborne kampanje, u skladu s članom 39,
- ne dostave Državnoj izbornoj komisiji finansijski izvještaj o finansiranju izborne kampanje s propisanim sastavnim dijelovima, na propisani način i u propisanom roku, u skladu s članom 58.

Obustava isplate traje do urednog ispunjenja obaveze, a najkasnije do isteka roka za zatvaranje posebnog računa za finansiranje izborne kampanje. Ako obaveza nije uredno ispunjena do roka propisanog za zatvaranje posebnog računa, izreći će se sankcija potpunog gubitka naknade troškova izborne kampanje.

Navedene odluke donosi Državna izborna komisija i objavljuje ih na svojoj internetskoj stranici. Protiv odluke o izricanju administrativne sankcije nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Zabranjena je isplata sredstava za naknadu troškova izborne kampanje suprotno odluci Državne izborne komisije o izricanju administrativne sankcije.

Sjeverna Makedonija	<p style="text-align: center;"><u>finansiranje izborne kampanje</u></p> <p>Ako politička stranka, koalicija ili nezavisni kandidat, u slučaju nepodnošenja ili nepotvrđivanja liste kandidata, <u>ne vrati nepotrošene donacije</u> donatorima u predviđenom roku, srazmjerno doniranom iznosu, izriče joj se novčana kazna u iznosu od 9.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti, a odgovornom licu te stranke, koalicije ili kandidata – novčana kazna u visini od 30% tog iznosa, a ako je lice imalo namjeru da se kandidira, a nije vratilo nepotrošene donacije, izriče mu se novčana kazna u iznosu od 900 do 1.350 eura u dinarskoj protuvrijednosti. Također, ako u izbornoj kampanji potroši više finansijskih sredstava <u>od 110 dinara po registriranom biraču u izornoj jedinici</u>, političkoj stranci, koaliciji ili nezavisnom kandidatu izriče se kazna u iznosu od 9.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti.</p> <p>Ako politička stranka, koalicija ili nezavisni kandidat ne podnese <u>izvještaj o finansiranju izborne kampanje</u> izriče joj se novčana kazna u iznosu od 9.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti, dok se odgovornom licu izriče kazna u visini od 30% tog iznosa.</p> <p>Ako <u>radiostanica ili štampani medij</u>, najkasnije 15 dana od dana završetka izborne kampanje, ne podnese izvještaj o reklamnom prostoru koji je iskoristio svaki učesnik izborne kampanje i sredstvima koja su po toj osnovi plaćena ili se potražuju, izriče mu se novčana kazna u iznosu od 4.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti, a odgovornom uredniku novčana kazna u iznosu od 500 do 1.500 eura u dinarskoj protuvrijednosti.</p> <p><i>Administrativne kazne</i></p> <p style="text-align: center;"><u>dostavljanje izvještaja</u></p> <p>Nezavisno od prekršajne odgovornosti, ako politička stranka ne dostavi godišnji finansijski izvještaj Državnom zavodu za reviziju u propisanom roku do 31. marta, ako nadležnim organima ne dostavi izvještaj o primljenim donacijama do 31. marta i izvještaj o materijalno-finansijskom poslovanju, ako primi donaciju koja prelazi propisani iznos, a razliku u propisanom roku ne vrati donatoru, ili ako primi donaciju čije porijeklo se ne može utvrditi, a ne proslijedi je u propisanom roku u državni budžet, toj političkoj stranci se <u>obustavlja isplata sredstava za redovno godišnje finansiranje iz državnog budžeta</u>, a obustava traje do urednog ispunjavanja navedenih obaveza.</p> <p>Također, isplata sredstava iz državnog budžeta obustavlja se i ako politička stranka ne objavi podatke o primljenim donacijama tokom godine, a obustava traje do urednog ispunjavanja te obaveze.</p> <p>Odluku o obustavi isplate donosi ministar pravde na prijedlog Državnog zavoda za reviziju, a protiv te odluke, koja je konačna, i koja se objavljuje u Službenom glasniku, može se pokrenuti upravni spor. Organ nadležan za postupanje po navedenim prekršajima je osnovni sud prema sjedištu političke stranke.</p> <p>Ako politička stranka napravi neki od navedenih prekršaja više od dva puta tokom jedne godine, <u>ne može dobiti sredstva iz državnog budžeta</u> po Zakonu o finansiranju političkih stranaka, u periodu od jedne godine.</p>	<p>9.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti (17.602 KM)</p> <p><i>za odgovorno lice: 30% navedenog iznosa</i></p> <p><i>za pojedinca: 900 - 1.350 eura u dinarskoj protuvrijednosti (1.760 – 2.640 KM)</i></p> <p>4.000 eura u dinarskoj protuvrijednosti (7.823 KM)</p> <p><i>za odgovornog urednika: 500 - 1.500 eura u dinarskoj protuvrijednosti 977,90 – 2.933,74 KM)</i></p>
Slovenija	<u>finansiranje redovnog rada političkih stranaka</u>	

Politička stranka se kažnjava novčanom kaznom od 4.200 do 21.000 eura ako počini sljedeće prekršaje:

- ako u roku od 30 dana od dana usvajanja finansijskog izvještaja o poslovanju stranke za prethodnu godinu ne proslijedi u humanitarne svrhe iznos godišnjih prihoda od imovine koji prelazi 20% iznosa svih godišnjih prihoda stranke,
- ako primi sredstva, donacije ili drugu imovinsku korist iz nedozvoljenih izvora, a ne proslijedi ih u humanitarne svrhe u roku od 30 dana od dana prijema (nedozvoljeni izvori: državni organi, organi lokalnih zajednica, pravne osobe javnog i privatnog prava, privatni poduzetnici, poduzetnici koji samostalno obavljaju djelatnost; strane pravne i fizičke osobe, strane osobe – privatni poduzetnici, prihodi od imovine stranke iz inostranstva),
- ako primi donacije u gotovini koje prelaze iznos dozvoljen zakonom o postupku oporezivanja (obaveza uplaćivanja na transakcijski račun), a ne proslijedi ih u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj odredi Računski sud u izvještaju o reviziji,
- ako preko pružalaca usluga plaćanja primi donacije u novcu koje nisu uplaćene kreditnim karticama ili direktnim terećenjem na teret računa platioca i ne proslijedi ih u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj odredi Računski sud u izvještaju o reviziji,
- ako tokom jedne godine primi od iste fizičke osobe donacije u ukupnom iznosu koji prelazi deset prosječnih bruto mjesečnih plata, a razliku između dozvoljenog i primljenog iznosa ne proslijedi u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj odredi Računski sud u izvještaju o reviziji,
- ako ne zaključi odgovarajući ugovor u pismenom obliku s fizičkom osobom koja će za nju obaviti uslugu ili prodati joj robu,
- ako kredit ne dobije pod uslovima koji su propisani Zakonom o političkim strankama (samo kod banaka i zajmodavaca, pod jednakim uslovima kao druge pravne osobe, ili od fizičke osobe pod uslovom da je ugovor o pozajmici zaključen u pismenom obliku, a u ugovoru moraju biti navedeni ime, prezime, iznos, kamatna stopa, rok otplate, datum rođenja i adresa fizičke osobe, u svrhu osiguranja zakonitosti finansijskog poslovanja stranke po Zakonu o političkim strankama, iznos pozajmice pojedinačne fizičke osobe ne smije prelaziti iznos deset prosječnih bruto mjesečnih plata godišnje, a navedene pozajmice se ne smatraju finansiranjem stranaka, po Zakonu o političkim strankama),

4.200 – 21.000 eura (8.214 – 41.072 KM)

godišnji izvještaj

- ako u godišnjem izvještaju stranke ne navede podatke o imenu, adresi i ukupnom godišnjem iznosu donacije fizičke osobe ako donacija fizičke osobe u godini za koju se priprema godišnji izvještaj stranke u ukupnom iznosu prelazi visinu prosječne bruto mjesečne plate,
- ako u godišnjem izvještaju stranke ne navede podatke o iznosu, kamatnoj stopi i roku otplate svih pojedinačnih kredita koje je stranci dala banka ili zajmodavac, te podatke o sjedištu, adresi i matičnom broju te banke ili zajmodavca, bez obzira na iznos kredita, a za pozajmice od fizičkih osoba - podatke koji omogućavaju identifikaciju osoba koje su dale pozajmicu: ime, prezime, adresu, iznos, kamatnu stopu i rok za otplatu svake pozajmice pojedinačno,
- ako ne ispuni u roku obavezu da godišnji izvještaj za prethodnu godinu dostavi do 31. marta tekuće godine, a u slučaju promjene statusa ili ukidanja – u roku od dva mjeseca od dana promjene, Agenciji za javnopravne evidencije i usluge,
- ako ne ispuni u roku obavezu da dostavi dopunjeni godišnji izvještaj, u slučaju da je Računski sud zahtijevao dopunu godišnjeg izvještaja i odredio rok za dopunu, koji ne može biti kraći od 15 ni duži od 30 dana, u kojem stranka treba dopunjeni izvještaj ponovo dostaviti Agenciji za javnopravne evidencije i usluge,

nadzor i revizija

- ako ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke i dokumente koje je zahtijevao Računski sud za potrebe obavljanja revizije finansijskog poslovanja stranke ili ako ne omogući Računskom sudu uvid u svoje poslovne knjige i evidencije.

Za navedene prekršaje stranke također se kažnjava i *odgovorna osoba* stranke, novčanom kaznom u iznosu od 450 do 900 eura.

450 - 900 eura
(880 – 1.760 KM)

Administrativne kazne

finansiranje redovnog rada političkih stranaka

Stranci se izriče, u odluci suda, i gubitak prava na sredstva iz državnog budžeta i budžeta lokalnih zajednica u periodu od jedne godine ako sud utvrdi da je stranka odgovorna za:

- prekršaj da nije u roku od 30 dana od dana usvajanja finansijskog izvještaja o poslovanju stranke za prethodnu godinu prosljedila u humanitarne svrhe iznos godišnjih prihoda od imovine koji prelazi 20% iznosa svih godišnjih prihoda stranke, ili

- prekršaj da je primila sredstva, donacije ili drugu imovinsku korist iz nedozvoljenih izvora, a nije ih prosljedila u humanitarne svrhe u roku od 30 dana od dana prijema (nedozvoljeni izvori: državni organi, organi lokalnih zajednica, pravne osobe javnog i privatnog prava, privatni poduzetnici, poduzetnici koji samostalno obavljaju djelatnost; strane pravne i fizičke osobe, strane osobe – privatni poduzetnici, prihodi od imovine stranke iz inostranstva), ili
- prekršaj da je tokom jedne godine primila od iste fizičke osobe donacije u ukupnom iznosu koji prelazi deset prosječnih bruto mjesečnih plata, a razliku između dozvoljenog i primljenog iznosa nije prosljedila u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj je odredio Računski sud u izvještaju o reviziji.

Administrativne kazne

finansiranje redovnog rada političkih stranaka

Stranci se, u odluci suda, na period od šest mjeseci za polovinu smanjuju sredstva na koja ima pravo iz državnog budžeta i budžeta lokalnih zajednica ako sud utvrdi da je stranka odgovorna za:

- prekršaj da je primila donacije u gotovini koje prelaze iznos dozvoljen zakonom o postupku oporezivanja (obaveza uplaćivanja na transakcijski račun), a nije ih prosljedila u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj je odredio Računski sud u izvještaju o reviziji, ili
- prekršaj da je preko pružalaca usluga plaćanja primila donacije u novcu koje nisu uplaćene kreditnim karticama ili direktnim terećenjem na teret računa platioca i nije ih prosljedila u humanitarne svrhe u dodatnom roku od 30 dana koji joj je odredio Računski sud u izvještaju o reviziji, ili
- prekršaj da kredit nije dobila pod uslovima koji su propisani Zakonom o političkim strankama (samo kod banaka i zajmodavaca, pod jednakim uslovima kao druge pravne osobe, ili od fizičke osobe pod uslovom da je ugovor o pozajmici zaključen u pismenom obliku, a u ugovoru moraju biti navedeni ime, prezime, iznos, kamatna stopa, rok otplate, datum rođenja i adresa fizičke osobe, u svrhu osiguranja zakonitosti finansijskog poslovanja stranke po Zakonu o političkim strankama, iznos pozajmice pojedinačne fizičke osobe ne smije prelaziti iznos deset prosječnih bruto mjesečnih plata godišnje, a navedene pozajmice se ne smatraju finansiranjem stranaka, po Zakonu o političkim strankama), ili

godišnji izvještaj

- prekršaj da u godišnjem izvještaju stranke nije navela podatke o imenu, adresi i ukupnom godišnjem iznosu donacije fizičke osobe ako donacija fizičke osobe u godini za koju se priprema godišnji izvještaj stranke u ukupnom iznosu prelazi visinu prosječne bruto mjesečne plate, ili
- prekršaj da u godišnjem izvještaju stranke nije navela podatke o iznosu, kamatnoj stopi i roku otplate svih pojedinačnih kredita koje je stranci dala banka ili zajmodavac, te podatke o sjedištu, adresi i matičnom broju te banke ili zajmodavca, bez obzira na iznos kredita, a za pozajmice od fizičkih osoba - podatke koji omogućavaju identifikaciju osoba koje su dale pozajmicu: ime, prezime, adresu, iznos, kamatnu stopu i rok za otplatu svake pozajmice pojedinačno.

Navedeni privremeni gubitak ili ograničenje prava na finansiranje iz budžeta počinje u sljedećem mjesecu nakon pravomoćnosti odluke o prekršaju.

finansiranje redovnog rada političkih stranaka

Fizička osoba kažnjava se za prekršaj, novčanom kaznom u iznosu od 600 do 1.200 eura:

- ako političkoj stranci da donaciju u gotovini koja prelazi dozvoljeni iznos ili ako prilikom doniranja donacije stranci ne navede svoje ime, prezime, datum rođenja, adresu i iznos donacije,
- ako s političkom strankom ne zaključi ugovor u pismenom obliku o obavljanju usluga ili prodaji robe ili pozajmici ili u ugovoru o pozajmici ne navede svoje ime, prezime, iznos pozajmice, kamatnu stopu, rok otplate, datum rođenja i svoju adresu,
- ako političkoj stranci u jednoj godini donira donaciju u iznosu koji prelazi deset prosječnih bruto mjesečnih plata prema podacima Statističke službe za prethodnu godinu.

600 – 1.200 eura
(1.173,50 – 2.347 KM)

nadzor i revizija

Fizička osoba kažnjava se za prekršaj, novčanom kaznom u iznosu od 600 do 1.200 eura, ako na zahtjev Računskog suda ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke ili dokumente potrebne za obavljanje revizije finansijskog poslovanja stranke ili ne omogući Računskom sudu uvid u svoje poslovne knjige i evidencije.

finansiranje redovnog rada političkih stranaka

Pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 6.000 do 30.000 eura:

- ako političkoj stranci da kredit suprotno Zakonu o političkim strankama (političke stranke mogu dobiti kredite samo kod banaka i zajmodavaca, pod jednakim uslovima kao druge pravne osobe. Politička stranka može dobiti pozajmicu i od fizičke osobe pod uslovom da je ugovor o pozajmici zaključen u pismenom obliku. U ugovoru moraju biti navedeni ime, prezime, iznos, kamatna stopa, rok otplate, datum rođenja i adresa fizičke osobe, u svrhu osiguranja zakonitosti finansijskog poslovanja stranke po Zakonu o

6.000 - 30.000 eura
(11.735 – 58.674,90 KM)

političkim strankama. Iznos pozajmice pojedinačne fizičke osobe ne smije prelaziti iznos deset prosječnih bruto mjesečnih plata godišnje, a navedene pozajmice se ne smatraju finansiranjem stranaka, po Zakonu o političkim strankama),

nadzor i revizija

- ako na zahtjev Računskog suda ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke ili dokumente potrebne za obavljanje revizije finansijskog poslovanja stranke ili ne omogući Računskom sudu uvid u svoje poslovne knjige i evidencije,

zabrane

- ako političkoj stranci donira donaciju.

Za navedene prekršaje pravne osobe, privatnog poduzetnika ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, također se kažnjava i *odgovorna osoba* pravne osobe, privatnog poduzetnika ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 4.000 eura.

1.500 - 4.000 eura
(2.933,74 – 7.823 KM)

nadzor i revizija

Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 4.000 eura kažnjava se i *odgovorna osoba državnog organa* ili organa lokalne zajednice:

- ako taj organ nije dao ili nije dostavio Računskom sudu pojašnjenja, podatke ili dokumente potrebne za obavljanje revizije finansijskog poslovanja stranke ili omogućio Računskom sudu uvid u svoje poslovne knjige i evidencije,

1.500 - 4.000 eura
(2.933,74 – 7.823 KM)

zabrane

- ako je taj organ političkoj stranci donirao donaciju.

u vezi s izbornom kampanjom

Ako *kandidat* za zastupnika u državnom parlamentu, zastupnika u Evropskom parlamentu ili predsjednika republike ili kandidat na lokalnim izborima ili organizator referendumske kampanje ne dostavi pravovremeno (prilikom podnošenja kandidature; najkasnije 25 dana prije dana glasanja) podatke o organizatoru izborne ili referendumske kampanje, kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 350 do 800 eura.

350 - 800 eura
(684,54 – 1.564,66 KM)

finansiranje izborne kampanje političkih stranaka i drugih političkih subjekata

Ako *organizator izborne kampanje* koji je pravna osoba ili privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost:

- ne dostavi u propisanom roku (15 dana nakon zatvaranja transakcijskog računa) izvještaj o finansiranju izborne kampanje,

- ili ako namjerno dostavi lažni izvještaj o finansiranju izborne kampanje,

- ili ako prekasno otvori ili ne otvori poseban transakcijski račun,

- ili ako sva sredstva za izbornu kampanju ne prikupi na taj račun,

- ili ako sve troškove izborne kampanje ne pokrije s tog računa,

- ili ako višak prikupljenih sredstava ne proslijedi u humanitarne svrhe,

kažnjava se novčanom kaznom od 10.000 do 20.000 eura.

10.000 - 20.000 eura
(19.558 – 39.116,60 KM)

Za isti prekršaj kažnjava se i *odgovorna osoba* tog organizatora, novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 3.000 eura.

Ako je organizator izborne kampanje *pojedinac* i ako počini neki od prethodno navedenih prekršaja, kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 400 do 1.500 eura.

1.500 - 3.000 eura
(2.933,74 – 5.867,49 KM)
400 - 1.500 eura
(782 – 2.933,74 KM)

Organizator izborne kampanje koji je pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 6.000 do 20.000 eura:

6.000 – 20.000 eura
(11.735 - 39.116,60 KM)

<p>1. ako od iste osobe dobije donacije koje prelaze iznos od deset prosječnih bruto mjesečnih plata prema podacima Statističkog ureda za prethodnu godinu, a razliku u roku od 30 dana na proslijedi u humanitarne svrhe,</p> <p>2. ako donaciju koja je u novcu, a koja iznosi više od 50 eura ne primi preko pružalaca usluga plaćanja,</p> <p>3. ako su mu donirane donacije iz nedozvoljenih izvora, a on ih u roku od 30 dana od dana prijema ne proslijedi u humanitarne svrhe,</p> <p>4. ako ne zaključi odgovarajući ugovor u pismenom obliku s fizičkom osobom o pružanju usluga ili prodaji robe,</p> <p>5. ako kredit ne dobije samo od banaka ili zajmodavaca,</p> <p>6. ako sredstva sa svog transakcijskog računa prenese na poseban transakcijski račun u iznosu većem dozvoljenog iznosa od deset prosječnih bruto mjesečnih plata za prethodnu godinu ili u iznosu većem od 0,40 eura po pojedinačnom biraču ili u iznosu većem od 0,25 eura po pojedinačnom biraču,</p> <p>7. ako u roku od 30 dana od objave izvještaja o reviziji na internetskim stranicama Računskog suda i državnog parlamenta ili lokalne zajednice ne proslijedi višak prikupljenih sredstava u humanitarne svrhe,</p>	
<u>nadzor i revizija</u>	
<p>8. ako na zahtjev Računskog suda ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke ili dokumente koji su potrebni za obavljanje revizije ili ako ne omogući uvid u svoje poslovne knjige i evidencije,</p> <p>9. ako na zahtjev Računskog suda i u roku koji odredi Računski sud ne dostavi dopunjeni izvještaj o finansiranju izborne kampanje.</p> <p>Za isti prekršaj kažnjava se i <i>odgovorna osoba</i> organizatora, novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 4.000 eura.</p>	<p>1.500 - 4.000 eura (2.933,74 – 7.823 KM)</p>
<p>Ako je organizator izborne kampanje <i>pojedinaac</i> i ako počini neki od prethodno navedenih prekršaja, kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 600 do 1.500 eura.</p>	<p>600 – 1.500 eura (1.173,50 – 2.933,74 KM)</p>
<u>finansiranje izborne kampanje političkih stranaka i drugih političkih subjekata</u>	
<p>Ako je <i>organizator izborne kampanje</i> pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost i ako za finansiranje izborne kampanje za izbor zastupnika u državni parlament, izbor zastupnika u Evropski parlament ili izbor predsjednika republike prekorači dozvoljeni iznos troškova izborne kampanje (za izbor zastupnika u državni parlament 0,40 eura po biraču u izbornoj oblasti ili izbornoj jedinici, za izbor zastupnika u Evropski parlament 0,40 eura po biraču u državi, za izbor predsjednika republike 0,25 eura po biraču u državi), kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 7.000 do 20.000 eura, a <i>odgovorna osoba</i> organizatora, ili organizator <i>pojedinaac</i> – novčanom kaznom u iznosu od 700 do 1.500 eura.</p>	<p>7.000 - 20.000 eura (13.690 – 39.116,60 KM)</p> <p>700 - 1.500 eura (1.369 – 2.933,74 KM)</p>
<p>Ako je organizator izborne kampanje pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost i ako za finansiranje izborne kampanje na lokalnim izborima prekorači dozvoljeni iznos troškova izborne kampanje (za izbore u vijeće 0,40 eura po biraču u lokalnoj zajednici, za izbore za načelnika 0,25 eura po biraču u lokalnoj zajednici), kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 3.500 do 15.000 eura, a odgovorna osoba organizatora, ili organizator pojedinac – novčanom kaznom u iznosu od 700 do 1.500 eura.</p>	<p>3.500 – 15.000 eura (6.845,40 – 29.337,50 KM)</p> <p>700 – 1.500 eura (1.369 – 2.933,74 KM)</p>
<p>Ako je organizator referendumske kampanje pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost i ako za organiziranje referendumske kampanje prekorači dozvoljeni iznos troškova referendumske kampanje (0,25 eura po biraču u državi ili lokalnoj zajednici), kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 3.500 do 15.000 eura, a odgovorna osoba organizatora, ili organizator pojedinac – novčanom kaznom u iznosu od 700 do 1.500 eura.</p>	<p>3.500 – 15.000 eura (6.845,40 – 29.337,50 KM)</p> <p>700 – 1.500 eura (1.369 – 2.933,74 KM)</p>
<u>zabrane</u>	
<p>Ako <i>pravna osoba, privatni poduzetnik ili pojedinac koji samostalno obavlja djelatnost</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - finansira izbornu kampanju, - organizatoru izborne kampanje da pozajmicu - kredit, 	<p>5.000 – 10.000 eura (9.779 – 19.558 KM)</p>

	<p style="text-align: center;"><u>nadzor i revizija</u></p> <p>- na zahtjev Računskog suda ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke ili dokumente koji su potrebni za obavljanje revizije ili ne dozvoli uvid u svoje poslovne knjige i evidencije, kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 5.000 do 10.000 eura. Za isti prekršaj kažnjava se i <i>odgovorna osoba</i> pravne osobe, privatnog poduzetnika ili pojedinca koji samostalno obavlja djelatnost, ili <i>odgovorna osoba</i> državnog organa ili organa lokalne zajednice - novčanom kaznom u iznosu od 1.000 do 3.000 eura.</p> <p style="text-align: center;"><u>finansiranje izborne kampanje političkih stranaka i drugih političkih subjekata</u></p> <p><u>Fizička osoba</u> - ako za jednu izbornu kampanju donira ukupan iznos koji je veći od deset prosječnih bruto mjesečnih plata za prethodnu godinu, - ako za jednu izbornu kampanju donira u gotovini iznos veći od 50 eura, - ako prilikom doniranja donacije u gotovini ne navede organizatoru izborne kampanje svoje ime, prezime, jedinstveni matični broj i adresu, - ako novčanu donaciju ne uplati preko pružalaca usluga plaćanja (banke, štedionice), - ako organizatoru izborne kampanje da pozajmicu - kredit, - ako na zahtjev Računskog suda ne da ili ne dostavi pojašnjenja, podatke ili dokumente koji su potrebni za obavljanje revizije ili ne dozvoli uvid u svoje poslovne knjige i evidencije, kažnjava se za taj prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 600 do 1.000 eura.</p> <p><u>Fizička osoba</u>, ako s organizatorom izborne kampanje ne zaključi odgovarajući ugovor u pismenom obliku o pružanju usluga ili prodaji robe, kažnjava se za taj prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 600 do 1.500 eura.</p> <p><u>Pružalac usluga plaćanja</u>, ako prilikom uplate donacija organizatoru izborne kampanje ne dostavi (organizatoru izborne kampanje) iznos donacije, podatke koji omogućavaju identifikaciju donatora i druge informacije uz platnu transakciju, kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 15.000 eura. Za isti prekršaj kažnjava se i <i>odgovorna osoba</i> pružaoca usluga plaćanja, novčanom kaznom u iznosu od 350 do 1.000 eura.</p>	<p>1.000 – 3.000 eura (1.955,83 – 5.867,49 KM)</p> <p>600 – 1.000 eura (1.173,50 – 1.955,83 KM)</p> <p>600 – 1.500 eura (1.173,50 – 2.933,74 KM)</p> <p>1.500 – 15.000 eura (2.933,74 – 29.337,50 KM)</p> <p>350 – 1.000 eura (684,54 – 1.955,83 KM)</p>
Srbija	<p style="text-align: center;"><u>krivično djelo</u></p> <p>Ko daje, odnosno u ime i za račun političkog subjekta pribavi sredstva za finansiranje političkog subjekta protivno odredbama <i>Zakona o finansiranju političkih aktivnosti</i> u namjeri da prikrije izvor finansiranja ili iznos prikupljenih sredstava političkog subjekta, kazniće se zatvorom <i>od tri mjeseca do tri godine</i>, a sredstva će se oduzeti. Ako su izvršenjem navedenog djela data ili primljena sredstva u iznosu koji prelazi <i>milijon i petsto hiljada dinara (12.725 eura)</i>, učinilac će se kazniti zatvorom <i>od šest mjeseci do pet godina</i>, a sredstva će se oduzeti. Ko izvrši nasilje ili prijeti nasiljem, dovodi u neravnotežan položaj ili uskrati neko pravo ili na zakonu zasnovani interes fizičkom ili pravnom licu zbog činjenice da je dalo priloge političkom subjektu, kazniće se zatvorom <i>od tri mjeseca do tri godine</i>.</p> <p>- politička stranka, ako:</p> <p style="text-align: center;"><u>izvori finansiranja</u></p> <p>1) primi sredstva suprotno članu 8. stav 3. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti (<i>Član političke stranke dužan je da uplatu članarine vrši isključivo sa svog tekućeg računa. Izuzetno od te odredbe, članarina čiji iznos ne prelazi 1.000 dinara (8.48 eura) na godišnjem nivou može se platiti u gotovini ili putem uplatnice.</i>), 2) ne objavi davanje u skladu s članom 10. st. 3. i 4. ovog zakona (<i>Politički subjekat je dužan da davanje čija je vrijednost veća od jedne prosječne mjesečne zarade objavi na svojoj internetskoj stranici u roku od osam dana od dana kada je vrijednost davanja premašila iznos jedne prosječne mjesečne zarade.</i>), 3) postupa suprotno članu 11. ovog zakona (<i>o sticanju i korištenju imovine političke stranke</i>),</p> <p style="text-align: center;"><u>zabrane</u></p>	<p>200.000 - 2.000.000 dinara (3,31 – 33,14 KM)</p>

- 4) postupa protivno zabrani iz člana 12. stav 3. ovog zakona (*zabrana pravnim ili fizičkim licima koja obavljaju poslove od općeg interesa po osnovu ugovora s državnim organima da finansiraju političke subjekte*),
 5) postupa protivno zabrani iz člana 13. ovog zakona (*nedozvoljeno prikupljanje sredstava*),
 6) stiče prihod suprotno članu 14. ovog zakona (*zabrana sticanja prihoda od komercijalne djelatnosti*),
 7) ne uplati sredstva u skladu s članom 15. ovog zakona (*obaveza vraćanja nezakonito stečenih sredstava davaocu ili uplate u državni budžet*),

finansiranje redovnog rada političkih subjekata i troškova izborne kampanje

- 8) otvori više računa suprotno članu 18. ovog zakona,
 9) koristi sredstva suprotno čl. 19. i 23. i članu 24. st. 3. i 4. ovog zakona,
 10) ne otvori poseban račun za finansiranje izbornih kampanja u skladu s članom 24. ovog zakona,

dostavljanje izvještaja

- 11) ne vodi evidenciju u skladu s članom 27. ovog zakona (*knjigovodstvo i evidencije*),
 12) ne dostavi godišnji finansijski izvještaj u skladu s članom 28. stav 1. ovog zakona,
 13) ne objavi finansijski izvještaj na svojoj internetskoj stranici u roku propisanom u članu 28. stav 2. ovog zakona (*u roku od osam dana od dana dostavljanja izvještaja Agenciji za borbu protiv korupcije*),
 14) ne dostavi izvještaj o troškovima izborne kampanje u skladu s članom 29. ovog zakona,
 15) postupi suprotno članu 30. ovog zakona (*obaveza uplate nepotrošenih sredstava u državni budžet odnosno na račun koji koristi za redovan rad*)
 16) ne imenuje ovlašćeno lice (*lice odgovorno za finansijsko poslovanje*), ne prijavi promjenu ovlašćenog lica ili o tome ne obavijesti Agenciju za borbu protiv korupcije, u skladu s članom 31. st. 3. i 4. ovog zakona,

nadzor

- 17) ne omogući Agenciji za borbu protiv korupcije pristup u skladu s članom 32. stav 1. ovog zakona;
 18) ne dostavi Agenciji za borbu protiv korupcije dokumenta, informacije i podatke u skladu s članom 32. st. 2. i 3. ovog zakona;
 19) ne postupi po izrečenoj mjeri upozorenja (član 37. stav 2).

Za navedene prekršaje kazniće se i odgovorno lice u političkoj stranci ili drugom političkom subjektu novčanom kaznom

Sredstva pribavljena izvršenjem navedenih prekršaja oduzimaju se. Prekršajni postupak ne može se pokrenuti ako protekne pet godina od dana kada je prekršaj učinjen.

50.000 - 150.000
 dinara (828,68 –
 2.486 KM)

prekršaji davalaca finansijskih sredstava

- pravno lice, ako:

- 1) da prilog političkom subjektu suprotno čl. 9. i 10. i članu 22. stav 2. ovog zakona;
 2) ne omogući Agenciji za borbu protiv korupcije pristup u skladu s članom 32. stav 1. ovog zakona;
 3) ne dostavi podatke Agenciji za borbu protiv korupcije u skladu s članom 32. stav 4. ovog zakona.

Za isti prekršaj kažnjava se novčanom kaznom i odgovorno lice u pravnom licu, poduzetnik i fizičko lice

Sredstva pribavljena izvršenjem prekršaja oduzimaju se. Prekršajni postupak ne može se pokrenuti ako protekne pet godina od dana kada je prekršaj učinjen.

za pravno lice:
 200.000 -
 2.000.000 dinara
 (3.314,74 –
 33.147,40 KM)
 za odgovorno
 lice: 50.000 -
 150.000 dinara
 (828,68 – 2.486
 KM)

za poduzetnika:

100.000 - 500.000
dinara (1.657,37 –
8.286,85 KM)

za fizičko lice:
50.000 - 150.000
dinara (828,68 –
2.486 KM)

Administrativne kazne

gubitak prava na dobijanje sredstava iz javnih izvora

U slučaju osude za krivično djelo iz člana 38. ili ako politička stranka ili odgovorno lice u političkom subjektu budu kažnjeni za prekršaj propisan u članu 39. politički subjekat gubi pravo na dobijanje sredstava iz javnih izvora namijenjenih finansiranju političkog subjekta, u iznosu koji ne može biti manji od iznosa sredstava pribavljenih izvršenjem krivičnog djela ili prekršaja, a najviše do 100% iznosa sredstava iz javnih izvora namijenjenih za finansiranje redovnog rada političkog subjekta za narednu kalendarsku godinu.

Ako je iznos sredstava pribavljenih izvršenjem krivičnog djela, odnosno prekršaja manji od 10% sredstava iz javnih izvora namijenjenih za finansiranje redovnog rada političkog subjekta za narednu kalendarsku godinu, iznos sredstava na koja politički subjekat gubi pravo ne može biti manji od 10% sredstava iz javnih izvora namijenjenih za finansiranje redovnog rada političkog subjekta za narednu kalendarsku godinu.

Iznos sredstava na koja politički subjekat gubi pravo određuje se srazmjerno izrečenoj kazni za učinjeno krivično djelo ili prekršaj, u skladu s prethodno navedenim pravilima.

Agencija za borbu protiv korupcije donosi rješenje o gubitku prava na dobijanje sredstava iz javnih izvora namijenjenih za finansiranje redovnog rada političkog subjekta za narednu kalendarsku godinu. Protiv rješenja se može pokrenuti upravni spor.

Administrativne kazne

obustava prenosa sredstava iz javnih izvora

Poslije pokretanja krivičnog postupka za krivično djelo iz člana 38. ili prekršajnog postupka za prekršaj iz člana 39. na zahtjev Agencije za borbu protiv korupcije, ministarstvo nadležno za poslove finansija, odnosno nadležni organ uprave autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, donosi odluku o privremenoj obustavi prenosa sredstava iz javnih izvora političkom subjektu do donošenja pravnosnažne odluke u krivičnom, odnosno prekršajnom postupku. Protiv odluke ministarstva i odluke nadležnog organa može se pokrenuti upravni spor, a Upravni sud je dužan da odluči u roku od 30 dana od dana dostavljanja tužbe u upravnom sporu. Također, protiv odluke nadležnog organa uprave autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave može se izjaviti žalba nadležnom organu autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.